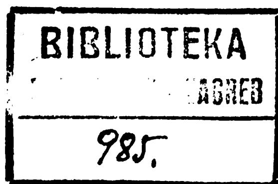

A
000 051 494 3
UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

FRANKOPAN.

DRAMA U PET ČINAH

OD

MIRKA BOGOVIĆA.

U ZAGREBU.

TISKOM NARODNE TISKARNICE Dra. LJUDEVITA GAJA

1856.

Predgovor.

Kad sam se odvažio na to da dramu pišem, stalo mi je ponajviše do toga, da predmet u tu svèrhu uzmem iz hèrvatske naše historije, a k tomu da bude predmet taj manje više cělom našem jugoslavenskom narodu poznat, kojemu sam na taj način predstaviti htio poznatu sliku, što će ga za vrěme čitanja ili predstavljanja natrag povesti moći u našu prošastnost, koja je u mnogom obziru, istinabog, slavna ali zato ipak burna i kèrvava bila, jer se uslěd věčnih izbornih razprah Ugèrska, a š njom dakako i domovina naša, skoro tečajem cěle tako zvane měšovite periode (periodus mixta) ugèrskih kraljevah razvèrgla běše na protivne stranke, štono se medju sobom na uštèrb ukupne domovine neprestano i ljuto proganjahu i natěcahu za pèrvenstvo i za vlast.

U historii našoj ima mnogo slavnih imenah, što ih ne samo spisatelji našeg naroda i učeni ljudi spominju, već takodjer i prosti narod naš poznaje, te kad se na gděkojem sboru ili sajmu sastaje, uz svoje javor-gusle rado o njima pěva ili pěvat čuje; medju timi dakle imeni čuje se jako često slavno ime Frankopanah. — U našem Primorju, po čitavoj skoro Dalmacii, po kvarnerskih otocih, po Istriji, zatim većom stranom i u gornjem provincijalu hèrvatskom nema gotovo grada ni kolibe, gdě se medju ostalimi i za Frankopana nebi znalo. Istina je, da narod naš u takovom slučaju, gdě znade da su cěle porodice slavne bile i něke visoke časti u

narodu obnašale, baš svakoga poimence nenapominje, već samo u kratko kaže: „běše ban Frankopanović, Zrinović“ ili koi drugi iz ove ili one poznate mu obitelji, ali se zato dobro sěća vitežkih i slavnih dělah, što ih počini koj izmedju tih na glasu junakah.

Jedan izmedju najznamenitiih muževah u obitelji Frankopanah svakako biaše Krista Frankopan, bivši knez Senjski, Kèrčki i Modruški, ban hèrvatsko-slavonsko-dalmatinski, veliki župan Požežki, Šoprunski i Šimežki, zatim vèrhovni zapovědnik vojske medju-kralja Ivana Zapolje. Tog Frankopana dakle, što ga sám kralj Ljudevit II. radi izvanredne njegove hrabrosti u bojevih proti Turkom tolikrat — osobito pako kod tvèrdog bosanskog grada Jajca — dokazane, javno i pismeno: Braniteljem cěle Ilirie (Defensorem totius Ilirici) nazvà, izabrah, da mi bude predmetom mog pèrvog dramatičkog proizvoda. U koliko sam u ostalom dostigó zadaću svoju, u koliko li zaostó za njom, to molim neka dobrohotno i bezpristrano čitatelj razsudi, nu svakako treba da u poslědnjem slučaju u obzir uzme moju dobru volju i naměru, što me je rukovodila kod ovog mog dramatičkog pèrvenca.

Ovdě napomenuti moram i to, kako sam nastojao, da u koliko moguće na historičkom temelju ostanem, pa zato tako zvanih anakronizmah u tom igrokazu malo ima, jer tako glede vremena i města cěloga čina, kao i glede svih skoro navedenih osobah nastojao sam da se neiznevěrim historiji. U drugom i petom činu ima dapače pojedinih govorah, koje sam tako rekuć od rěči do rěči prepisao, što će ih čitatelj ovdě naći preoděvenih oděłom našega narodnog jezika.

Glavna zadaća historične drame sastoji u predstavljanju poznatog kojeg čina sa historičkim svojim

razvitkom, sa svojimi uzroci, proměnami, i odtuda proiztičućimi poslědicami od početka do svèršetka svoga, al zato ipak spisatelju na volju ostaje, dapače i od njega se zahtěva, da historički čin nakiti poetičkimi i psihologičkimi bojami, tako, da čitatelj (ili prilikom predstavljanja gledatelj i slušatelj) živu sliku čověka sa raznimi svojimi željami, težnjami i strastmi vidi pred sobom, da ga obljubi, da mu se divi, ili da ga žali ili mèrzi, kako se naime činom pobudjuje ovo ili ono čuvstvo. I to neka bude rečeno u kratko samo onim izmedju mojih čitateljah, kojim, čim stanu razsudjivat mog Frankopana, spomenute ove i obće priznate norme dramatičke možebit poznate nebi bile.

Spisatelji i historički izvori, što sam ih manje više upotrebio pišuć Frankopana, jesu: Ratkaj, Ištvanfi, Pray, Katona, Feszler, Schwandtner, Engel i Majláth, zatim upotrebio sam takodjer hist. Arkiv Chmela.

Što se jezika tiče, nastojao sam, da bude pravilan i narodan, te baš zato u toj drami upotrebih podosta narodnih poetičkih izrazah, kojimi se narod naš služi ne samo u svojih pěsmah već i u prostom govoru. K tomu upotrebio sam narodni naš metrum, koj mi se čini da je baš za dramu najshodnii, te za nas još imade tú osobitu prednost, što nam se netreba mučiti i truditi oko shodne versifikacie u toj struci poezije, kao što je to kod drugih narodah bivalo a i dan danas još biva, već evo nam prosto i otvoreno širom i naokó polje cvětno puno nebrojenog blaga naše prosto-narodne divne poezije: sagnimo se dakle i kupimo koliko nam drago od tog krasnog božjeg dara, upotrebljujmo ga kako valja, pa nikom krivo biti neće, dapače jezik naš steći će tim putem i u višjih naših kru-

govih ono uvaženje i dostojanstvo, koje mu nitko odreći neće koi ga poznaje pobliže.

Još i to napomenuti moram, da sam slušajući iskren savět někih prijateljah, što su Frankopana u rukopisu čitali, gděkoja u toj drami, prije no se tiskati započè, preinačio i preustrojio, pa sad i ja mislim da će tako bolje biti.

Kod predstavljanja — ako možebit danas sutra do toga dodje — mogu se pokratiti pèrva dva čina, budući i onako tako zvanu exposiciu sačinjaju, premda ja toga ovdě učiniti nisam htio, jer mi je stalo do toga, da se čitatelj pobliže upozna sa značajem někih osobah, koje su tako rekuć cělom tom činu povod dale i s kojimi se i onako više nesastaje u poslědnja tri čina.

M. B.

FRANKOPAN.

LICA.

MARIA, udova Ljudevita II. kralja ugèrskoga i sestra Ferdinanda I.

ZAPOLJA IVAN, vojvoda erdeljski, grof šipuški i medjukralj ugèrski.

BATORI STĚPAN, nadvornik ugèrski.
BORNEMISA IVAN, zapovědnik kralj. grada i odgojitelj kralja Ljudevita II.
TURZÓ SKENDER, vèrhovni kralj. blagajnik.
BATJAN FRANJO, knez, ban hèrv. slav. dalm.
KARLOVIĆ IVAN, knez, šurjak Frankopanov.
ZRINJSKI NIKOLA, knez.
SLUNJSKI GJURO, knez.
BLAGAJ STĚPAN, knez.
KEGLEVIĆ PETAR, knez.
TÖRÖK VALENT, knez.
PEKRI LJUDEVIT, plemić i vlastelin hèrvatski.

} Privèrženici Ferdinanda I.

FRANKOPAN KRISTA, knez Senjski, Kèrčki i Modruški, ban hèrv. slav. dalm., vèrhovni zapovědnik vojske Ivana Zapolje, zatim Šimežke, Požežke i Šoprunske županije veliki župan.
STATIL IVAN, prepošt Starobudimski.
TAHI IVAN, / JŮRIŠIĆ NIKOLA, } zapovědnici hèrvatke vojske.
BANOVIĆ (Banfi) IVAN, knez.
BAKIĆ PAVAO, plemić i vlastelin hèrvatski.

} Privèrženici Ivana Zapolje.

JELENA, supruga Tahijeva.

KATARINA DRAGOVIĆEVA (Dragfi), bližnja rodjakinja Jelene.

KEČKEŠ PAVAO, zapovědnik grada Varaždina i privèrženik nadvornika Batora.

GLASONOŠA nadvornika Batora.

DVA NAJMENIKA Pekrijeva.

KÈRČMAR.

ČETIRI SELJAKA.

CIGANICA.

Gospoda; Dvorkinje; Dvorjani; Hèrvatski i němački vojnici.

Pèrva dva čina bivaju u Požunu i Stolnom Biogradu u Ugarskoj godine 1526. a poslědnja tri čina u Hèrvatskoj god. 1527.

ČIN PÈRVI.

PRIZOR PÈRVI.

(Soba u kraljevskom gradu Požunu.)

TURZO i BORNEMISA.

TURZO.

(žalostno.)

Sa svih stranah dolaze nam glasi:
Kako Turčin — nebilo mu traga! —
Plěni, pali sela i gradove,
Ori svete cèrkve i oltare,
Momke sěče, a děvojke kupi,
Da ih vodi do Stambola grada
Kano jadne robinjice; — rěčju:
Kud prolazi, svuda puste stope
Razorenja, kèrvi i požara
Ostavlja za sobom.

BORNEMISA.

Žalibože,
Da je tako! — ali svega toga
Nebi bilo, da je kod Muhača
Kralj Ljudevit — pokojna mu duša! —
Htio slušat nauk mudrih ljudih.

TURZO.

On je odviš samosvětan bio,
Dobar savět nehtì poslušati;
Tà koliko su ga světovali

Naši stari mudri velikaši,
I na glasu hrabri svud junaci:
Da glavare postavi vojnike,
I da čeka još za koje vrěme,
Dok mu pomoć izgledana dodje
Od Zapolje, vojvode erdeljskog,
I hèrvatskog bana Frankopana;
Al on nauk ovi nepoprimì,
Već biskupe uzè za vojvode,
Pa ga oni na zlo nametnuše,
Osobito Tomoria fratar,
Arcibiskup od Koloče grada,
Koj je našom tad upravljo vojskom.

BORNEMISA.

Nije sablja za te sveštenike,
Veće kèrst i sveta liturgia.

TURZO.

Kralj je ipak slušo ote ljude,
Slušo ih je — ujede ga zmija! —
Ter udari na carevu vojsku,
I zaglavi, jadan, sa onimi,
Koji su ga ludo světovali!
Š njime pade do sedam biskupah,
Dvajest osam silenih barunah,
Petstotine po izbor plemićah,
A ostale měšovite vojske
Tù pogibe do dvajst i šest hiljad ...
Ej Muhače, ti nesretno město!
Ta ti jesi baš Kosovo naše,
Jer si slavnog ugarskoga roda
Cvět najlěpši sasvim uništilo,
I svu zemlju sa kraljicom mladom,
Sad udovom, u cèrno savilo.

BORNEMISA.

Idi brate, nemoj opetovat
Što nam s nova rane věk zadaje,

Već mi kaži, što kraljica radi,
Jeda l' se je što oporavila
Od nevolje, koja ju pritište —
Ti si valjda kod nje danas bio? —

TURZO.

Jesam, brate, i mogu ti kazat:
Jur poněšto se je umirila,
Jer je danas vedrijega lica
Nego juče, premda j' uranila
Kad su pèrvi petli zapěvali,
I pisala razne knjige, dok je
Na visoko oskočilo sunce;
Zatim poslà, pošto svèršì poso,
Po Batora, našeg palatina,
I najvěrnjeg svoga savětnika,
Pa se š njim u kratko posvětovà,
Te mu podà, što napisà, knjige,
A Batori odmah, čim odstupi,
Ote knjige razturati stadè
Na sve četir' světa strane.

BORNEMISA.

Slutim —
Premda pravo neznam — da se tajno
O tom radi, princip Ferdinande,
Brat kraljice, da postane kraljem
Naše zemlje Ungarie.

TURZO.

I ja
Tako slutim; — pojedine rěči
Kraljičine i Batora kneza,
Što jih uprav danas preda mnome
Izustiše, slutnju potvèrdjuju.

BORNEMISA.

Eh — tà vidit ćemo šta će biti!...
Kano pèrvi roda velikaši
I udove věrni slědbenici,

Čuti ćemo valjda za ko'e vrěme
Šta je u toj stvari, šta li nije
Istine; ta može bit još danas
U skupštini, koja će se dèržat
Kod kraljice, da se rěč povede ...

PRIZOR DRUGI.

KEČKEŠ (unilazi u taj par sav izranjen u turskoj oděći.)

BORNEMISA.

(nastavi sav začudjen).

Mili Bože, evo gle! šta vidim? —
Ta to vi ste, Kečkeš kapetane,
Što ste 'nomad kod Muhača bili,
Te s Batorom, našim palatinom,
Pa i vašim velim zaštitnikom,
Někim čudom baš izněli glavu;
Al' za Boga, šta će reći u vas
Tursko ruho? — ta valjda se niste
Poturčili, věru pogazili? —

KEČKEŠ.

Man'te me se i takvih besědah!
Nije meni stalo do korana,
Već do toga da si život spasim! —

TURŽO.

Kaž'te nami, odkud dolazite,
Kakove nam glase donosite,
I gdě li ste gèrdnih otih ranah
Dopanuli?

KEČKEŠ.

Kazat hoću redom
Sve kako je bilo, al me voljno
Poslušajte — to vas lěpo molim ...
Ja dolazim uprav iz Marota,
Kamo sam si ženu i děčicu

Iz Budima tada odpratio,
Kad ste i vi, čestita gospodo,
Sa kraljicom, udovicom mladom, —
Koju Bog da dugo još poživi! —
Iz Budima krenuli ovamo,
Za da se za vrěme uklonite
Sulimanu silnom turskom caru,
Koi je tad već pošo pram Budimu.

BORNEMIŞA.

Ja se sètjam, da je jako mnogo
Běgunacah iz Budima grada
U planine tada poběgnulo,
Za da tamo utočište nadju;
A vi kaž'te, šta se j' dalje sbilo.

KEČKEŠ.

(čim se malko oporavi.)

Budim padè — kako valjda znate —
U Sultana Sulimana ruke,
A njegovi Turci haračlije,
Pošto sav grad gèrdno oplěniše,
Silu božju roblja zarobiše,
Baš zapale sa četiri strane
Naš grad Budim — grom ih upalio! —
U tom divljem svuda uništenju,
Štedili su Turci samo jedno,
I to běše: našeg kralja dvori; —
Nu kao što rekoh, to će vama
Znano biti, — al sad čujte dalje,
Što se poslě toga još dogodi.

TURZO.

Šta za Boga, šta ćemo još čuti!

KEČKEŠ.

Iz Budima kraljevskoga grada,
Izaslo je silni car Suliman,
Mnogo svojih divjačkih čoporah,
U potěru za našim' běgunci,

Štono se tam za Strogonom gradom
Med visoke Vèrteške planine,
A u tiho i sakrito selo,
Marot zvano, jadni, povukoše.
U tom selcu, premda malenome,
Veća strana plemstva i gradjanstva
Iz Budima i bližnjih gradovah,
Utočište tražiti naumì;
Al' bojeć se da će i ovamo
Turčin lasno moći pogoditi,
Svi se u tom lěpo sjediniše,
Da će, ako do nevolje dodje,
Turčina svi složno dočekati,
Ak moguće bude, uzbiti ga,
Ili pako junački umrěti.

BORNEMISA.

(uznešeno.)

Tako valja! — to će svaki Ugrin,
Kom je stalo do věre i časti,
U slučaju sličnom učiniti.

KEČKEŠ.

(uzdiše duboko i tad nastavi.)

Što slutismo to se i dogodì...
Na trinajstog uprav rujna biše,
Al' eto ti kano poplavica,
Dodjè jednom sila turske vojske,
Te prevaliv' prije Vèrteš goru,
Pred seoce Marot uprav padě,
Pa na obkop, štono su ga naši
Bèrže bolje prije načinili,
Počě odmah ljuto navaljivat,
Al' ga naši složno, kako valja,
Dočekaju, kèrvavo uzbiju.
Tako prodje u junačkoj borbi,
Pèrvi i drugi danak obsedanja,
Višeputa Turci jurišali,

Al' ih svagda još uzbili naši.
Kada tretje jutro osvanulo,
Prije zore i biela dana,
Al eto ti oko Marot sela
Svu planinu Turci zalomiše,
Sa svih stranah na bedeme slabe
Marot sela juriš učiniše,
Na bedemih naši u sdvojenju,
Bez pomoći, bez nade spasenja,
Ljute Turke dobro dočekaše,
Na njih svoje puške izpališe,
Kuburliam o tle udariše,
I za oštro gvoždje privatiše,
Svaki sèrne, bez obzira svaka,
Spomenuvši Ime Isusovo,
U alaje svoga dušmanina.
Gèrmi, sěva, kèrvca se prolěva,
Ni brat brata svoga nepoznaje,
Kamo li će Turčin kaurina;
Nečuje se sa svih stranah drugo,
Nego jauk i plač od junakah,
Gèrmljavina šibah i pušakah,
Zveketanje mačah i kadarah,
Nebi reko nebesa se ore,
A planine u tiho Dunavo...
Ali šta ću dugo pripovědat,
Već u kratko tužnu věst da svèršim:
Na hiljade Turak' tù pogibe,
A od naših nitko neostadè,
Izim mene težko izranjena,
Kojno sam se osvěstio noćju,
Te pokušo sreću time, što sam
Svuko svoje ruho i navuko
Tursko, te kroz straže umorene
Se provuko; tako dodjoh bolan
Do Strogona i odanle dalje,

Nu sve noćju, Turčina se bojeć
Svejednako ko i kèrstjanina,
I nu, evo, mene sada ovdě! —

BORNEMISA.

Šta će reći mladjahna kraljica
Kad začuje sad opet i ove
Prežalostne věsti! — Još nam kaž'te,
Ako znate, koliko je naših
Pod turskiem mačem poginulo
Tamo?

KEČKEŠ.

To se pravo kazat neda,
Nu ja b' reko, da je svega skupa,
Što momakah, što děce i ženah,
Kod Marota do dvajst tri hiljade
Izdahnulo. —

TURZO.

Bože, — to je strašno!

KEČKEŠ.

Jest boga mi tako! al' šta ćemo,
Kad drugačie biti nemogaše,
Jerbo tko će sili odolěti,
Tko li takav mejdan odèržati,
U kom pravde nikakove neima.
Dvajest Turak' na jednog od naših!
Ta kažite, ako Boga znate,
Može li se u slučaju takvom,
Gdě pomoći od nikuda neima,
Može li se čověk boljem nadat?

BORNEMISA.

Istina je, al' nam sad još kaž'te:
Gdě su vaša děca, vaša žena,
Štono ste jih spomenuli prije?

KEČKEŠ.

(suznim okom i dèrkćućim glasom)

Tà kazo sam, ako se sěćate
Rěčih mojih, da j' u Marot selu,
Sve što živo běše, poginulo. —

TURZO.

Utěš'te se, moj viteže jadni!
Ja ću sve to, ak moguće bude,
Kazat danas još kraljici našoj,
I Batoru vašem zaštitniku,
Pa će vam', u koliko se može,
Naknadjeni biti jadi vaši,
Za sad pako — uzmite bez stida
I uvrěde vitežtva vašega —
Uzmite taj malen dar od mene.

(poda mu kesu novacak.)

Sila, znate, zakona neznade.

BORNEMISA.

Još vam kažem, ako vam je volja,
U tom gradu kod nas ostanite,
Pa se lěč'te i krěpite dobro,
Udes dalnji ovdě dočekajte,
A sa sebe oto tursko ruho
Svuć'te, da nam oči nevrědjate . . .
A mi ćemo, priatelju Turzo,
Sada skoro na divane poći
K našoj světloj kraljici Marii.

KEČKEŠ.

Neću dakle ni ja da vam dulje
Dosadjujem, čestita gospodo,
Veće idem — pa na svemu hvala! . . .
Moja věrnost pram kraljici sjajnoj,
I pram mojim velim zaštitnikom,
Bit će věčna — věru vam zadajem! —

TURZO.

Dobro, dobro, moj viteže, s Bogom!

BORNEMISA.

S Bogom, dok se vidimo opeta!

KEČKEŠ.

Božja pomoć i junačka sreća
Vazda bila uz vas! . . .

(ode.)

TURZO.

Priatelju! —
Svi kraljice naše slědbenici
Što ih ovdě ima, jesu zvani
Na divane, bit će važan predmet,
Koji će se pretresivat danas! —

BORNEMISA.

Biti će bez dvojbe, pravo kažeš,
Jer inače vazda običaje
Nam, kao pèrvim svojim savětnikom,
Kraljica sve naměre odkrivat
I za dobar savět nas upitat,
Sada pako, izim palatina,
Svèrhu našeg današnjeg sastanka
Nitko nezna — nebi li se naša
Slutnja od prie skoro potvèrdila! —

TURZO.

Neka! — ona će najbolje znati,
Šta i zašto tako radi, mi smo
Njene věrne sluge, uvěk spremni
Svèršit volju té naše gospoje...
Istina je, kraljica je mlada
I živahna, al je mudra glava,
Ona znade, šta nama valjade.

BORNEMISA.

Tako uprav i ja mislim, brate,
Treba dakle da podupiremo
Njene dobre želje i naměre! —
Rok sastanka primiče se — ajdmo! —

TURZO.

Ajdmo, ajdmo, da nezakasnimo!

(otidu.)

PRIZOR TRETJI.

(Dvorana u kraljevskom gradu Požunu.)

KRALJICA *unilazi sa* DVORKINJOM.

KRALJICA.

Prodji me se i takovih rěčih! —
Ja da svučem ovo ruhu cèrno,
Koje mojoj tugi baš priliči,
Pa da sjajne haljine obučem,
Te u njima naše velikaše
Primim?! — ne, ne! to nemože biti!...

DVORKINJA.

Zašt' ne? — molim — tà vi ste kraljica,
Vami dakle i kraljevski znaci —
Osobito u prilici takvoj —
Dolikuju...

KRAJICA.

Ja te molim, šuti!
Kako stvar razuměš tako sboriš;
Ovo mi je ruho omililo
Odkako mi umrè moj gospodar
Kralj Ljudevit, milo zlato moje,
I š njim na tom světu sva utěha...

(za sebe)

Znadem ja što radim, a i zašto —
Ja ću u toj priprostoj odori,
Bez uresa svaka, osim mojih
Uzdisajah, blědih licah, k tomu —
Ak' uztrěba — još i gorkih suzah,
Kano jadna udovica mlada,
Svoju svèrhu prije dokučiti,
Nego li báš u odori zlatnoj,
Vedrim licem i krunom na glavi.

(Dvorkinji glasno.)

A ti sada idi, jer ja hoću
Da na sámu koj čas budem, da se
Oporavim od žalosti težke,

I pripravim na doček gospode,
Koja će do mala amo doći
Da se sa mnom o ozbiljnih stvarih,
Tičućih se dobra domovine,
Posvětuju. —

DVORKINJA.
(nakloni se duboko.)
Idem, světla kruno!
(ode.)

PRIZOR ČETVÈRTI.

KRALJICA.
(sama)

U zao čas me udà moja majka,
Da j' za koga, nebih ni žalila,
Već za takvo nesmotreno momče,
Ko što běše mladi kralj Ljudevit...
Istina, on běše dobra sèrca
I dost bistra obražena uma,
Al za mene sve to nebì dosta,
Moja duša uvěk nezasitna,
Moje sèrce, žarko ponosito,
Tražilo je više, što u njega
Nebì; tak sam venula uz njega,
Ko što vene u pustoši jadan
I osamljen bez rosice cvětak,
Jer on moje ponosite misli,
Moje želje, moje žarke težnje,
Nikad nije, bědan, dohitio.
Medju nami, jao, sporazumljenju —
Ovoj rajskoj rosi žednih dušah —
Nikad nebì ni traga ni glasa! ...

(poslě dulje stanke, odvažno.)

Ja sam slaba i mladjahna žena,
Ali što se čvèrste volje tiče,
Mogla bi se lahko natěcati

Sa mnogimi junaci na glasu,
Jer što kanim, moram da izvedem!...
Evo i sad moja je naměra,
Da mom bratu, kog veoma štujem,
Koj je muž u pravom smislu rěči,
Njemu dakle da pribavim krunu
Ungarie, vidim da je vrědan
I dostojan, nek mu dakle bude! —
On je mudar, lukav i odvažan,
On je, kada treba, blag i mio,
Strog, nesmiljen opet, kad uztreba,
On je, sve — nu sve u svoje vrěme;
U njega je kano iz mramora,
Lice mirno hladno i ozbiljno,
Uvěk někim oblakom zastèrto,
Ćuti njegve izza tog zastora
Neprodiru, baš kao izpod leda
Gdě nevidiš vodu kako teče,
Il' na vèrhu gore, gdě neslutiš,
Pod cělinom da joj vatra bukti,
Svaka strast je obuzdana pomno,
Da neizdà svoga gospodara;
Takav mi je mili brat Ferdinand,
Takav treba, svaki kralj da bude!...
Ali ja se bratu svom nečudim
Da je zbilja takav kao što jeste,
Tà imo je dobre učitelje
U mladosti — pa je pravo tako! —
Čovèk treba uvěk da nastoji
Savèršenim kakogod postati,
Ak nemože to kao angjeo biti,
A to neka bude kano djavo...

(čuju se velikaši kako idu.)

Što se pako tih Ugrinah tiče,
Da jih sklonim na to što ja hoću,
Majstorije k tomu baš netreba,

Ta prava sam sestra Ferdinanda,
Znat ću dakle što i kako valja! —

PRIZOR PETI.

KRALJICA *sědne. — Zatim unilaze*: BATORI, TURZO, BORNEMISA *i još několiko velikašah, a za njima dvě dvorkinje kraljičine, koje izza kraljice stanu.*

BATORI.

(*svečano.*)

Světla kruno, čestita gospojo!
Mi dodjosmo, evo, svi u skupu,
Što nas god u pratnji tvojoj ima,
Na tvoj poziv, da te upitamo,
Šta su tvoje želje i naměre,
Da se s tobom posavětujemo,
I ako je — o čem ja nedvojim —
Od koristi za dom i za věru,
Da spojivši želju tvoju s našom,
Nastojimo krěpko, složnom silom,
Da što prije svèrhu postignemo.

KRALJICA.

(*nakloni se — zatim umiljato*)

Hvala vami, vrědni palatine,
I ostala vitežka gospodo,
Hvala vami, jerbo znadem dobro,
Da je to, što palatin izustì,
Odziv našlo i u vašem sèrcu.
Takve rěči jesu pravi melem
Mojoj toli izranjenoj duši.
Ja sam evo, kraljica bez krune
I kraljestva, težko meni jadnoj!...
Neimam nade u nikog na světu
Osim sad u Boga velikoga,
Pa za tim i u vas, věrni moji

Druzi u zlih i u dobrih časih!...
Lahko je u sreći uztrajati
I o bělom danu sprovadjati
Druga svoga po livadi cvětnoj,
Al je težko u bědi i nesreći,
I u cèrnoj noći, gdě i zadnja
Već pomèrknù na vidiku zvězda,
Poć uz druga věrno i ljubezno
Kroz šikare jazovitim putem,
S očevidnom svojom baš propastju;
To, to znači biti priateljem! —
A to ste vi meni vazda bili,
Platio vam Bog i savěst vaša,
Ja — uboga kraljica nemogu!

(stanka — obće ganutje.)

Vi ste do sad zaštitnici bili
Udovice vašeg mladog kralja,
Koi je za dom i za věru častnu,
Na junačkom polju poginuo,
Vi ćete i dalje podupirat,
Što vam vaša kraljica predlaže,
Što na dobro svete věre naše
I na korist domovine směra! —

BORNEMISA.

(sav uzhitjen)

Kano dosad — tako i odsele:
Věri, kralju, domovini věran,
Želi svak nas živět i umrěti! —

SVI.

(izza glasa i jednodušno.)

Jest, jest tako!... to je želja naša!

KRALJICA.

(ganuta.)

Sveta vatra što vas uzpaljuje,
Divne rěči, što ih izustiste,
Mene tako dirnuše duboko,

Da govorit jedva dalje mogu,
Moram ipak odolěti sèrcu,
Za vaš dobar savět vas upitat,
Te tim svoju izvèršiti dužnost.

TURZO.

Světla kruno, ogrijano sunce!
Sjajna zvězdo naše tavne noći,
Ti govori, mi ćemo te slušat.

KRALJICA.

Neću ovdě izbrajati jade,
Što nam kleti Turci zadadoše,
Gazeć milu domovinu našu,
I pod jaram kèrvavi ju metjuć; —
To bi bilo povoj tèrgat s ranah
Koje jošter prebolěli nismo,
Već ja hoću sama da vam kažem,
Što ćete i sami uviditi,
Da je najme u takovo doba,
Gdě, prěteći sigurnom propastju,
S nova uvěk na nas navaljuju
Divlji, běsni iz istoka vali,
Ruka žene odviše nejaka,
Te kormilom nemože upravljat;
Valovi su silni, slaba šajka,
A još k tomu nek je slaba ruka —
Sve će propast, sve će po zlu proći!
Tù je treba věštog kormanlie,
Koj će znati umom, čvèrstom rukom,
Iz propasti izbaviti šajku
I s pučine, premda oštetjenu,
Ipak k luci žudjenoj dovesti.
Ja vam dakle, gospodo, predlažem:
Da se skoro, dok prekasno nije,
Sastanete, sabor da dèržite,
I po starom običaju vašem
U saboru kralja izberete.

BATORI.

Meni se na ino baš nemože,
No diviti, o kraljice, tvojoj
Mudroj rěči i uza nju pristat...
Buduć dakle da se rěč povedê
O tom, kralja da izaberemo
Na saboru, koji će se sazvat,
Ja doduše izpovědit moram,
Da sposobnieg na tom světu neznam
Osim brata kraljice gospoje
Ferdinanda — komu i onako,
Ak' se hoće pravda poděliti,
Ponajprije ota čast pripada;
Jere něki ugovor obstoji,
U kojem se naročito veli:
Da — ako bi pleme Vladislava,
Ugarske i česke zemlje kralja,
Iz prejasne kuće jagelonske
Izumèrlo — u slučaju tome
Kuća Habsburg naslědstvo imade...
Kakva sreća bi to za nas bila,
Da se, dèržeć toga ugovora,
Brat kraljice izabere kraljem...

(Mala stanka. — Kraljica pozorno motri velikaše u kojih opaža da ih govor Batoriev onako dirnù, kao što to ona želi.)

BORNEMISA.

Dà, dà, to bi za nas bila sreća!

BATORI.

(nastavlja svoj govor.)

Izim toga ima još razlogah
Drugih za taj izbor. — Ta mi znamo,
Koliko je domovina naša
Pretèrpila prilikom izborah
Kraljah svojih iz raznieh kućah,
Stranom tudjih a stranom domaćih!

Koliko je tuděr teklo kèrvi
Dragocěne u domaćem ratu,
Gdě zaslěpljen strastju sin prot' otcu
Běsnit stadè i brat proti bratu ...
Věrujte mi, dobro bit nemože,
Dok se zlu tom kako nedoskoči!
Sad il' nikad prilika je tomu:
Ferdinanda izberimo kraljem,
Pa naslědstvo možne kuće njegve
Ustanov'mo, tim će se začepit
Za sad — ako Bog dà — i za uvěk
Izvor svakom ratu domaćemu;
A Ugèrska procvast će na novo,
Oslanjajuć se na druge silne
U prijatnom savezu dèržave
Pod upravom jedne možne kuće,
Bez uštèrba ustava svojega.
Zato dakle — uvažavajući
Te razloge — neostaje drugi
Način za moć' spasit i usrećit
Dom naš mili — već rečeni izbor...

(svečano prama velikašem.)

Ja se nadam da u našem sboru
O toj stvari razne misli neima!

KRALJICA.

(za sebe.)

Dobro pamti što mu čověk kaže,
Dobro pamti, a bolje izvodi! —

BORNEMISA.

Rěči našeg mudrog palatina
Nadjù odziv i u naših grudih;
I mi jesmo jedne misli š njime.

SVI OSTALI.

(jednoglasno.)

Jesmo, jesmo, jedne misli š njime!...

KRALJICA.

Kan' da me je ogrijalo suncc,
Tako mene ovaj znak věrnosti
I nagnutja krěpi, jerbo slutim
Da poněšto barem i rad mene,
Koja sam vam jadna omilila,
Ferdinanda, koi je sám po sebi
Vrědan toga, za kralja želite.
Nu ja neću, da si brata hvalim,
Scěnim ipak, ako sve promislim,
Da Ugarska toga žalit neće,
Ako brata cara Karla petog,
U kog carstvu sunce nezahodi,
Izabere za svojega kralja.

NĚKOJI VELIKAŠI.

(uzhitjeno.)

Živio nam kralj Ferdinand pèrvi!

KRALJICA.

Dobro, dobro, priatelji moji...
Nu prie svega, ako li želimo
Dostić ovu ožudjenu svèrhu,
Treba da se svimi poslužimo
Srědstvi koja k otom cilju vode.

(Dvoranin unidje.)

DVORANIN.

Török vitez, čestita kraljice,
Pita: smie li pred tvoje lice doći.

BATORI.

Török?... mora uprav da dolazi
Od Zapolje, jer je dosad š njime
Uvěk bio...

KRALJICA.

Čuti ćemo odmah! —

(dvoraninu.)

Neka dodje, biti će mi drago!

(za sebe.)

Moja slutnja meni sada kaže,
Da ću čuti neugodne věsti.

PRIZOR ŠESTI.

PRIAŠNJI *i* TÖRÖK.

TÖRÖK.

(unidje pa se pokloni duboko pred kraljicom.)

Oprostit ćeš, kraljice čestita,
Što se smělo evo usudjujem
U tom věću, koje sada dèržiš
Sa svojimi tajnim' savětnici,
Tebe smetat i uznemirivat;
Al' je predmet, kog hoću da tebi
Ja priobćim, od važnosti vele,
Te će moju izpričati smělost.

KRALJICA.

Meni jesu věrni podložnici —
Bili oni, tko mu goder drago,
Ako samo s naměrom dolaze:
Obćoj stvari da koriste time
Što će meni kazat — dobro došli,
A kamo li poznat vitez hrabar,
K tomu jošter plemić od starine,
Ko što ste vi, gospodine kneže! —
A sad kaž'te, što vas k nama vodi?

TÖRÖK.

Mene vodi dužnost moja amo,
Ništa drugo, jerbo vidim da ju
Oni, koje věrno dosad svuda
Slědih, tako, jao, neizpunjuju
Kao što treba.

KRALJICA.

O nevěri dakle
Se tù radi?...

(za sebe.)

Evo slutnje moje!

(na glas.)

Nastavite sada, mili kneže!

TÖRÖK.

Iz Budima grada ja dolazim,
Nu šta rekoh, ne iz Budim-grada,
Već iz pustih njegvih razvalinah,
Kamo tada — pošto jurve krenù,
Pustošeći sela i gradove,
Car Suliman s vojskom svóm put doma —
Dodjè Jovan Zapolja i š njime
Ban Frankopan, delija na glasu,
S vojskom blizu do trideset hiljad.
Tù je kratko vrěme konačio,
Pa je krenuo s vojskom savkolikom
Prama gradu stolnom Biogradu,
Tamo hoće da sazove sabor,
Koj će njega kraljem izabrati.

KRALJICA.

(protèrne, zatim kao začudjena.)

Šta? — Zapolju kraljem Ungarie? . . .

(potiho.)

Nebilo mu traga!

BATORI.

Je l' moguće?

BORNEMISA.

Ne, ne! ta to baš nemože biti!

TURZO.

(prama Töröku.)

Ej moj kneže, ja vas lěpo molim,
Vi nemojte take sbijat šale!

TÖRÖK.

Nije meni sad do pustih šalah
Stalo, il' do prevarah kakovih,
Veće kano što sam vami kazo,

Tako jeste — imena mi Božjeg!
Ta to ćete skora i od drugih
Isto tako čuti. Zato dodjoh —
Ostavivši onog, koi je mene
Sa izlikom svojieh krěpostih
Obsěnio, i kog do sad slědih —
Dodjoh sada k tebi, o kraljice!
Da me medju svoje věrne primiš ...
Ja ću tebe i tvo'e sveto pravo
Kano vitez postojano branit
Do poslědnje kapi kèrvi.

KRALJICA.

Dobro,
Dobro dakle! a i ja vas rado
Primam u krug mojih věrnih, ali
Pověrenje moje cěnit treba.

TÖRÖK.

Tako meni Boga velikoga,
Neću junak věre izgubiti,
Makar znao izgubiti glavu!

KRALJICA.
(poslě stanke.)

Dakle to je taj Zapolja věrni —
To je onaj, o kome se glasa:
Da mu glede věrnosti pram kralju,
Para nebì u toj cěloj zemlji?

BATORI.

Evo kako se sad razrěšuju
Zagonetke! — tko bi to mislio? —
Sada znamo, zašto nemogaše
Taj Zapolja — jad ga zadesio! —
I Frankopan, koga svatko hvali
Da je pèrvi junak od mejdana, —
Zašto oba doći nemogahu
Sa svóm vojskom na polje muhačko
Za vremena! — sada uzrok znamo! ...
Ej nevěro, nigdě te nebilo!

KRALJICA.

I u mene sve to veća sumnja
Sad nastaje, da to nije bio
Baš čist poso! —

BATORI.

Eh, ta o tom nije
Sada više sumnje, světla kruno,
To je varka očevidna bila.

(za sebe.)

Tako 'e pravo, to mi je baš drago,
Na moj mlin mi slučaj těra vodu!

BORNEMISA.

Al naprěčac osudit nemojmo
Nikog, kaž'te nami, mili kneže,
Šta i kako běše? —

TURZO.

Jest, kažite,
Ali pravo, tako bili zdravo!

TÖRÖK.

Kazat hoću, što i kol'ko znadem.
I ja b' reko: da je vojevoda
Htio, on bi bio mogo prije
Doć u pomoć na polje muhačko;
Al on nehtì toga učiniti,
Već ostadè sa vojskom stojeći
Onkraj hladne vode Tisc, jadan,
Pa kada je glase razumio,
Što se 'e sbilo na muhačkom polju,
Povuče se tja do Segedina,
Tamo silne šatore razape,
Pa ih tvèrdim obkopom učvèrsti,
A izza njih ostà čekajući
Zalud Turke, žalostna mu majka!...

BATORI.

Evo dakle — a što ćete više?

KRALJICA.

Sumnje dakle o tomu izdajstvu
Dvostrukomu sada više neima.
Treba da se i mi pobrinemo,
Kako ćemo tom zlu na put stati.

BATORI.

Sada najprě nastojat moramo,
Da naměre naše izvedemo
O kojim' se prije rěč povede . . .
(prama Töröku)
Mi hoćemo najme da kraljice
Naše brata, sjajnog Ferdinanda,
Izberemo za našega kralja.

KRALJICA.

Treba u tom pomno i odvažno
Radit, i sve prije razmisliti.

BATORI.

Ja ću odmah razposlat telale
Po svoj zemlji, te sazvati sabor
Baš ovamo. A vi častni druzi,
Bilo rěčju, bilo perom, treba
O predmetu tome, kako valja,
Svu rodbinu, priatelje vaše,
Da za vrěme dobro uputite,
Od Zapolje svakog odvratite
Pritegnuvši ga k nam' . . .

KRALJICA.

Ako l' novac'
U tu svèrhu komugod uztreba,
A to vami, Turzo, neka kaže,
Dajte mu ih iz blagajne moje.

TURZO.

Hoću! —

KRALJICA.

Sada pako, věrni moji,
S Bogom, hvala vami na savětu,
I na vašoj izkazanoj věri.

Sada idem, da mom bratu pišem,
Da mu javim što je kako li je,
Za da znade, što je želja naša,
I da joj se neprotivi. — S Bogom!

(nakloni se, pa odlazi polagano sa svojimi dvorkinjami)

SVI VELIKAŠI.

Da Bog živi mnogo godin dana'
Našu milu kraljicu gospoju!...

PRIZOR SEDMI.

PRIAŠNJI.

(bez kraljice i dvorkinjah.)

BATORI.

Sad, gospodo, na svoj poso svaki!
Doma našeg dobro to zahtěva,
Da se svojski, neštedeći truda
Ni troškovah, zauzmemo za to
Što dokučit svakako želimo,
Jer ak toga sad neučinimo,
Naši će nas dušmani preteći.

TURZO.

Žalibože, da se zvati mora
Dušmanom i onaj kog odgoji
Jedna sveta věra, jedna majka
Domovina!...

BATORI.

Žalibože, da je
Tako sada, te izim Turakah
Još domaćeg ima dušmanina; —
Al šta ćemo ... pa baš zato treba
Bdit i radit! — hajdmo na svoj poso!

BORNEMISA.

(ponosito.)

Čim se o tom radi kako da se
Domovine dobro unaprědi,

Svaki pravi Ugrin na svom městu
Stoji, znajuć što činit imade . . .
Netreba ga opominjat na na to!
(odlaze svi lagano na jednu stranu.)

BATORI.

(malko postoji — porugivo.)

Ta dvojica: Bornemisa, Turzo,
Mi se uprav čine kao da amo
Nespadaju, jedan kao i drugi
Ravnodušan odviš — što nevalja! . . .
Ta duše mi, neznam kako može
Čověk tako dugo bit u dvoru,
Pa svú ipak narav pèrvobitnu
Sačuvati, to mi je za čudo!

(ode.)

PRIZOR OSMI.

(Kraljičina soba. — U večerno doba.)

KRALJICA.

(*sáma.*)

U naravi ima věčni zakon,
Po kojemu jači slabijega
Pod vlast svoju meće, bilo to sad
Il tělesnom ili umnom moćju —
To 'e svejedno, jer je uspěh isti.
Gdě se pako um sa moćju slaže,
Ondě mora, hoćeš ili nećeš,
Da protivnik skuči bezuvětno
Vrat oholi pod jačjega jaram . . .
Pisala sam jurve bratu mome,
Da mi dodje s silnom vojskom amo,
Da pokori ove buntovnike,
Koji gazeć zakone i prava,
Sad oholo glave svoje dižu.

Ali neka dobro paze, jadni,
Da se nebi glavah nanosili,
Neka paze, jer bilo kak' bilo,
To što hoću — ja postići moram,
Ono pako što me na mom putu
Smělo smeta, ja pogazit znadem!...
(stanka — zamisli se — zatim nastavi.)
Samo jednog se u cěloj družbi
Tog Zapolje ipak něšto bojim,
I to je taj slavni ban Frankopan,
Koga hvali malo i veliko,
I to punim žalibože pravom
Jer je čověk vèrlo bistre glave,
Ponosita sèrca, ravnodušan,
K tomu jošte junak glasoviti,
U kojega sama desna ruka
Važe deset najboljih junakah...
On jedini dakle meni smeta
Na mom putu — Frankopan jedini!...
Al' se ipak neka mene čuva
Taj oholi sin planine kèršne,
Jer i lava, silnog kralja zvěrih,
Mnokrat satre, opasav ga zmija.
Za sad mi je najbolje orudje
K mojoj veloj svèrhi knez Batori;
Lukava je taj palatin lija,
Znade dobro vijugati repom,
Al on višje svèrhe nepoznade,
Osim novca i koristi svoje;
To je stožer, oko kog se vèrte
Sve njegove na tom světu želje!
On je podal, al orudje dobro...
I netreba da što drugo bude! —
K tomu sam ga pritegnula k sebi
Baš dvostrukom svezom, pèrvo novcom,
Drugo strahom, jer on znade dobro

Da je meni o njemu poznato,
Kako 'e poslě bitke kod Muhača,
Běžeć s banom Batjaniem Franom
Pram Baboči bez svakog obzira,
Kanonike — štono su s Pečuha
Sa cèrkvenim blagom poběgnuli —
Sustavio, gèrdno oplěnio.
Jeste, jeste, on je podal čověk,
On za obraz nezna i poštenje,
Za novce je sve učinit kadar,
Podaj mu ih koliko poželi,
Pa će prodat sebe i drugoga.
Al' i takvih mora bit na světu,
Da se njimi — bilo kano rukom
Il' orudjem — dobra pamet služi!...
Ta hèrdja se rado za nož hvata.

DVORANIN.

(unidje.)

Knez Batori moli —

KRALJICA.

(rěč mu presěče.)

Nek unidje!...

(za sebe.)

Kad o vuku, al eto ti vuka! —

(dvoronin ode.)

PRIZOR DEVETI.

PRIAŠNJI *i* BATORI.

BATORI.

(stupi u sobu — naklonivši se duboko.)

Ja sam, světla kruno, evo došo
Da ti javim, kako sam jur tvoje
Sve potanko izpunio želje.

KRALJICA.

Jeste dakle jur sazvali sabor?

BATORI.

Jesam. — Zatim razposlo sam mnoge
Ljude, i to sasvim pouzdane,
Providjene novcem, obećanjem —
Ovim lěpkom ljudskim —

KRALJICA.

(sa sebe.)

Čista dušo! . . .

BATORI.

Poslo sam ih na sve strane da nam,
Što 'e moguće, više priateljah
Pribavit nastoje. —

KRALJICA.

Rěč i zlato,
To je slaba, moj Batore, sveza,
I priliči pèršećem barjaku,
Jer čim jači s druge strane u njeg'
Větar dune, eno ti ga tamo!
Ako čvèrštje nij' na zemlji sveze,
Nego l' novac ili obećanja,
A to bi za stalno bolje bilo
Da je ljubav ili priateljstvo —
Ove zvězde prostorah nebeskih,
Kad ih sunce „věrnost" obasjaje —
Bog sadèržo kod sebe sasvime,
Ta bez njih bi barem svět taj bio —
Što sad nije — savèršeni pakó.

BATORI.

Istina je, o mudra kraljice,
Al šta ćemo, kad su takvi ljudi!

KRALJICA.

(porugivo.)

Jest, šta ćemo, kad su žal'bog takvi! —

BATORI.

(nastavivši.)

U Hèrvatsku sam takodjer posló
Mog Kečkeša, pouzdano momče,

O kom znadeš, kruno, kako utečě
Iz Marota; — njega imenovah
Kapetanom grada Varaždina.
On će tamo izza ledjah kneza
Frankopana, koi je sad na vojsci,
Sakupiti za nas priatelje.
Najposlě sam i Batjana bana
I ostalu gospodu hèrvatsku —
Što netèrpe kneza Frankopana —
Pozvó, da se kako valja, brine
Za stvar našu. —

KRALJICA.

Vidim evo, kneže,
Da ste čověk, u kog se je moći
Pouzdati sasvim; al' će zato,
Kad svèršimo tu zadaću našu,
Vela biti vaših trudah plata!

BATORI.

Ja netražim ništa, samo neka
Mi je tvoja milost, o kraljice,
Kao što dosad, sklona.

KRALJICA.
(*lukavim posměhom.*)

To će biti!

DVORANIN.
(*unilazi.*)

Světla kruno, došo je poslanik
Nadvojvode Ferdinanda s Beča
Sa tajnimi pismi. —

KRALJICA.

Nek me čeka
U dvorani, ja ću odmah doći.
(*Dvoranin odlazi.*)
A vi treba i nadalje tako
Da radite, — žao vam biti neće! —
Jer u kol'ko kraljica Maria,

Vam priměrno sve zasluge vaše
Sad nagradit kadra nije, hoće
To učinit brat moj, kralj Ferdinand.

(ode.)

PRIZOR DESETI.

BATORI.

(sam.)

Vidit ćemo kakova će biti
Platja truda moga! — Istina je,
Žena ova što jedanput reče,
Ono više nikad neporeče;
Baš ju zato štujem — u koliko
Izim sebe koga štovat mogu! —
Valjda s toga, što se š njome slažem
U mnogima stvar'ma? — nij' doduše —
Veće něšto jeste u te žene,
Šta proučit meni nij' moguće,
I što svakog, čim ga k njoj privuče,
Čini robom njene čvèrste volje ...
Ja bi reko, da je u nje něko
Izvanredno — divje veličanstvo,
Koje čuvstvo ublažavajuće
I priazno baš sasvim odbija,
Ali ipak čověka omami,
Tako, da ju slěpo slědit mora.
Jest Boga mi, čudnovata žena!...
Sada joj je čelo vedro i lice,
Medna rěč i mokre trepavice,
Sad joj opet s očiuh munja sine,
A š nje ustiu' bije mraz ledeni!...
Ali šta ću više mudrovati
O njoj! — drugo mene sad zanima,
Što mi je vèrh svega milo i drago,

To je: da se osvetiti mogu
Tom Zapolji i tom Frankopanu,
Koje nikad žive tèrpio nisam;
Pèrvog radi sreće i bogatstva,
Čega odviš ima, a drugoga
Radi silnog njogovog junačtva,
Što se svuda slavi i što svaki —
Bio dušman njegov — priznat mora.
Zato evo mèrzim tu dvojicu,

(*strastno i gnjevno.*)

E da Bog da, i trag im se utre! ...
Zapoljane, nosio ti krunu
U zemljici bez jarkoga sunca,
A ti silni bane Frankopane
S dvora bolan i okovan gledo,
Gdě ti drugi dobra konja jaši,
Konja jaši, a tvu paše sablju,
Sva ostala pako družba vaša,
Što vas prati, jadom usahnula
U tamnici a u mojoj ruci!...

(*ode.*)

ČIN DRUGI.

PRIZOR PÈRVI.

(Prednja soba u stanu Frankopanovom u Stolnom Biogradu.)

BAKIĆ i BANOVIĆ.

BAKIĆ

(stoji kod otvorena prozora, pa gleda kako sunce zahodi, dočim u sobi izza stola Banović sědi pa pije.)

Gle, kak hèrli k zapadu sunašce,
Baš kó da je putem zakasnilo,
Po vedrome nebu bez odmora
Od istoka do zapada brodeć,
Pa sad hiti, što najbolje može,
Pram zapadu — tamo da utone...
Valjda su mu, što sad tako hèrli,
Uzput něki jadi dodijali? —
Morda se je odviš nagledalo
Ljudskih suzah i težkih nevoljah,
Što polěžu s kèrvavih bojevah
Dvih takmacah: kèrsta i měseca,
I njihova na grobnice carstva;
Pa sad ide, više da nevidi,
Ide, žarkim licem da pregori
Za ko'e vrěme barem to što vidi...

BANOVIĆ.

Id' Boga ti, mili pobratime,
Zar si opet stao mudrovati?

Šta je tamo suncu do tog stalo,
Da l' se smiju ili plaču ljudi,
Za taj posó odviš je daleko;
Sunce nama světi, pa nas grije,
To je dosta, a kad baš zahodi,
Nek zahodi kako mu je drago,
Sutra opet s nova svanut mora. . .
Sědni amo, pusti sanjarie,
Uzmi čašu, hajde da kucnemo:
Neka žive — a na mnoga lěta —
Naš vojvoda, slavni knez Frankopan!

BAKIĆ

(prene se radostno, priskoči i uzme čašu.)

Komu slična u četiri zemlje
Drúga neima — da ga Bog poživi!

(piju.)

BANOVIĆ.

Je li brate, takovog sokola
Hèrvatica još rodila nije?
Težko zemlji, kud on s vojskom prodje!
Bio sam ti š njime više puta',
Gdě prah gori pred oči junačke,
I gdě glave mèrtve polijeću,
Al takovih očih gvozdenieh
Još nevidjeh u nijednog momka.
Tà koliko puta' on sa svojom
Četom malom ali ognjevitom,
Bez podpore, bez pomoći druge,
Uzbì ljute na krajini Turke,
Te sačuva time dom svoj mili.

BAKIĆ.

Tako jeste, osobito pako
Spominje se poběda njegova,
Kú odèržą nad kletimi Turci
Kod glavnoga Bosne grada Jajca. . .
Jest Boga mi, junak izabrani,

Hèrvatsku je zemlju proslavio,
I Turcima mnogo jada dao,
U glavu im maglu utěrao;
Al mu za tá njegova junačtva
Kralj Ljudevit, kó što je poznato,
Lěpo ime podà, čim ga nazvà:
Braniteljem cěle Ilirie.

BANOVIĆ.

To i běše, jerbo sve junake,
Što jih ima tá hèrvatska zemlja,
On preteče sa svojim junačtvom,
I na sablji i na kopju vitu,
I na puški i na buzdovanu,
I na šaci i na dobru konju...
Jest, Boga mi, junak od junakah.

BAKIĆ.

Al on nije samo na mejdanu
Junak, već ga rěse i ostale
Sve krěposti, jer je valjan čověk.
Prijatelja boljeg od njeg nema,
Jer kog' jednom on obljubi, tom' će
Věran ostat i do svoje smèrti.

BANOVIĆ.

U njega je plemenita duša.

BAKIĆ.

Znam, da čestit kralj naš Ivan nema
Věrnjeg u svom družtvu prijatelja
Do njeg, al ga zato štuje i ljubi,
Svejednako kó oko u glavi.

BANOVIĆ.

Ima zašto! — ta da kneza nije,
Neznam bi l' se mogó kralj Zapolja
Nadat da će njemu sve naměre
Poć za rukom, kano što je sada
Sva prilika.

BAKIĆ.

I ja tako mislim,
Al se opet s druge strane bojim,
Da će prije doć do okèršaja
Izmedj nas i princa Ferdinanda,
Koj nikako ustupiti neće
Svoje pravo drugom —

BANOVIĆ.

Al će morat!
Ak' ne dobrim, a to zlim svakako,
Gdě su takvi uz čověka druzi,
Kó što je naš slavni knez Frankopan,
Tamo ti se dugo baš nepita:
Tko imade kakvo tobož pravo,
Veće sablja u desnici hrabroj
Stvar rěšava... Bolja su vremena
Tada bila, kada su se carstva
Dělila na sablje, nego sada,
Gdě se děle uslěd kojekakvih
Nepravednih mnokrat ugovorah;
Tko je bio najslavniji junak,
On je bio pèrvi vojevoda,
Njega svaki rado za svog priznà
Gospodara — i tako bi pravo!

BAKIĆ.

Ljudi o tom sada drugče misle.

BANOVIĆ.

Misle drugče, al' ostaju zato:
Čest i hrabrost — uvěti junačtva —
Vazda isti.

PRIZOR DRUGI.

PRIJAŠNJI *i* JURIŠIĆ.

JURIŠIĆ.

(stupivši u sobu.)

Božja pomoć, bratjo!

BAKIĆ.

Dobra kob ti, brate Jurišiću!

(rukuju se redom.)

BANOVIĆ.

Da si zdravo! Šta nam dobra nosiš?

JURIŠIĆ.

Tražim evo kneza Frankopana,
Njemu nosim knjige znamenite,
Što ih donì iz Hèrvatske naše
A iz Zagreb-grada listonoša.

(važno.)

Mora da je něšto vèrlo silno.
Kažite mi, gdě ću kneza naći?

BAKIĆ.

Otišo je prie zahoda sunca,
Sám samcati, bez ikakva druga,
Do svojega težka šestopera,
Da obidje sve šatore naše
Što su izvan grada razapeti,
Da posěti pod njima vojnike
I prosbori koju rěčcu š njimi,
Poslě pako, da koj sat provodi
Pod vedrijem nebom i na sámu.

BANOVIĆ.

On to vazda činit običaje,
Kada hoće da u važnoj stvari
Šta odluči.

BAKIĆ.

Ja nedvojim o tom
Da ga i sad vodi tá naměra.

Jerbo sutra će se, kako znate,
Na Ivana našeg kralja poziv
Produžiti sabor, te će věćat
O tom, kako da se dom naš lěči
Od tolikih ranah što zadobì;
Zatim kako da se Ferdinandu
I njegovim težnjam na put stane.
Pa je zato otišo Frankopan,
Da najprije sám razmisli dobro,
Šta je treba u taj čas odlučit.

JURIŠIĆ.

To će biti! — a sad ću ga tražit
Makar do pó noći, nać ga moram,
Da mu predam ote silne knjige.

(hoće da ide.)

BANOVIĆ.

Ja ću s tobom, a ti, moj Bakiću,
Možeš opet, dok se povratimo,
Po starome tvome običaju
Il na javi ili u snu sanjat
O čemu ti drago. — S Bogom!

(odlaze obojica.)

PRIZOR TREĆI.

BAKIĆ.

S Bogom!

(sám.)

Istina je, moja misó rado
Sadašnjosti pusti stan ostavlja,
Pa il' natrag ili napred leti,
Al ju prati na svakoju stranu
Ljubav k milom zavičaju mome. —
Prošlih često sěćam se vremenah,

Što ih narod moj uz javor-gusle
Pěva, slaveć děla svo'ih junakah
Na oružju sretnih, kad li tako
Sve spomenem što je někda slavno
U narodu hèrvatskomu bilo,
Tad preskočim žalostnu sadašnjost,
Gdě na cělom obzorju hèrvatskom
Samo jedna kroz noć sjaje zvězda,
I to jeste naš Frankopan slavni,
Težim naprěd, pa izza zastora
Koj budućnost roda krije, hoću
Da povirim, nebi l' tamo našó
Nade bolje i junakah sličnih,
I tad mi se čini, kó da vidim
Udes roda mog u cèrnoj knjigi,
A u doba cèrno, knjiga jeste
Cèrnom posve bulom zabulana,
I kèrvavim slov'ma napisana;
Pročitam ju, gorke suze ronim,
Vidim, nema nade ni spasenja!
Kad al' eto, na svèršetku spazim
Zlatne rěči: bolji věk će svanut
Rodu tome, kad se jednom složi
K jednoj svetoj obćenitoj svèrhi,
Uz to mi se čini kó da čujem,
Kako pèrvi tad zapoju pětli
Složnim glasom prije zore běle,
Zatim kó da na obzorju vidim
Kak danica na iztok izidje,
Prehodnica vedro nebo prodje,
Pa nad cělim rodom se nadvodi,
I tad momu nesretnomu rodu
Dan osvane i sunce ograne...

(stanka — oduševljeno.)

Bit će tako! slutnja me nevara,
Premda pravo kazat neznam — kada!

Ali neka! — ta i to me těši
Kad pomislim: da će ipak jednom
Bolje doba nastat za moj narod...
(něšto se zamisli — zatim skoči.)
Ali šta će to reć'? — jur je kasno
Doba noći, a ni kneza neima,
Niti onih, što su za njim pošli?
Moram i ja poć', da vidim šta je.
(ode.)

PRIZOR ČETVÈRTI.

(Lug nedaleko stolnog Biograda. — Jesensko doba. — Noć.)

PEKRI

(sám.)

Tù 'e ročište, al' nikoga neima...
Čini mi se, prerano sam došo,
Ništa zato, pa ću malko čekat
Dok mi dodje tajni glasonoša
Nadvornika kneza Batorija,
Donoseći naputak mi dalnji,
Šta i kako postupati treba
Proti tomu tužnom nadri-kralju
Zapoljanu i njegvom ortaku
Frankopanu, da ga Bog ubije! —
Dakle zato nas toliko odè
Iz Hèrvatske za njegovim stěgom,
Da nas vodi — ne u pomoć kralju
Ljudevitu, na muhačko polje —
Već ovamo u Biograd stolni,
Da Zapolju proglasimo kraljem?
Ali čekaj, ti medjede gorski,
Frankopane, još za koje vrěme,
Skovat će se i za te sěkira!
(ovija se kabanicom.)

Studeno je, hladan větar věje
Pa jesensko lištje svud raznosi...
Baš takav će iznenada dunut
Větar, pa će krunu tvoju odnět,
Oj Zapoljo, moj čestiti kralju!
Pa kad opet ovaj lug urodi
Sitnim listom i zelenom travom,
Ti bez krune i kraljestva bit ćeš,
I bez svakog dobra prijatelja,
Pa ćeš ili u tamnici čamit,
Il se tuči kó tucak po světu
Od nemila hodeć do nedraga...
E da Bog dá, jedno ili drugo!

(čuje se nětko da dolazi.)

Šta to čujem? — nětko baš dohodi...
Bit će valjda tajni glasonoša...
Al sve jedno, bio tko mu drago,
Věk je dobro na oprezu biti,
Ako l' je on — dobro! — ako l' nije,
A to je još bolje, bar me nitko
Tù nevidi — sumnje dakle nema.

(povuče se natrag i sakrije se izza gèrma.)

PRIZOR PETI.

FRANKOPAN.

(dolazi zamišljen s druge strane luga s buzdovanom u ruci; poluglasno za sebe.)

Tako jeste, to će bit najbolje!
Time ćemo najprie dodijati,
Dušmaninu našem Ferdinandu,
Koj inače dangubiti neće,
Već će gledat na svakoju stranu
Da ugarsko kraljestvo zadobi.

(glasnije.)

Zato treba, ak' hoćemo da ga
Želja za tim mine, njemu ćordom
Put presěći — ali to čim prije!
Ja se baš tog dušmana nebojim,
No se bojim od zla domaćega,
Od razdora kèrvi medjusobne
I izdajstva u nas —

PEKRI.

(izza gèrma, pomami se i poviče.)

Ha, šta rečè? —

FRANKOPAN.

Tko to izza gèrma sad povičè?
Hajd da vidim, kakva 'e kukavica!

PRIZOR ŠESTI.

PRIJAŠNJI i PEKRI.

PEKRI.

(stupi izza gèrma i pred Frankopana, sèrdito.)

Ja sam! — plemić Pekri, treba grofe
Jeziku svom popritegnut uzde!

FRANKOPAN.

(poruglјivo.)

Vi ste, Pekri? žao mi je na vas,
Al što rekoh, oporeći neću,
Jer da niste što bit neželite,
I da vam je posve čista savěst,
Vi se nebi našli izza gèrma,
Kad prolazi putem koji junak,
Veće bi ga prosto susretali,
I božju mu pomoć nazivali,
Ali tako — bogme, jeste —

PEKRI.

(upade mu u rěč.)

Šta sam

To ćeš odmah vidět, i onako
Sablja mi se sama vadi na te!

(povuče sablju — nasèrne na Frankopana i hoće da ga udari o glavu sabljom, ali mu ju u taj par Frankopan svojim buzdovanom izbije iz rukuh.)

FRANKOPAN.

Id odatle, zadèrta delijo!
Ti nevadi sablje na junake,
Već je vadi, sebi na sramotu,
Na prestare hrome babetine!
Odlazi mi odmah izpred očiu',
Dok se, čo'eče, nerazljutim na te!

PEKRI.

(razjaren od jada i sramote.)

Idem, ali kneže, pamti dobro:
Ja ću ti se ljuto osvetiti
I odužit duga — věruj!

(digne si sablju, zagrozi se i ode lagano.)

FRANKOPAN.

(glasno i porugljivo.)

Odlaz'! —
Ak' neš da te kucnem buzdovanom
U obličje, da ti oči skoče!

(još glasnije za odlazećim u lug.)

A šta veliš, da ćeš se odužit
Duga, ti to drugče kadar nisi,
Već izdajstvom — ali pazi dobro,
Da te plaća jadne izdajice
Nedopane i od moje strane!

PRIZOR SEDMI.

PRIJAŠNJI, JURIŠIĆ *i* BANOVIĆ.

BANOVIĆ.

(još izza luga.)

Čujem njegov glas, i čini mi se
Kano da je s někim ugustio
I ulego baš u krupne rěči.

JURIŠIĆ.

(isto tako još izza luga.)

I oružja zvek, ak' se nevaram,
Začuh malo prije — ajdmo žurno!

(stupi na vidělo sa Banovićem i čim opazi Frankopana, poviče.)

Ah, evo ga — zdravo, mili kneže!

FRANKOPAN.

Zdravo!... Šta ste došli u potěru
Za mnom? — šta je?

BANOVIĆ.

Tražimo vas svuda,
Dok napokon u lug nedodjosmo
I tu čusmo vašu rěč, moj kneže.

JURIŠIĆ.

Pa ovamo bèrzo potèrčasmo,
Bojeći se, da nij' iz zasěde
Tkogod na vas udario...

FRANKOPAN.

Znajte,
Dok je u mene perni moj buzdovan,
Ja se nikad zasědah nebojim,
Istina je, něka izza gèrma
Malo prije dovuče se zmija,
Pa je htěla da me baš ujede,
Al ja sam joj mojim šestoperom
Zub otrovni izbio, te jur odè —
Kó što i dodjè — u gèrm šičuć...
A sad kaž'te, što vas amo vodi?

JURIŠIĆ.

Donosim vam evo ove knjige
Što dodjoše iz Hèrvatske na vas.

(preda mu knjige.)

FRANKOPAN.

Tko ih poslà?

JURIŠIĆ.

Knjigonoša veli:
Da ih šalje vaš prijatelj mili,
Biskup Simo iz Zagreba grada.

FRANKOPAN.

Ha, moj Simo! — nimalo nedvojim,
Da će biti znamenite věsti.
Šteta, što se sakrì za oblake
Měsec, mogó bi pročitat sada
Šta mi piše pobratim moj mili,
Ali buduć, da to tmina brani,
Hajdmo kući, da ih pročitamo,
Da vidimo što je u novinah.

(odlazeći.)

Bit će — slutim — něšto što će moju
Potvèrditi odluku svakako.

(odu sva trojica.)

PRIZOR OSMI.

PEKRI *i tajni* GLASONOŠA *Batorijev.*
(dolaze s druge strane luga.)

PEKRI.

Sreća božja, što si ovim putem
Došó, a ne onim, i što sam se
Uprav na te prije naměrio,
Jer ni'e dugo, što je ovud prošó
Knez Frankopan sa svojimi ljudmi...
Naopako, da te je nesreća
Naněla na njega!

GLASONOŠA.

Bož' sačuvaj!
Ta dosta sam iz Požuna amo
Pretèrpio kojekakvih jadah,
Pa baš nebi rado, da me i ta
Neprilika snadje.

PEKRI.

Idi dakle!
Posó naš je jurve svèršen sada.
Kaži knezu — nadvorniku našem:
Da će biti sve kó što on želi.
Ja ću gledat novcem, obećanjem,
Da što više naših velikašah
Odmamim na stranu Ferdinanda,
Pa kad bude baš prilike tomu
Nać ćemo se tamo, ako Bog dá!

GLASONOŠA.

Dobro dakle, a ja sad odlazim,
Ili bolje, běžim, jer poda mnom,
Čini mi se, kó da zemlja gori,
Něšto zlo mi lěvo uho poje,
A k tomu me okó vrata svèrbi...
Vrag nespava! — Bože prosti grěhe!
Tà mogó bi čovèk kó uhoda
Ovdě baš zlo proći, te se naći
Iznenada na tankih věšalah,
A věšala bogme nisu šala!
(*ode žurno na jednu, a Pekri na drugu stranu.*)

PRIZOR DEVETI.

(Soba u gradu Stolnom Biogradu.)

ZAPOLJA
(*sám.*)

Kocka padè, i evo me sada
Smělim skokom prěko Rubikona.
Samo naprěd mogu sad još poći,
Natrag više nikad — prekasno je.
Neka dakle bude, što bit ima!
(*zamišljen prošeta se několiko puta.*)
Sokó měrzi polja i nizine,
Hoće mu se visoke litice,

Vèrh timora da si gnjezdo vije;
Pa budući da mi iznenada
Jur prijazan udes krunu podà,
Gledat hoću, da si ju odèržim;
Mislim, da se meni baš pristoji
Kó i drugom, ako ne još bolje.
Dà svakako bolje! — jerbo ćutim,
Da, j' u mene baš iskrena volja
Bědnoj zemlji u pomoć priteći,
Jer boluje i lěčnika treba.
Neka dakle plitko svoje pravo
Taj Ferdinand brani kako znade,
A ja hoću moju dobru sreću
I naměru, pa ćemo tad vidit
Kud potegne — gore ili dole.

DVORANIN.

(unidje i nakloni se duboko.)

Sva gospoda već su sakupljena,
I čekaju tebe, světla kruno!

ZAPOLJA.

Idem dakle u krug mojih věrnih
Što su se na sabor sakupili.

(ode — a za njim i dvoranin.)

PRIZOR DESETI.

(Lěpo urešena velika dvorana saborska u Stolnom Biogradu.)

SLATIL, *zatim* JURIŠIĆ ZADRANIN, PEKRI, BAKIĆ, BANOVIĆ, *a za njima još drugi unilaze velikaši i plemići. Njima je na čelu* FRANKOPAN *i* TAHI. *Svi stoje i* KRALJA *izgledaju, koj za mala i dodje.*

JEDNI.

Živio nam mnogo godin' danah!

DRUGI.

Čestit bio, mili kralju!

ZAPOLJA

(makne svim prijazno rukom.)

Hvala!
Hvala vami, da ste mi svi zdravo!

(sědne na uzvišeno město.)

Uzrok, što vas pozvah na taj sabor,
Moć će svaki lasno pogoditi,
Obazrěv se u toj tužnoj zemlji,
Koja sad je od sto ranah bolna.
Hoću dakle, da vas sad upitam,
Vas — koji ste otci đomovine,
I bez kojih po zakonu našem,
I prestarom slavnom običaju,
Kralj nemože ništa da odluči —
Vas upitat hoću, kako ćemo
Ovit barem rane domovini,
Kad je za sad sasvim izlěčiti
Nemožemo?

FRANKOPAN.

Moj čestiti kralju!
Prije neg li i pomisli itko
Na što drugo, treba očistiti
Domovinu od neprijateljah.
Istinabog, Turčin odè kući,
Ali ima jošte dost' dušmanah
Izvan doma, a baš i u domu,
Koî oholo glave svoje dižu,
Njima treba slomiti rogove,
Prije, bogme, mira biti neće.

ZAPOLJA.

Kažite nam, kneže, šta mislite?

FRANKOPAN.

Ja nemislim mnogo, gdě dokazah,
Světla kruno, u ruci imadem.

STATIL.

Šta, dokazah?... nam ih priobćite,
Da vidimo, da se uvěrimo!

Ja baš neću, Bog mi nesudio!
Nikom rado učiniti krivo;
Nu ja imam oči za gledanje,
Te bi rado da se osvědočim,
Da nedèržim cèrno za bijelo.

FRANKOPAN

(vatreno.)

Niste li se dost' osvědočili
Od izdajstva, u novije vrěme,
Odkako se Török izněvěri,
I još něki njemu slični druzi,
Kojih priměr, ako se nevaram,
Slědit će i drugi — što za sada
U našemu krugu još borave.

(pogleda strogo Pekria, koj se je sav prepao — sám sobom.)

Evo priměr savěsti nečiste,
Utresà se kao prut na vodi.

(svi se ostali uznemire.)

TAHI.

Šta to rečè? u našemu krugu?

JURIŠIĆ.

Gde je? tko je? da ga raznesemo
Ovi čas na sablje! —

ZAPOLJA.

Mir, gospodo! —
Tu je sveto město, tu se kèrvca
Neproliva!

FRANKOPAN

(svedj sa strane gledajući Pekria, koj još sav dèrkće, sám sobom.)

Evo kukavice!
Žao mi ga je ...

(glasno.)

Neka, doć će vrěme
Osvete na skoro, kako mislim,
Stvar će dotle još bolje dozrěti,

Krivnja njeg'va, i njeg'vih drugovah,
Još jasnia biti — dotle hoću
I ja da ga štedim, za da cělu
Kletu družbu naših protivnikah,
Najprie stranih a tada domaćih,
Tim sigurnie redom smèrvit mogu.

ZAPOLJA.

Prije ipak, nego li se krivnja
Kom napèrti, dokazat ju treba!

FRANKOPAN.

Ak' želite još boljih dokazah —
Evo vam ih.

(pokaže knjigu, koju je od biskupa Sime Erdödia dobio.)

Pa me poslušajte!
Jučer meni ova knjiga dodje,
Iz Hèrvatske, a iz dobre ruke,
Gdě se redom napominju pisma,
Koja princip Ferdinand razpisà,
Na sve strane, a na svoje ljude,
Nebi li mu kak' za rukom pošlo,
Postat kraljem naše lěpe zemlje.
Tako pisà Batjaniju banu,
I još drugoj gospodi hèrvatskoj,
Pa ih moli, da ga podupiru
U naměri, tebe pako, kralju
Naš čestiti, koga izabrasmo
I krunismo po navadi staroj,
Tebe zove taj Ferdinand javno
Varalicom, koji se narinù
Svim za kralja.

TAHI.

To je baš uvrěda,
Kojoj para neima!

JURIŠIĆ.

Na to treba
Odgovorit sa sabljom u ruci!

BANOVIĆ.

Pravo imaš, Jurišiću, na to
Treba da se sabljom odgovori!
Neka znadu dušmani na skoro
Gdě strah leži, kakva l' mu je mati.

ZAPOLJA
(prijazno.)

Ja vas molim, strastni bit nemojte,
Veće mirno kneza saslušajte
Dok nesvèrši i tad savětujte.
Hladnom kèrvju, a ne burnom strastju...
A vi, kneže, molim, nastavite.

FRANKOPAN.

Nemam više mnogo da pridodam,
Osim to, što prije rekoh, i što
Opetujem evo sada: treba
Izkorenit zlo to u početku.

TAHI.

Dobro rečè, kneže, treba zlo to
Odmah u početku izkorěnit,
Da se dalje kako nerazplodi...
Gdě izdajstvo, plod nesloge, niče,
Tam sve dobro běži, tamo stenje
Zlo pod gorim, a i dobro pod zlim...
Jao zemlji, gdě se god udomi,
Tam' na skoro, o tom ni nedvojte,
Vrag djavolu dodje u svatove,
Tamo sreće i spasenja neima...

STATIL.

S jedne strane bojat se j' tudjinca,
S druge opet domaćeg izdajstva —
Naopako! ima li tù lěka?

FRANKOPAN.

Ima, ali treba čvèrste volje,
Dobre ruke, a i britke sablje,
Pa je tada odmah posó gotov.

JURIŠIĆ.

I ja mislim, da je to najkratji
A možebit i najbolji način.

BANOVIĆ

(*poviče veselo.*)

Čvèrsti kosti za opake gosti!
Bit ćo, ako Bog dá, okèršaja!

ZAPOLJA.

Treba, moja vitežka gospodo,
Promisliti dobro, što se čini,
Istina je, sab ja mnokrat rěši
Zamèršene čvore kratkim putem,
Ali treba svagda pokušati,
Da l' je nije moći i bez sablje
Rěšit.

STATIL.

Imaš pravo, světla kruno,
Ja pristajem uz tvo'e mudre rěči,
Sveto pismo veli: traži, nać ćeš!
Nebi li se sredstvo našlo, koje
Bez prolitja kèrvi k cilju vodi?

TAHI.

Izim sablje ja neznadem drugo!

JURIŠIĆ.

I ja tako mislim, jer nevalja
Na udarac dušmanina čekat,
Već ga prije, nego li pomisli,
Udrit valja, i to baš po glavi.

BANOVIĆ

(*šaljivo.*)

Tamo barem melema netreba.

PEKRI

(*sám sobom.*)

Dobro, dobro, ja ću si to pamtit,
I nastojat o tom, što sam čuo,
Ferdinanda čim prije izvěstit.

ZAPOLJA.

Dakle, moja vitežka gospodo,
Što najprije sada da činimo?
Treba način našeg postupanja
Razložiti sad potanje.

FRANKOPAN.

Ja ću,
Světla kruno, ak' dozvoliš, odmah
Kazat — šta i kako. —
(Zapolja mu rukom dozvoljuje.)
Buduć da si
Po odluci Božjoj, zatim revnim
Nastojanjem našim, postó kraljem,
Treba da se odmah u početku
Tvoja vlast sve više još učvèrsti
I prot svakoj navali obrani.
Imaš ovdě dobar broj junakah,
Što su za te sve učinit spremni,
S druge strane opet bojat se je,
Da će princip Ferdinand kó do sad
I unapred tvoj dušmanin biti,
Zato slušaj, što te savětujem:
Ti svu svoju sad sakupi vojsku,
Pa kod Tate šatore razapni,
Meni pako podaj, i to odmah,
Četir' hiljad' po izbor vojnikah,
Al momakah neženjenih, molim,
Kojim nije žao poginuti,
Koji mogu stići i poteći,
Na strašivu městu postajati,
Na zapetu pušku udariti,
Kojima je kuća kabanica,
Nož i puška i otac i majka,
Dvě kubure bratac i sestrica,
Sva rodbina kehar i fišeci,
Ko'i na světu nikoga nežale,

A u světu njih nežali nitko,
Ja ću š njima put dèržave našeg
Protivnika Ferdinanda poći,
Sve ću izpred sebe palit', sěći,
Neću štedit sela ni gradove,
Već ću běsnit, kanoti pomaman,
Ja se ufam, da ću moći time,
Tvog dušmana na to prisiliti,
Da od svoje požude za krunom
Domovine naše odustane,
Te da šalje tebi poslanike
Kojino će lěpo za mir molit.

(vidi se u skupštini radostno gibanje, koje znači, da većina uz Frankopana pristaje, samo u Pekria vidi se, da se je něšto uplašio.)

PEKRI

(sám sobom.)

Bože, to bi naopako bilo!
Ja ću odmah danas Ferdinandu
Javit što ga čeka — nek je spreman.

FRANKOPAN

(nastavi.)

Što se pako domaćega tiče
Dušmanina, š njime ćemo odmah
Račun pravit, čim svèršimo posó
Sa tudjinom — pa će mir tad biti.

(veća strana velikašah pohvalno prima taj predlog.)

ZAPOLJA.

Znadem, kneže, u prilici takvoj,
Gdě se radi o tom, kako će se
Il postići il odèržat carstvo,
Da se mnokrat okrutno postupa,
Nu ja neću da okaljam ruke
Toplom kèrvcom bratje kèrštjenikah,
Prem ako su moji protivnici,
Ta, ako je božja volja tako,
Ja ću ostat na prestolju mome,

Bez da opet kèrvca se prolěva,
Koje rěkom dosta je proteklo,
Odkako nam kèrvopije Turci
Častni kèrst naš gaze.

FRANKOPAN.

Oprosti mi —
Ako nećeš tako, kó što rekoh,
A ti radi, kako tebi volja,
Ja ću rěč ti vazda saslušati,
Jer u tebe svoga gospodara,
Svoga kralja, i ljubim i štujem.

ZAPOLJA.

Tako, kneže, hvala vami za taj
Lěpi priměr podanosti vaše...
Tko vas znade, pravo kazat nezna,
Da l' je hrabrost u vas veća, ili
Koja druga vašieh krěpostih.
Za sad dakle tú junačku vatru
Obuzdajte, bit će, ja se ufam,
Sgode, gdě će od potrebe biti.

TAHI.

U taj čas nam ipak něšto treba
Odlučiti, šta i kako ćemo.

ZAPOLJA.

Stèrpite se, kazat ću vam odmah:
Ja ću svojom vojskom ovdě ostat,
Te učvèrstit svoje šatorove,
Što se izvan grada tog nalaze,
I dočekat mirno dalnje glase
Iz Požuna i još někih stranah,
Jer tad znat' ću što da činim dalje. —
Nek moj takmac podje, ako hoće,
Vijugastom stazom — ja ću ravnim
Njega vazda putem susrětati.

(Frankopanu.)

A vi kneže, poći ćete odmah

S vašom vojskom, što je ovdě ima,
U Hèrvatsku natrag, tamo ćete
Dalnje moje zapovědi čekat.

FRANKOPAN.

Činit hoću kó što zapovědaš,
Světla kruno, samo nemoj dugo
Da bezposlen budem, da nesědim
Kano starac na kamenu hladnu,
Što nabraja svoje brojanice,
Već mi skoro reci: Frankopane,
Ustaj, pa se lati buzdovana!...

ZAPOLJA.

Doć će, kneže, još i tomu vrěme.
Sada pako, vitežka gospodo,
Buduć vidim, da ste uvěreni
O tom, da se tako baš postupa
A ne drugč'e, kraj je našem věću,
Neka svaki sad na ono město
Podje, kud ga sveta dužnost zove.
(hoće da otidje.)

FRANKOPAN.

Jošte jedno, molim, prě razstanka
(naprama ostalim, izim kralja.)
Treba, bratjo, da se zakunemo
Tvèrdom věrom, da ćemo ostati
Našem slavnom poduzetju věrni.

SVI
(izim kralja i Pekria.)

Jest, jest, treba da se zakunemo!

(Frankopan i ostali — izim očevidno ganjenog kralja i sa strane stojećeg Pekria — svi dignu tri pèrsta u vis.)

FRANKOPAN
(glasno i svečano.)

Kunemo se dakle živim Bogom
I presvetim trojstvom, da hoćemo
Vazda věrni ostat našem kralju,

Tko li vĕrno uz njeg neuztraje,
Neka traje u jadu godine,
Tko l' ga izda, kano Juda Kèrsta,
Izdalo ga lĕto i godina! ...
Bog je čuo, tako neka bude!

SVI.

Bog je čuo, tako neka bude!

(svi sa kraljem, onim redom kako unidjoše, izilaze.)

PEKRI

(malko saostaje.)

E da Bog dá — krivo se ukleli! —

(ode.)

ČIN TRECI.

PRIZOR PÈRVI.

(Sused-grad blizu Zagreba sa velelěpnim svojim izgledom. Izpod grada Sava teče.)

(JELENA i KATARINA *sěde gradu na kapiji, pa se lěpim vidikom nasladjuju. — Dugo šuti jedna i druga.*)

JELENA.

Ala čuda! — tu sědimo obe
Dosta dugo šuteći jednako,
A inače to naš adet nije!
Je li seko?

KATARINA

(kao da se iz sna probudi — raztrešeno.)

Pravo veliš, dušo!

JELENA.

Ja bi bila u tom Sused-gradu,
Odkako mi vojno u boj odè,
Tužne, věruj, dane boravila,
Da nij' tebe uza mene bilo,
Nu tako nam hitro vrěme prodje,
Razgovorom, poslom i pěsmicom.
Al sad eto, pošto se povrati
Suprug mili po razstanku dugom,
Gle, u město da se veselimo,
Ušutismo, kó bez žicah gusle.

KATARINA.

Znaš li, seko, da veselje pravo
Neima rěčih, al tim više čuvstva.

Znaš i sáma, da je ćut u žene
Od naravi čudno ustrojena,
Te ju vela radost il čeznutje
Němom čine; — al čim usta šute,
U njezinih razigranih grudih
Divne pěsme poju rajski sbori.

JELENA.

Tako jeste! — i ja onog čuvstva
Gorko-slatkog opisat nemogu,
Što mi sèrce steže, kad pomislim,
Il kad vidim milog drúga svoga.

KATARINA.

Vidiš dakle, pravo da imadem,
Dočim rekoh: da ćut prem duboka
Rěčih neima.

JELENA
(šaljivo, i kao da se čudi.)

Gle, gle, Katarino,
Šta će reći to u tebe znanje? —
U kol'ko je barem meni znano,
Ćut ljubavi tebi do sad běše
Nepoznata; pače ne jedanput,
No stó puti' kazala si meni:
Da nehaješ, koliko ih znadeš,
Ti za mužke glave baš nimalo.

KATARINA.

Što sam rekla, kažem sad opeta:
Da nehajem, u kol'ko ih znadem,
Ja za mužke glave baš nimalo,
Jerbo do sad još viděla nisam —
Da ti pravo kažem — muža takva,
Kó što si ga duša mi predstavlja,
A sèrdašce — zašt' da tajim? — želi...

JELENA
(malko uvrědjena.)

Kaži der mi, kakav treba da je

Onaj, kog ćeš ti udostojiti
Tvom ljubavju — nader! —

KATARINA
(odvažno.)

Treba da je
Muž, i to u pravom smislu rěči:
Bistra uma, plemenita sèrca,
Ravnodušan, junak glasoviti,
Kojeg slava cělim světom plovi,
Koga ljubi svatko tko ga znade,
I kog isti dušman njegov štuje.

JELENA
(posměјući se.)
Nemoj, seko, za uzorom čeznut,
Jer takovih u životu neima.

KATARINA
(lukavo i šaljivo posměvajući se.)
Uzori se kadkad — prem je čudo —
Pretvoriti mogu baš u život,
Možebiti —

PRIZOR DRUGI.

PRIJAŠNJI. TAHI *dolazi s* BAKIĆEM *uz bèrdo.)*

TAHI
(još poněšto izza prizora, glasno i veselo u razgovoru.)
Da će danas doći
Tomu se ja nebi bio nadó.
(glasno.)
Hej veselo, sva družino moja! —
Frankopan će slavni k nama doći!

KATARINA
(prene se.)
Ha, šta čujem?! —

JELENA.

Frankopan će doći? —
Da li k nama?

TAHI
(*stupi sa Bakićem na vidělo — suprusi.*)

Jeste, dušo, k nama.

JELENA.

Kada?

TAHI.

Jošte danas.

KATARINA.

Danas?! Bože! —

JELENA
(*brižljivo.*)

Šta je tebi, Katarino moja?

KATARINA
(*metne ruku na pèrsa.*)

Ništa, seko, glava me zaboli.

JELENA
(*pogleda ju, kao da joj se čudi, zatim potiho.*)

Ala, seko, čudne mi bolesti!
Ust'ma glavu, rukom sèrce kažeš.
(*kao da se něšto dosěti, sáma sobom.*)
Sada znamo, koliko je sati'!
(*potiho Katarinu pita.*)
Poznaš li ti Frankopana lično?

KATARINA
(*uzdiše i potiho odgovara.*)

Nepoznajem, nu po glasu — dobro.

TAHI
(*koj je do toga tiho pročitao pismo, koje mu Bakić od Frankopana prije izruči — na glas.*)

Čujte, děco, što mi piše!

JELENA.

Čujmo!

TAHI.

Čujte dakle:

(*čita.*)

„Božja pomoć, brate!
„Naša me je vojska umolila,
„Da ju za koj danak kući pustim,
„Ja sam dakle — al na kratko vrěme —
„Odpustio kući sve junake,
„Da posěte stare roditelje,
„Ženu, bratju, sestre i děčicu.
„Čověk treba u prilici takvoj,
„Da věk narav i š njom zakon božji
„Sluša, pa će uvěk dobro proći. —"

TAHI

(*uzhitjeno.*)

Plemenito sèrce!

BAKIĆ.

Jest, Boga mi!
On je vazda bio i bili će
Veli vojnik, al još veći čověk!

JELENA

(*Katarini potiho i šaljivo.*)

Je li, dušo, taj Frankopan slavni
Baš priliči posve tvom uzoru?

KATARINA

(*duboko uzdiše i ništa neodgovara.*)

TAHI

(*čita dalje.*)

„Vidio sam pobratima svoga,
„Vrědnog Şimu, zagrebskog biskupa,
„Vidio sam i pozdravio ga,
„A sad hoću, mili moj Ivane,
„Da i tebe u tvom Susěd-gradu
„Ja posětim, da se tù zajedno
„S tobom a i s našim Jurišićem
„Dogovorim, kako ćemo našem

„Dušmaninu i zlobnoj mu težnji
„Put presěći, dok prekasno nije...
„Jere voda silna kod uzběsni,
„Kad nadvisi najvišu brěžinu,
„Prevali ju šumom i proguta,
„Isto tako u dèržavi razdor —
„A u nas je toga vazda bilo! ...
„Gvoždje lěči bolest tu najbolje,
„Kad ju drugo izlěčit nemože.
„Mi ćemo se dakle dogovorit,
„Kako ćemo radit u buduće,
„Da se kralja našeg stvar i š njome
„Dobro naše domovine spasi. —“

(stanka.)

Čuste dakle, kakvog ćemo gosta
Primit danas u dvorove naše.

(ženi svojoj i Katarini.)

Da mi ga svi lěpo dočekate,
Kó što takvom mužu dolikuje!

(kao da se něšto sěti.)

A ja idem sada da uredim,
Kako treba, baš dvoranu bojnu,
Jer ćemo ga tamo svi u skupu
Dočekati. — Razredit ću lěpo
Vito kopje i oružje světlo,
Buzdovane težke, jatagane,
Tanke puške, kubure i mače,
Štite, sablje i barjake bojne,
U turskome ratu zadobljene.
To će njemu vèrlo milo biti,
Jere će ga tiho spominjati,
Na poběde slavno odèržane
Tolikrati' nad kletimi Turci...
Idem, idem, da sve bude tako!

(odlazi žurno.)

JELENA.

I ja moram gledat u svom krugu,
Da sve bude tako kó što valja,
I kó što se pristoji tom gostu.

(*Katarini.*)

A ti, dušo, kaži meni pravo,
Čim ćeš ti tog gosta proslaviti?

KATARINA

(*rastrešeno i ganuto.*)

Ja ću nabrat lěpu kitu cvěća,
Pa ću ga š njom dočekati stidno,
I ak' bude htio, podat mu je …
Ja ga drugčie proslavit nemogu

JELENA

(*ode u grad groseći se od šale Katarini pèrstom.*)

PRIZOR TREĆI.

(KATARINA *i* BAKIĆ *ostaju sámi.*)

BAKIĆ.

Kamo li će lěpši dar na světu,
No sabrano cvěće od té ruke,
Ta to će mu milo bit dvostruko,
Jer on cvěće već sámo po sebi
Vèrlo ljubi. —

KATARINA.

I ja ljubim cvěće,
Jer iz cvěća mnokrat duša sbori.
Mož'bit i vi znate, što će reći
Struk bosiljka, zatim neven cvěće,
Ružmarin, pa smilje i kovilje,
I ostala veselija družba? —
To sve na zlo il na dobro sluti.

BAKIĆ.

Znadem i ja, mila gospojice,
Što će reći ovo ili ono
Cvěće, kad se komu god daruje,
Jer iz ustih naroda naučih
Sve potanko, što nam cvěće kaže.
A za mene moj je mili narod
Zlatousti, divna knjiga živa,
Koju uvěk s uzhitjenjem učim,
A nikada dosta neproučim.

KATARINA.

Vi ljubite dakle narod?

BAKIĆ

(ushitjeno.)

Bože! —
Pogledajte svět taj oko sebe,
Da li tráci svo'e sunašce jarko,
Jeka glas, a sěna dèrvo ljubi,
Da li grom i munja oblak ljube
U komu se rode, da li rěka
Vrělo, rosa maglu, a suzica
Oko, iz kog pane, da l' ga ljubi? —
Pa tad ćete znati, da l' i kako
Ja moj mili dobri narod ljubim,
Kojega sam i ja dio maleni.

KATARINA

(sluša ga ganuto.)

I ja ljubim taj naš tužni narod,
Što uz jade svoje ipak poje.

BAKIĆ

(ganuto.)

Bog vam dao za to vaše čuvstvo,
Gospojice, sva tog světa dobra! —
(vatreno.)
Blago svakom narodu na světu,
Gdě mu žene onako čuvstvuju,

Te im dira sèrce plemenito
Svog naroda sreća i nesreća.
(stanka.)
Muž, do duše, silom uma svoga
Il desnice hrabre, mnogo može
Doprinĕti k sreći svog naroda,
Ali posve čvèrst joj temelj stavit,
To bez žene neće moć' nikada,
Jer u ženah — ako samo dišu
Domoljubnim duhom — moć je silna,
Veća nego l' i pomisli itko,
Koja tajnom ali možnom žicom
Čuvstvah svakog skapča i privlači
K domovini i k narodu svojem,
Dočim mu se, bilo glasom majke,
Seke, ili vĕrne ljube odzivlje
Iz dna sèrca, dok god život traje. . .
(oduševljeno.)
Blago dakle i narodu našem,
Ako ima mnogo vama sličnih
Ženah . . . Blago njemu! — jer tad mora
Prĕ il poslĕ svanuti mu zora.

PRIZOR ČETVÈRTI.

(PRIJAŠNJI. — *Stara se* CIGANICA *uz bèrdo penje, pa čim Katarinu i Bakića opazi, pruži Katarini ruku pa moli.)*

CIGANICA.

Daruj mene, gospojice,
Ah podaj mi koj krajcarak,
Koj krajcarak, malen darak,
Imati ćeš zadušbinu,
Daruj mene, gospojice,
Radi dana današnjega,
Radi mlade tvoje srĕće. . .

KATARINA

(dosěti se něšto u taj čas, te poda ciganici poveći dar.)

Uzmi, uzmi, jadna sirotice!

CIGANICA.

Hvala, mlada gospojice,
Ručica ti cvěćem cvala,
A dušica raj dopala!

(pruži opet ruku Katarini.)

Podaj meni sada tvú ručicu,
Podaj mi ju, gospojice mlada,
Da ti odmah sada iz nje štijem,
I budući udes tvoj odkrijem.

KATARINA

(nehotice, nu ipak někom čudnom moćju svladana, poda joj ruku, zatim poněšto dèrkćućim glasom:)

Čitaj pravo, pa što čitaš, kaži.

CIGANICA

(gleda pomno poteze u ruci Katarine, zatim kobnim polupěvajućim glasom:)

„Željno ti se sèrce kreće,
Tam gdě izhodi sunce jasno,
I evo jur se diže krasno,
Sunce mlade tvoje sreće."

„Al eto ga iznenada,
Mèrka noćca sva prikrije:
Tvoga sunca više nije! —
Izdade te sreća mlada."

KATARINA

(prene se.)

Smisao kobnih rěčih nerazumčm,
Pa me ipak neka groza hvata.

BAKIĆ

(poda takodjer ciganici dar. — Katarini.)

Nemojte se, gospo, prepadati,

S pustih rěčih stare gatalice,
Ona gadja, ali nepogadja —
(ciganici, kojoj ruku pruži)
Evo, bako, nuder sad i meni
Odkrij moje budućnosti zastor.

CIGANICA

(uzme ruku Bakića, pa podugo u nju gleda, satim, isto tako kao u Katarine, kobnim polu-pěvajućim glasom:)

„Pokraj bora javor čili
U kamenoj ti si gori,
Grom zaori, bor obori,
Tužno javor za njim cvili.“

„Žao nam je mlad-javora,
S kojim sámim větar lomi,
Dok ga u dnu neůdomi. —
Tako tvoja doć će hora.“

(ode žurno, i bez da se obazre, opet niz bèrdo, pa tamo skoro izčezne.)

BAKIĆ

(za njom gledajući.)

Ode žurno kano da je krila
Od gděkoje vile uzajmila. —
Jest, boga mi, čudnovata baka,
Mal' i mene jadna neočara.
(pogleda pram Zagrebu.)
Al što vidim tamo? — prah se vije
Od Stenjevca amo... Nebi l' bio
Naš Frankopan? — jeste, on će biti!
Rědko me je dobro oko moje
Prevarilo — idem mu u susrět...
S Bogom, dok se skoro nevidimo,
S Bogom dotle, gospojice!

KATARINA.

S Bogom!

(Bakić ide u susrět Frankopanu.)

PRIZOR PETI.

KATARINA
(*sáma.*)

Jedva što se obraniti mogu
Čuvstva, što mi sada steže dušu,
Kad pomislim na tog Frankopana.
(*uzdiše.*)
Jur odavna, prije mog dolazka
U té dvore, slušala sam mnokrat
O njem pripovědat divne stvari,
Što ga kano muža plemenita
I junaka glasovita rese,
Te mi tako sve više i više
Udjè u sèrce slika toga muža,
Koga ipak još viděla nisam.
(*stanka.*)
A šta će tek biti, kad ga vidim,
Te ak' posve priliči onomu
Frankopanu, kojeg duša moja
Danju noćju pred očima ima,
I kog slědi, kao što suncokret
Cvětom slědi na nabesih sunce,
Ili kano igla gvozdotežna
Slědi sjajnu na sěveru zvězdu...
Šta će, reci sèrce, tada biti,
Ak' dostigne istina tvoj uzor,
Il' ako ga, jao, još prestigne? —
(*stanka — tužno.*)
Ah, děvojko, jad te zadesio!
Ti o njemu vazda sanjaš, sboriš,
A on nezna, da si ti na světu,
Niti znade, nit ga 'e briga za to,
Te kad budeš ti pred njega doći,
Neznam hoće l' opazit te jadnu!
(*zamisli se, zatim vatreno.*)

Zašto nisam sada mužka glava! —
On bi moró, hoćeć il nećeš,
Pogledati takvoga junaka,
Koj bi znao velu slavu steći,
Ako li bi od potrebe bilo,
Kèrvcu svoju rado za njeg prolit.
(*čuju se bojne trublje.*)
Trublje zvuče — on dolazi sada!
Hajd' u bašću — hitro! — da naberem,
Kó što rekoh, cvěće za junaka,
Pa baš ako nepogleda mene,
Pogledat će bar mi lěpo cvěće.
(*odlazi u bašću, štono je pod gradom.*)

PRIZOR ŠESTI.

(Seoska kèrčma pod Sused-gradom.)

(KÈRČMAR *unilazi sa četiri* SELJAKA *one okolice — odmah sa njim dolaze dva kao sluge obučena i oružana čověka, to Pekrijeva* NAJMENIKA. — *Seljaci sědnu za jednim stolom na jednu, najmenici za drugim na drugu stranu sobe.*)

KÈRČMAR
(*seljakom, radostno.*)
Jeste li sad viděli junaka,
Našeg bana, slavnog Frankopana?

SVI SELJACI
(*glasno.*)
Jesmo, jesmo, da ga Bog poživi!

PÈRVI SELJAK
(*starac sědoglavi.*)
Ali šta će u Hèrvata prava
Pusta želja bez rumena vinca,
Hajd na zdravlje njeg'vo da pijemo!

DRUGI SELJAK
(*pěvajući.*)
Da pijemo, da se veselimo! —

TRETJI SELJAK.

Kad je tako, a vi dajte vina,
Pa ćemo na njeg'vo zdravlje piti.

ČETVÈRTI SELJAK.

Tako valja, dajte na moj račun! —
Na svakoga od nas oku vina.

KÈRČMAR
(veselo.)

Tako valja, oka baš na momka —
Bit će odmah, kako mi rekoste.
(odlazi za časak u podrum.)

PÈRVI NAJMENIK
(poviče za kèrčmarom.)

Hej kèrčmaru, dajte i nama vina!
I mi ćemo pit na zdravlje bana.
(potiho svom drugu.)
Bog bi dao, vrat si ulomio!

DRUGI NAJMENIK
(isto tako potiho odgovara.)

I ja želim, da bi tako bilo,
Nebi tada barem nas trebalo,
Jer se bojim, tako mi mog zdravlja!
Da ćemo na vraga nagaziti.

PÈRVI NAJMENIK
(potiho.)

Kad si takvo bojazljivo pseto,
A zašto si za njim u lov pošó?
Pa neběše ti ni primit novca,
Što ti podà naš gospodar Pekri,
Da taj posó, kako treba, svèršiš.

DRUGI NAJMENIK
(svedj potiho.)

Imaš razlog, brate, al pomisli,
Da hèrtovi kad medjeda gone,
Naopako postradaju mnokrat.
Nebi l' i nas jadi dočekali? —

Što se pako našeg gose tiče,
Taj je mudar — e' vala mu pamet! —
Taj si vadi sa našim pandžama
Kesten s vatre, pa ako se dobro
Posó svèrši, dobro! — ako li zlo,
A to ćemo mi platiti kožom,
Njega neće ni zabolět glava.

(*porugljivo.*)

Ako 'e junak — a gradi se da je —
Ako l' ga je ban taj uvrědio,
Zašto ga na mejdan nepozove?
No ga bije, jadan, iz zasěde.

PÈRVI NAJMENIK

(*gnjevno, nu potiho.*)

Bèrbljavice běDna, sada šuti! —
Što je, kaži, nami do tog stalo,
Šta gospoda medj sobom imadu?
Mi smo ruka gospodar je glava,
A što glava hoće, ruka mora,
Bilo to sad pravo, il nepravo.

(*glasno kèrčmaru, koj donosi vina, te ga u vèrču pred seljake meće.*)

Hej kèrčmaru, hoće l' biti vina
Već i nama! — nismo l' i mi gosti?
Il smo valjda gori od onieh?

(*pokazuje seljake.*)

KÈRČMAR.

Gost je svaki, koj ovamo dodje,
U mene su svi jednaki gosti,
Tu pèrvenstva nikakova neima,
Al u mene dvě su samo ruke,
Pèrvo jednog, poslě drugog dvorim.

(*metne u vèrču vina i pred najmenike.*)

Evo vina! —

PÈRVI NAJMENIK
(porugljivo.)

Kažite po duši,
Nije li to možda kiselica,
Od koje bi skapalo i pseto,
Da ga jadno š njome zalijete?

KÈRČMAR
(gnjevno i sa strane motreći najmenika.)

Bi pseto, bi — ali čověk nebi! —
(uměrenije.)
Zaklinjem vas, nedirajte u me,
Jer tko kudi moje dobro vino,
Onaj dira u moje poštenje.
Pijte, pa tad sudite o vinu,
Da l' mu ima kakva prigovora.

PÈRVI NAJMENIK
(porugljivo posmějući se.)

Svaki cigan svoga konja hvali,
A kèrčmari svoje hvale vino,
Al većinom i jest hvale vrědno,
Ako l' nije iz razloga drugog
A to s toga, što pogano nije,
Jer je kako valja pokèršteno.
(svi se izim kèrčmara smiju.)

KÈRČMAR
(razdraženo.)

U mene, da znate, ta kèrštenja
U običaj još niesu ušla! —
Bog i duša, i ja kadkad kèrstim,
Ali kèrstim baš lěskovom mastju,
I to one, koji me vrědjaju.
(opet se ostali smiju.)

PÈRVI NAJMENIK
(kuša najprije vino, zatim pije — prijazno kèrčmaru.)

Ta nemojte odmah uzavrěti
Kano malen lončić — evo ja ću

Oporeći rado, što sam rekó,
Jer sad vidim, da je vino dobro.

KÈRČMAR

(*ponosito.*)

Vino vam je, znajte, to na glasu,
Hvaljahu ga još i drugi ljudi,
Baš da znate — ljudi drugačiji.

PÈRVI SELJAK.

Dobro 'e vino, nema prigovora,
Jer ga loza bukovačka rodi. *

DRUGI SELJAK.

Tako jeste, na svojih sam kolih
Dovezó ga iz podruma amo,
A s podruma uprav gospodskoga.

PÈRVI NAJMENIK

(*svom drugu potiho.*)

A mi treba, sada da idemo,
Da se kako tajno proturimo
Sa ostalom družinom gospodskom
U grad Sused jošte za vremena,
Pa da sgodnu priliku uvrebav,
Izvèršimo čim prije za stalno,
Što izvèršit svakako moramo.

DRUGI NAJMENIK

(*potiho, mu odgovara.*)

Hajdmo dakle, nu slutnja mi kaže,
Da će biti jada i nevolje.

PÈRVI NAJMENIK

(*potiho nu sèrdito.*)

Id' odatle, jadna kukavice!
Idi kući, pa sa ženom svojom
Za gladnu si děcu pros'te hlěba...

DRUGI NAJMENIK

(*prene se, zatim opet potiho nu hitro i odvažno.*)

Hajdmo, hajdmo, ja sam na sve gotov!...

PÈRVI NAJMENIK
(sám sobom.)
Znao sam dobro, to će ga potaknut.
(glasno.)
Ej kèrčmaru, eto ti za vino! —
(metne škudu na stol — ustane sa svojim drugom, pa zajedno odu.)

PRIZOR SEDMI.

PRIJAŠNJI *bez Pekrijevih najmenikah.*

KÈRČMAR
(viče za odlazećima.)
S Bogom, da ste zdravo!
(stanka)
Gle, odoše,
Nit mi bratski pozdrav prihvatiše,
Već odoše oba kó zločinci.
Svejednako šaptahu medj sobom,
Ja bi rekó tù čist posó nije!

PÈRVI SELJAK
(kèrčmaru.)
Šta je tebi do njihovog posla?
Šta se češeš, gděno te nesvèrbi?

KÈRČMAR
(ode k stolu, za kojim prije ona dva najmenika sědjahu.)
Gle, gle čuda! gosti, što odoše,
Za vino mi škudu ostaviše.
Ala, čudni ljudi! psuju gèrde,
A najposlě baš gospodski plate.

PÈRVI SELJAK.
Za škudicu moći progutati
Několiko gorkih rěčih.

DRUGI SELJAK.
Da, da —
Ta mi svakdan takva šta gutamo,
Bez da nam se zato štogod platja.

TRETJI SELJAK.

Još je dobro, kad s gorega nije.

ČETVÈRTI SELJAK.

Dost' nas kano němu zvěrcu muče,
Ta gospoda naša — nesloboda! —
Mi plačemo, do neba se čuje,
Ali nebo, kano gluho — šuti.

PÈRVI SELJAK.

Šta ćeš, kume, nebo je visoko,
A zemljica tvèrda. —

DRUGI SELJAK.

Tvèrda bogme!

(pogleda pram nebu.)

Bože! hoće l' ikad prestat' muka,
Težka muka, kojoj krivi nismo?!

TRETJI SELJAK

(ogorčeno.)

Krivi smo ti, krivi, što smo živi.

ČETVÈRTI SELJAK

(žalostno.)

Nema nama nade ni spasenja! —

PÈRVI SELJAK

(utěšivo.)

Nemojte baš posve klonut duhom,
Jošte živi stari Bog nad nami,
Još imade, premda ih je malo,
Gděgdě dobre još gospode u nas,
Koja vide, da smo i mi ljudi
Na kip Božji stvoreni, kó oni.

DRUGI SELJAK

(klima glavom kao da nevěruje.)

Dragi kume, čast vam i poštenje! —
Al su takvi rědko posějani.

PÈRVI SELJAK.

Al ih zato ipak ima, sinko,
Kazat ću ti priměrah někol'ko:

Znaš li kneza, uprav Frankopana,
Šurjaka mu, kneza Karlovića,
Zatim mladog Bakića plemića?
Kako oni sa prostim narodom
Lěpo bave, to je svud poznato. —
Naš gospodar Tahi, on bi bio,
Prem je vèrlo žestok, ipak dobar,
No njegovi špani i lugari
Pošli jesu baš djavolskim tragom,
Te gdě mogu — seljanina gule.

(*usdiše.*)

Al' šta ćemo, kad drugačje nije.

TRETJI SELJAK

(*odvažno.*)

Al' bi moglo drugačije biti!

PÈRVI SELJAK

(*utažujućim glasom.*)

Znaš li, sinko, što nas věra uči,
Sveta věra našeg spasitelja:
Da će nami svi zemaljski trudi
Naknadjeni bit na onom světu.

ČETVÈRTI SELJAK.

To nas uči, istina je, věra,
Ali ja bi ipak rado, starče,
Da me ovdě barem dělak sreće,
Koje su se drugi nasitili,
Još dopane.

PÈRVI SELJAK

(*těšeći ostale.*)

Bit će bolje, děco!

DRUGI SELJAK.

Jeste, jerbo gore bit nemože!

KÈRČMAR

Prodjite se takih razgovorah!
Naopako, da vas tkogod čuje,
Ta bilo bi vražjeg okapanja.

TRETJI SELJAK
(žestoko.)
Zar istinu kazat nesmijemo?
KÈRČMAR.
Nevalja je na sva usta kazat,
Mogó bi te od nje zub zabolět.
PÈRVI SELJAK.
Pust'mo jade na stran, sad smo ovdě
(polu-pěvajućim glasom.)
Da pijemo, da se veselimo!
ČETVÈRTI SELJAK.
I u vinu jad naš utopimo!
(tèrknu čašama pa piju.)
Hajd, kèrčmaru, sědni i ti k nama,
I ti jesi naše gore listak.
KÈRČMAR
(sědne us seljake.)
Jesam, bratjo, i ostat ću do věk!
PÈRVI SELJAK
(zapoje staru hèrvatsku pěsmu.)
„Kume moj dragi, kume moj mili,
(ostali odmah prihvate.)
„Zli su ti ljudi naši susedi,
„Oni bi rekli, da smo se stepli,
„Vino nij' voda, već je vojvoda,
„Napijmo se ga, nebojmo se ga."
(u taj par zazvoni pódne, na što svi ustanu, šešire skinu i Bogu se pomole, a pošto molitvu svèrše, pokriju se opet.)
PÈRVI SELJAK.
Ala, děco, uprav zakasnismo,
Pěvajući i u razgovoru,
Jur odzvoni pódne... Ajdmo kući,
Poslě pódne ima dosta děla,
Dosta je za danas svetkovanja.
ČETVÈRTI SELJAK
(poda kèrčmaru novacah.)
Evo vam za vino!

SVI SELJACI

(rukuju se s kèrčmarom, pa odlaze redom.)

S Bogom! — S Bogom!

KÈRČMAR.

S Bogom pošli, opet skoro došli!
(sám sobom.)
A ja hoću, da sad malo ručam,
Pa zatim u podrum, da pretočim
Vino svoje, da se neizkvari,
Pa da zbilja ono nepostane,
Štono prije onaj gursus rečè.
(odè.)

PRIZOR OSMI.

(Bojna dvorana u Sused-gradu.)

*(*FRANKOPAN *unilazi, vodeći gospoju* JELENU *ispod ruke, njih slěde* TAHI *sa* JURIŠIĆEM *i* BAKIĆEM*, a malo kasnije unidje* KATARINA.*)*

TAHI.

(stupi pred Frankopana, koj se, unišavši u dvoranu, pokloni Jeleni. — sèrdačno.)

Još jedanput, bane, da si zdravo!
Hvala tebi, što si kuću moju
Sa posětom tvojim ukrasio,
Pa te sad još něšto lěpo molim:
Grad taj smatraj kó vlastitost svoju,
Po staromu našem običaju.
(rukuje se sa Frankopanom.)

FRANKOPAN.

Hvala tebi, mili pobratime!
(stanka.)
Jeste, jeste, gostoljubnost sveta,
Poznata je krěpost u nas stara,
Koju slavni još dědovi naši
Pribaviše, nami ostaviše,

Kó baštinu svoju najsvetiju.
Treba, da taj lěpi sjajni alem,
Što čověka svakog divno resi,
I mi našoj kasnoj unučadi —
Dok bude Hèrvatah — ostavimo! —
To nam barem neka neugrabi
Hladni svět i gordi, sa svojimi
Običaji tudjim' —

(Katarina sad tiho unilazi, bez da ju tkogod opazi, izza drugih stane i motri Frankopana.)

BAKIĆ

(ushitjeno.)

Neće nikad! —
Gostoljubnost ostati će u nas,
Dok god budu postajale naše
Divne gore, i kó labudovi
Běli naši na njima gradovi.

TAHI.

Bože daj, da tako bude!

FRANKOPAN

(opazi oružje u dvorani što tù visi o stěni, te mu zasja lice s něke radosti.)

Ah, gle!
Moj Ivane, lěpo li si evo
Nakitio tú dvoranu sjajnu,
Nakitit je lěpše nisi mogó!
(stanka -- gdě pobliže motri pojedine stvari).
Poznam i ja té barjake male,
Na kojima mladi měseo trepti,
Trepti kano grozni bič kèrvavi,
Kojim nebo grěšni zapad bije.
Poznam té barjake – čini mi se,
Kad ih gděgod vidim, kó da čujem
Kak pod njima, kano gladni vuci,
Kleti Turci „Alah“ svoj urliču,

Te kó munja navaljuju na nas...

(vatreno — Tahiju.)

Sětjaš li se, mili pobratime,
I ti —

(Jurišiću.)

Starče, je li se sětjate,
Kako smo kod tvèrdog Jajca grada
S njih gotovo postradali bili!?
Al nesreća sreću věk izleže,
Te stradanje bì tad velo naše
Mati divne pěsme od dobiti,
Pa s oblaka' kano munja živa
Udri sreća na junačka krila.
Slavili smo dobit nad Turcima,
Dobit skupu ali zato rědku,
Što će kasno spominjat ju doba,
Kad nas na tom već nebude světu.

JURIŠIĆ.

Jeste, al' da nije tebe bilo,
Tvoje ruke a i tvoje glave,
Neznam nebi l' naopako bilo.

FRANKOPAN.

Pravda 'e bila, pa i Bog uza nas!
Pravda gdi je, tamo Višnji bdije!
A věk pravda nadvladati mora,
Bilo kako bilo — ona izhodi
Kano zlato svedj iz vatre čištja.

KATARINA

(što je svejednako do sad Frankopana mučè slušala i gledala — sáma sobom, veoma ganuto.)

Nije samo dostigo moj uzor,
Veće ga je nadkrilio posve! —

(duboko uzdišuć.)

Sèrce, sèrce, ti mo'e bědno sèrce,
Šta će bit' iz tebe? —

FRANKOPAN

(Katarinu u taj par opazi, te gledajuć ju podugo, nemože gotovo od nje da odvrati oči — sám sobom.)

Mili Bože!
Zar još ima na tom světu vilah? —
Tko je, Bog zna, divna tá děvojka? —
Ja je neznam, al' ću da popitam.

KATARINA

(koja je dobro opazila, da ju Frankopan motri — sva se smuti, zarumeni, pa zatim sáma sobom.)

Njeg've oči kó dvě munje žive
Udaraju u jadno mi sèrce! —

FRANKOPAN

(Jeleni — polu-glasno.)

Kažite mi, gospó, molim, tko je
Ota mlada gospojica? ja je
Ovdě do sad još vidio nisam.

JELENA

(glasno.)

Sestrična je moja, Katarina,
Iz plemena slavna Dragovića',
Pa sad ima tomu pó godine,
Što je došla u pohode k meni,
Al' će se do skora, žal'bog, opet
Od nas dělit, i k majci povratit.

(žalostno.)

Težko ću se od nje oprostiti,
Jere mi je jako omilila.

FRANKOPAN

(Katarini.)

To věrujem! — nerado se daje,
U koga je jednom, sjajni biser.

(Katarina se pokloni, bez da rěčcu progovorit može.)

Oprostite, što vas, unišavši
U té dvore — nisam opazio.

KATARINA

(sáma sobom.)

Šuti sèrce, izdati me nemoj,
Katarino, pretvarat se uči! —

(glasno.)

To nij' vaša, kneže, krivnja bila,
Nego uprav moja, jer sam tada
Baš u bašći ovo cvěće brala.

FRANKOPAN.

Biste dakle u vašemu carstvu,
Jere tko vas vidi, priznat mora,
Da ste cvěća góspa i carica.

KATARINA

(pokloniv se blagim posměhom.)

Vidi vam se, kneže, da baš niste —

FRANKOPAN

(upada joj u rěč.)

Jelte, medjed sa planine kèršne,
Kao što me ljudi kadkad zovu?
Něsam posve! - jer i mene kadkad
Blažja ćut nadima, nij' sve cèrno
Što se cèrno čini, često ćete
Pod koricom tvèrdom zèrno zdravo
I mekano naći.

KATARINA

(kao divnom někom ćutju razigrana i posve jur razabrana — šaljivo.)

Ja nedvojim
O tom, kneže, ali uprav zato
I ja, evo na pèrvašnju rěč vam,
Gdě se glede mene prispodobom
Poslužiste, opaziti moram:
Da ni biser nije sve što sjaje,
A u mnogom cvětu otrov da je.

FRANKOPAN.

Ima takvog otrova na světu,
Sto ga čověk, kan' da 'e rajski nalip,
Sa požudom i radostju sèrče,
Ma baš znao, da će propast s njega.

KATARINA
(sáma sobom.)

Luda nado, varati me nemoj,
Bědno sèrce jer bi moglo puči
Od žalosti da mi ga prevariš!
(glasno i šaljivo, kó prije)
Kó što znadem, svaki otrov opet
Svoj imade sutuk, ako dakle
Baš do skrajne pogibeli dodje,
Valja pravi sutuk upotrebit,
Pa će tad se izlěčiti bolest.

FRANKOPAN.

Bi l' vi meni lěkarica bili,
Da spopane mene bolest takva?

KATARINA
(radostno smutjena, nu ipak šaljivo.)

Može biti svašta na svietu,
Zareći se ni od šta netreba,
Nu ak' dodje do nevolje skrajne,
Morati ću, zadužbine radi,
Koju s tim ću pred Bogom i světom
Steći — morat ću vam tad u pomoć.

TAHI
(šaljivo.)

Gle, gle, krotke naše Katarine,
Kakvo evo kreševo zametnù!

JELENA
(potiho Tahiju.)

Ja se bojim, da će u tom boju
Svladane bit obe ove stranke,
Što se sada medj sobom natěču.

KATARINA
(Tahiju.)
Ja se samo branim, kol'ko mogu,
Te našemu gostu zajam vraćam,
Knez je pèrvi rat taj zametnuo.

FRANKOPAN.
U tom boju vaša je podpuno
Slava — ja se klanjam!

KATARINA.
Ak' je tako,
Treba da je primirje medj nama!
U znak dakle gospodstva mojega,
Eto vami ovu kitu cvěća,
Što ju sabrah prije...
(poda Frankopanu kitu cvěća.)
Pa da znate:
Čuvajte mi dobro ovo cvěće,
Pitat ću vas zanj za něko vrěme!

FRANKOPAN
(uzme kitu, pa ju u njedra meće — ushitjeno.)
Kažem ovdě javno i očito:
To će cvěće na mom sèrcu venut,
Pa kad opet domovina zovne
U boj ljuti, stavit ću tú kitu
Mome bojnom barjaku na čelo,
Pa š njim hajde u dušmanske čete! —
Kad li tako pod tim amanetom
Stečem, što mi pofaliti neće,
Neuvehli najme věnac slave,
(Katarini.)
Donět ću ga vami kao namet
Svog štovanja i — harnosti vele.

JURIŠIĆ
(koj se kroz cělo vrěme ovog razgovora sa Bakićem kod prozora něšto ozbiljno razgovarao, pogleda kroz prozor — glasno:)
Evo, kneže, našeg Banovića,

Kog ste prě dva dana izaslali
U Karlovac, tamo da saznade,
Što nam rade protivnici naši,
O ko'im' čusmo, da su na krajini.
(svedj gledajuć kroz prozor.)
Sada sjahà prašan svoga vranca,
Iz kog uprav načini žerava,
Mora, bogme, da je něšto silno.

FRANKOPAN
(sav preobražen — ozbiljno.)
Čuti ćemo odmah šta nam nosi.

PRIZOR DEVETI.

(PRIJAŠNJI. — BANOVIĆ *unidje sav zaprašen — i čim u sobu stupi, pokloni se svoj gospodi.)*

FRANKOPAN.
Dobra kob ti, dragi Banoviću!
Šta donosiš iz Karlovca grada?
Mi smo željni dobrieh glasovah.

BANOVIĆ.
Bog bi dao, te bi dobri bili! —
Al' me čujte, mislim, dobro nije
Šta ću vama sada da priobćim.

FRANKOPAN
(odvažno.)
Bilo zlo il dobro, svejednako! —
Zlu se čověk uvěk nadat mora
Na tom světu, al ga valja čvèrsto
I muževno vazda dočekati,
Time ćeš mu najprě zub otrovni
Skèršit, kad te pako dobro snadje,
Dočekaj ga bez sve buke, vike,
Il gordosti. Sreća 'e plaha ptica,
Pa ti može bèrzo odletiti;

A kad s praznim rukama ostaneš,
Svět će ti se smijat' i rugati,
Zato: u zlu svěst svû neizgubi,
A u dobru ludo neposèrni.

(Banoviću.)

Sad govori prosto, što imadeš!

BANOVIĆ.

Znajte dakle, da su protivnici
Naše stvari — cèrn im obraz bio! —
U Cetinju gradu na krajini
Sastali se pa dèržali sabor.

TAHI

(u čudu se nadje.)

Gle, gle, sabor dakle dèržali su?

JURIŠIĆ.

Tko je znao za taj njihov sabor,
Koga li su zvali? — To je čudo!

FRANKOPÀN.

Tomu se baš čudit nije treba,
Slutio sam odmah, da će biti
Tako něšta. — Al koja bì svèrha
Tom sastanku — da od Boga nadješ?

BANOVIĆ.

U saboru tomu — čujte dalje! —
Ja doduše neznam, kojim pravom,
Izabraše tá gospoda častna
Ferdinanda jednodušno kraljem.

FRANKOPAN

(strastno, gnjevno i glasno.)

Šta si rekó? — Ferdinanda kraljem?

SVI

(isto tako strastno i gnjevno.)

Ferdinanda kraljem? — je l' moguće?

BAKIĆ

(žalostno.)

Ovi ljudi srušit će tim naša,
Al ujedno i svâ prava svoja! —

FRANKOPAN

(opetuje poluglasno.)

Ferdinanda dakle izabraše?

BANOVIĆ.

Tako jeste, věru vam zadajem!
Al je tomu svemu ponajviše
Batjan Frane, sa još dva tri druga,
Povod dao — premamivši druge.

FRANKOPAN.

Bi l' nam znao kazat' i ostale,
Što su na taj sbor i izbor došli?

BANOVIĆ.

Hoću, kneže, ak' želite, redom. —
Tu je došó, baš od velikašah:
Knez Nikola Zrinjski, Slunjski Gjuro,
Blagaj Stěpan i Keglević Petar,
Zatim běše —

(tù zapinje.)

Nesěćam se više.

FRANKOPAN

(žestoko.)

Što zatežeš, Banoviću? — kaži:
Běše mi i šurjak knez Karlović,
U tom družtvu — reci! nije l' tako? —

(Banović to, klimajuć glavom, potvèrdjuje.)

A šta kriješ, što se kriti neda!
Mene sèrce boli da je tako,
Al kad jednom jeste, nije hasne
Zagovarat koga, a ja branit neću
Baš nikoga, bio tko mu drago

TAHI.

Nečudim se ja Batjanu Frani,
U svašto će onaj zagaziti,
Jer je čověk bez znanja i svěsti
I orudje nadvornika slěpo,
No se čudim našim pèrvencima,
U kojieh ima bistrih glavah,
Za kakvom su otišli pametju,
Kakav ih je větar izvijao.

JURIŠIĆ.

Svi su zlim baš tragom obèrnuli,
Djavo im je oči zasěnio,
I svěst svojim otrovao jadom.

FRANKOPAN.

Věrujte mi, moja mila bratjo!
Kleta zavist, tá duševna kuga,
Ona vam je svemu tomu kriva,
Ona se bez kèrvi gasit neda.

BAKIĆ

(*žalostno.*)

To je tako vazda u nas bilo,
I biti će, bojim se, do věka.

FRANKOPAN.

Jedva što se kući povratismo,
Al' nas eto veće zove dužnost
I stvar sveta na bojište slavno,
Ona zove — a mi je slušajmo!

(*stanka.*)

Nevolja je — baš nevolja ljuta,
Da se tako postupati mora,
Te oružjem nasèrtat na bratju —
Al tù sada drugog lěka nema.

(*stanka.*)

Nužda kadkad i zakone ruši,
Zato i sad, bratjo, negledajmo,
Što je nami kralj naš Ivan kazó

U stolnome gradu Biograd̄u
Prě odlazka, najme: da čekamo
Daljnje njeg've zapovědi mirno.
Tù je treba krěpko radit odmah,
A 'negledat rukama podvitiem,
Kak' se nama, korak za korakom,
Protivnici sve bliže primiču,
Dok nas zlobom svojom neprikrile,
No ih valja ukloniti s puta,
Britkom ćordom i bez zatezanja.

SVI

(glasno.)

Tak' je pravo — dà, dà — tako valja!

TAHI.

Kaži dakle, bane, kako ćemo?

FRANKOPAN.

Odmah sutra poslat ću telale
Na sve strane, te sazvati vojsku,
Štono sam ju skoro razpustio. —
Izim one, koju dovedosmo
Iz Ugarske, kupit ćemo jošte
Svud momčadi i vojničke sprave.

(Jurišiću.)

Ti ćeš, hrabri moj sokole sivi,
Jedan oděl oko Križevacah
Sakupiti, a ti —

(Tahiju.)

Brate, ovdě
Oko Zagreb-grada drugi. Ja ću
U Primorje moje kèršno poći,
Odanle ću dovest hrabre děce
Što najviše budem skupit mogó.
Kad onako svaki nas sakupi
Oko sebe dobar broj junakah,
Neka čeka, dok mu glas nedodje,
Glas od mene: gdě ćemo se sastat —

Što bit ima svakako na skoro.
Dotle treba, da je u svakoga
Od vas vojska na okupu.

JURIŠIĆ.

Bit će,
Slavni bane, kó što zapovědaš.

TAHI.

I ja hoću, kao što si rekó. . .
Ti znaš, da ja pofaliti neću.

(stanka.)

JELENA

(šaljivo Frankopanu i ostaloj gospodi.)

Dok ste prije još u rěči bili,
Nisam htěla, da u rěč upadam,
Al čim vidim, da je posó svèršen,
Lěpo molim, slušajte i mene
I ja hoću da vam něšto kažem.

SVI.

Slušajmo svi milu domaćicu!

JELENA.

Mi znademo, da vas dužnost zove
Iz našega kruga jako često,
Nu što mora biti, neka bude!
Treba ipak, da to kratko vrěme,
Što u našem krugu boravite,
Nas sirote nezaboravite,
Već i nam koj časak posvetite,
Ak' ne drugdě, a to bar za stolom
Uz nas sědeć. . . Zato vas pozivljem
Na prijatni baš hèrvatski ručak,
I na čašu hèrvatskoga vinca,
S kojim ću vam napit „dobrodošlu."

(poda ruku Frankopanu, koj opet pogleda Katarinu, zatim sa Jelenom odè, a ostali ga redom slěde.)

BANOVIĆ

(Jurišiću potiho i kao na poslědnje rěči Jelene odgovarajući.)

„Dobro došla!" baš sam ti je željan,

Kó što suva trava rose, brate! —
Jur od jutra nisam pio vina,
Gèrlo mi se sasvim izsušilo,
Jezik mi se suvog neba hvata,
Tù je, bogme, bèrza lěka treba,
Jer se suhe ja bolesti bojim
Kó djavola, a tù ima vina
Vèrlo dobra...

JURIŠIĆ

(směјući se.)

Bit će dakle lěka!

BANOVIĆ

(radostno.)

Bit će, bit će! — ali čuj me, brate,
Mi ćemo sěst' jedan do drugoga,
Pa ćemo si mučė nazdravljati.

JURIŠIĆ.

Zašto mučė? — idi Banoviću!
Ta inače ti si junak vèrli,
Pa se stidiš — valjda od tih ženah? —
Javno popit koju čašu vina?
Ja se bijem, pa i pijem javno.

BANOVIĆ.

Pravo veliš, i ja hoću tako,
Tà to je naš običaj prestari,
Kom nij' pravo — e prosto mu bilo!

(odu zajedno.)

KATARINA

(dočim malko zaostaje.)

Jedva što sam ono ugledala,
Za čim bědno sèrce mi ginjaše,
Al mi veće izpred očiu' gine,
Kano zvězda kada s neba pane.

(ode lagano za ostalima.)

ČIN ČETVÈRTI.

PRIZOR PÈRVI.

(Bašća izpod Sused-grada. — Večer. — Mrak se hvata.)

(Dva Pekrijeva NAJMENIKA *unilaze polagano i tiho u bašću, pa se sakriju za gèrm kud baš staza pada, te se razgovaraju potiho.)*

PÈRVI NAJMENIK.

Nebi l', brate, nama sreća dala,
Da svèršimo danas, što želimo.
Ako l' danas nebude moguće,
Tako sgodne prilike na skoro
Neće biti kao što je ova,
Jerbo sutra s rana svi odlaze
Sa svom pratnjom, svak na drugu stranu.

DRUGI NAJMENIK.

Knez Frankopan ide u Primorje,
Tamo hoće oko Senja grada
I Modruša svoga, kupit vojsku.

PÈRVI NAJMENIK.

Pa baš zato valja danas gledat,
Da nas sgoda možd' nemimoidje;
Čuo josam, baš od njegv'ih ljudih,
Da knez često baš izšeta noćju.
(čuje se nětko da dolazi.)
Ha, što čujem? nětko sad dolazi...
Nebi l' onaj bio, kog čekamo?

DRUGI NAJMENIK

(poněšto se uplaši — malo glasnije.)

Brate, ja se bojim, on će biti.

PÈRVI NAJMENIK

(gnjevno, nu potiho.)

Kučko jedna, djavo te odnio!
Zar neznadeš govorit na tiho?

(oba opaze podalje Frankopana.)

Evo ti ga! — On je! — nedvoj više,
Al čekajmo malo dok s' utèrne
Luč poslědnja u tom Sused-gradu,
I dok sve se neumiri posve,
Pa dok bliže, bolan, k nam nedodje...
A ovuda proći će svakako —
Tada, brate ..

DRUGI NAJMENIK

(upada mu u rěč.)

Pomozi nam Bože!

(něšto se dosěti.)

Ala, jadan, šta nazivljem Boga,
Za taj posó?!

PÈRVI NAJMENIK

(porugljivo.)

Uzdaj se u vraga,
Bit će bolje — on će nama prije
No Bog pomoć' sa svojimi svetci.

DRUGI NAJMENIK.

Al nas može i vrag prevariti.

PÈRVI NAJMENIK.

Djavo věrne svoje neostavlja!

PRIZOR DRUGI.

(Noć jur nastà.)

(PRIJAŠNJI. — FRANKOPAN *dolazi malo bliže, pa na prostom i uzvišenom městu, nu s licem prama najmenikom, stane.)*

PÈRVI NAJMENIK

(drúgu svome sasvim tiho.)

Sada šuti, da nas niti sěna,
A kamo li luda rěč neizdà! —

DRUGI NAJMENIK

(sám sobom.)

Šutit hoću, ali mi već sada —
Čim ga gledam — šklocaju svi zubi.

PÈRVI NAJMENIK

(čim opazi, da je Frankopan bez oružja — sám sobom, radostno.)

Hvala tebi, savezniče vraže!
U njeg, kó što razabrati mogu,
Nema oružja sada baš nikak'va;
Bit će dakle, čim mimo nas prodje,
Bit će — iza ledjah — lahak posó.

FRANKOPAN

(polu-glasno — sám sobom.)

Blago sunce jur odavna zadjè
Za Okićem, mrak na zemlju padè,
A zdězdice sa měsecom sjajnim
Redom lěpo na dvor izšetaju,
Da izvode svoje divno kolo...
Evo mene opet, da čudesa
S nova gledam prem vidjena mnokrat,
Bez da ih se nagledati mogu.

(gleda ganuto zvězdam obasuto nebo — tad lagano sědne na kamenu stolicu, zamisli se něšto, te iza podulje stanke prene se kao iz sna.)

Opet sam se po mom običaju
Zamislio! ... Aj vi moje misli,

Vi mi veće jade zadajete
Višeputah, no bojevi ljuti,
Jer u boju mogu nadjačati
Protivnika — nu misó nemogu.
Al svejedno! — zato ipak rado
Po koj sát na sámu ja sprovodim,
Pa se s vama, oj misli, zabavljam.

(*stanka.*)

PÈRVI NAJMENIK

(*sám sobom.*)

Něšto sbori, al ga nerazuměm.

FRANKOPAN

(*nastavi glasnije.*)

Ja, doduše, nisam proučio
Mnogo knjigah, al neběše kada,
Jer sam odmah u mladosti cvětu
U boj pošó proti dušmaninu
Moje jadne mile domovine.
Samouk sam dakle, ak' što znadem,
Po ljudima učio sam svět taj,
A po zvězdam' sveto bogoslovje.
Što mi druge trebuje nauke,
Što li bolji' od tih učitelji'? —

(*sasvim glasno i uzhitjeno.*)

Po ljudima i po sebi sámom
Učio sam što je vazda pravo,
Što li krivo na ovome světu,
Po zvězdama i naravi divnoj
Učih silu božju poznavati,
Sprama koje naša izčezava,
Kano zemna iskra sprama suncu.
Božja volja, volja je svemoguća,
Bog ukoči silnu osovinu,
Na kojoj se divno svesvetije
Kreće, kó na kril'ma od vihrovah,

On sve zrake svezà sa zrakama,
Kó što svezà duše sa dušama! ...
(jednom stane — zatim lagano i ćutljivo.)
Čim o svezi govorim duševnoj,
Neznam što je, te mi grudi těsni,
Pa mi na um pada nehotice
Katarina, kruna děvojakah,
Što boravi u ovome gradu.
(stanka.)
Odkako je pèrviput opazih,
Něka tajna moć me k njojzi vuće,
Jerbo u njoj vidim baš u svemu
Čudnovato sliku i priliku
Moje mile supruge pokojne...
Ona ista lěpost, ak' ne veća! —
Ista ona krotkost i odvažnost,
A to jesu krěposti u žene,
Koje su baš rědko sajužene.
(stanka — vatreno.)
I ova bi, tako mi poštenja!
Izbavila život dragom svome
Sa života svoga pogibelju,
Kó što 'e mene vitežka mi žena
Iz mletačke uze izbavila.
(razabere se — strogo.)
Prodj' se toga, bane Frankopane!
Tebe sada drugi zvuzi zovu,
Bojne trublje, bubnji, talambasi,
A ne slatki glas ljubavi, treba
Da si s glave izbijem té misli...
(potiho, kao rugajuć se sámom sebi.)
S glave ću ih izagnati moći,
Nu iz sèrca neznam da li hoću
Izkorěnit' moći ćut ljubavi,
Što se u njem' jur uvrěžit' počè...
(ćutljivo.)
Pa ja neznam zašto da se nebi

Pristojala ljubav i za mene,
Da mi poslě bitke oděržane,
Miris ružu u lovor uplete,
I otare kèrvav znoj sa čela.
Tà ljubav se, kó što ljudi kažu,
A i stara bajoslovja uče,
Rado uvěk sa junačtvom druži.

(dosěti se, te izvadi kitu cvěća, što mu je Katarina dala — radostno.)

A to cvěće, što mi danas podà,
Hoće isto tako něšto reći —
Něšto što me baš razveselilo.

(opet se razabere.)

Al' koja je korist, da ja ovde
Rěči trošim i čuvstva zaludu,
A njoj možda kraj pameti nije
Da me ljubi . . .

(stanka.)

Ona još neljubi
Nikog — na to bi se okladio.

PRIZOR TREĆI.

(PRIJAŠNJI. — *Na doksatu grada, u komu odavna sve ušutì i zadnja luč utèrnù, ukaže se* KATARINA, *te dugo motri noćno nebo, zatim pogleda niz bašću, iz koje cvěća miris tja do nje dopire. — Čuti je, kako Sava dolom šumi. — Slučajno se s doksata nevidi ono město, gdě Frankopan sědi.*)

KATARINA

(sáma sobom.)

U radosti bilo il žalosti,
Suze i pěsme olakšaju mnokrat
Ljudsko sèrce. . . I ja ću sad pěvat:

(poje.)

„Oj vi zvězde sjajne,
Znajte moje tajne,
Moga sèrca jad;
I vi, oj ružice,
Moje drugarice,
I ti Sused-grad.“

FRANKOPAN

(ustane i sluša — potiho.)

Glas mi 'e poznat — jeste — Katarina! —
Ala bi se ljuto prevario,
Da sam ti se s kimgod okladio,
Tà děvojka, koja ob noć poje
O ljubavi vaju tako milo,
Mora baš da ljubi —

(žestoko.)

Ali koga —
Koga ljubi lěpa Katarina?

PÈRVI NAJMENIK

(ljuto i potiho svom drúgu.)

Té děvojke baš trebasmo ovdě,
Da nam sada svoju pěsmu poje,
Još će nama skvarit sav naš posó.

KATARINA

(poje.)

„Slavnog muža ljubim,
Za njim pokoj gubim,
On je uzor moj;
Za njim duša diše,
Ah, ljubim ga više
No sav život svoj.“

FRANKOPAN

(strastno nu potiho.)

Tko 'e taj slavni junak? — Bog ga znao! —
Da ga znadem, zvao bi ga na mejdan,

(něšto se dosěti.)

Nu možebit da ga zvao nebi . . .
(razabere se — žalostno.)
Šuti, šuti, nado, varalice,
Negradi mi na nebesih kule,
Tà lahko bi junak posèrnuo,
Pa s visine vrat si ulomio.

KATARINA
(poje.)
„Sad mi tajne znate,
Da me neizdate,
Milo molim vas!
I ti, Savo, teci,
Al' nikom nereci,
Čij' si čula glas. —“

DRUGI NAJMENIK
(potiho svome drúgu.)
Ala brate, lěpo li ti poje!
Baš kó slavulj u zelenom gaju.

PÈRVI NAJMENIK
(odgovara potiho.)
Prodj' se toga! što se mene tiče,
Ja b' volio da zahuče sova
Il' da cèrna ptica gavran grakće,
Nego što nam sada evo poje.

KATARINA
(poje.)
„Ljubi li on mene,
Za kim sèrce vene?
Kaži, jeko mâ!
Sèrce mi ublaži,
Pa iskreno kaži —
Ljubi li me? —“

FRANKOPAN
(pomami se radostno i povikče:)
„Da!“

KATARINA

(uplaši se na taj usklik.)

Bože mili, nětko me je slušó!

(izčezne hitro iz doksata.)

FRANKOPAN

(čuvši kako je Katarina na doksatu vrata zatvorila — žalostno.)

Protěró sam smělom rěčju vilu,
A znat mi je trebalo od davna,
Da nestaje otih rajskih stvorah,
Kad ih čověk kakogoděr smuti
Na njihovom divnom igralištu,
Gdě si poju i igre izvode. —

(krene se da ide.)

Već je, mislim, kasno doba noći,
Hajd da i ja sada pokoj tražim,
Ak' će moći duša bezpokojna
U snu naći, čeg' na javi nema!

(ide polagano prama gradu.)

PÈRVI NAJMENIK

(tiho nu odvažno svome drugu.)

Evo k nam stupa — nož u ruke! —

DRUGI NAJMENIK

(dèrkćuć nu potiho.)

Brate, neznam što je kako li je,
Al ja dèrkćem kó šiba na vodi. —

PÈRVI NAJMENIK

(sèrdito i potiho.)

Prodj se, momče, sada sijaseta!
Ako nećeš, da te nožem bocnem
Medju rebra u zečevo sèrce,
Pa da t' děca ostanu bez otca.

DRUGI NAJMENIK

(čim Frankopan baš us njih prolazi — sasvim odvažno.)

Evo mene! evo kneza — —

PÈRVI NAJMENIK

(potakne laktom svog drúga — žestoko, muklim glasom.)

Udri!...

(Obojica u taj par skoče za Frankopanom, koj je već uz njih něšto malo prošó bio. — Pèrvi najmenik u žestini kneza, što se na štropot obazrě, nožem u rame rani, al mu u isti čas Frankopan osobitom věštinom tèrgne iz rukuh nož, te ga njim udri u pèrsa, na što pèrvi najmenik pane. — Drugi najmenik prepane se odmah s početka sasvim, pa do toga ni nedodje, da bi nasèrnuo na Frankopana — vidivši zatim, da mu je drúg pao, dadè se u běg.)

FRANKOPAN

(poleti za běžećim — glasno.)

Stan', lopove, uteći mi nećeš!

(uhvati najmenika.)

DRUGI NAJMENIK

(hoće da se tèrgne iz rukuh Frankopanovih, nu vidivši da nemože nikud nikamo, stane moliti.)

Pust' me, kneže, ako Boga znadeš!

FRANKOPAN

(dočim i tom najmeniku bez ikakvog odpora nož iz rukuh tèrgne i na stran baci — žestoko.)

U mene jo soko nenaučen,
Što uhvati više nepopušta.

PÈRVI NAJMENIK

(što je do sad ležao na tlěh kao mèrtav, okrene se i hoće da se sa zemlje pridigne — nu nemože nikako — zatim sve slabiim glasom.)

Djavo mi se danas iznevěri —
Ali — ja se — njemu — neću — moći.

(umire.)

PRIZOR ČETVÈRTI.

(PRIJAŠNJI. — *Na bivšu tú graju probudi se sve u gradu, sluge najprije dotèrče sa fenjeri i mašalami, zatim dolaze žurno* TAHI, JURIŠIĆ, BAKIĆ *i* BANOVIĆ, *malo kašnje* JELENA *i* KATARINA.

TAHI.

Čudne graje oko našeg dvora! —
Šta 'e za Boga? —

JURIŠIĆ.

Odkuda se čulo?

BANOVIĆ
(*kaže na lěvu stranu.*)

Čini mi se, uprav od ovuda,

FRANKOPAN
(*dozivlje ih sa druge strane.*)

Hajd ovamo! ... ovamo mašale! ...

(*gospoda i sluge tèrče onamo odkud glasa čuju.*)

SVI
(*glasno i živahno.*)

Glas je banov —

JELENA.

Šta će biti?

KATARINA
(*uplašeno.*)

Bože,
Samo da nij' kakove nesreće! —

(*dodju svi do Frankopana, koi još za vrat dèrži drugog najmenika.*)

FRANKOPAN
(*dolasećim — směјući se.*)

Jednog dèržim da mi neuteče,
A drugoga dèržati netreba,
Jerbo mislim, da nam uteć' neće. —

(*predaje drugog najmenika slugama.*)

BANOVIĆ

(*pošto opazi mèrtvaca — Frankopanu.*)

Ala kneže, tu je svašta bilo.

FRANKOPAN

(*posměhom.*)

Jeste, al bi, da nij' sreće moje,
Još koješta drugo biti moglo.

SVI

(*pošto sad takodjer opaze mèrtvaca.*)

Gle mèrtvaca!

JURIŠIĆ.

To je drug onoga! —

(*pokazuje pèrstom na drugog najmenika.*)

KATARINA

(*koja iza toga opazi, da je Frankopan na ramenu ranjen, zaleti se u njega — strašivo i brižljivo.*)

Mili kneže, oblila vas kèrvca!

TAHI

(*priskoči takodjer i — čim ranu opazi.*)

Jest, Boga mi!

SVI

(*pristupe kitro Frankopanu.*)

Jest zaista ranjen! —

JELENA

(*sa radostnim posměhom gleda Katarinu, koja Frankopanu ranu motri — sàma sobom.*)

Ljubav ima najbistrije oči,
A svět ipak kaže da je slěpa...
Ona pèrva ranu mu opazi.

(*glasno.*)

Ja nemislim, da je rana težka,
Jer se knezu baš poznaje malo.

FRANKOPAN

(*bezbrižno.*)

Nije ništa! nepogodi dobro
Onaj što tam' leži, ja sam bolji
Majstor bio, i to baš na njemu.

KATARINA

(*brižljivo Frankopanu.*)

Dajte, kneže, da ovijem ranu.

(*skine bělu maramu s vrata, pa stane Frankopanu ovijati ranu.*)

FRANKOPAN

(*poljubi ju u ruku — zatim potiho Katarini.*)

Ovu ranu meni ovijate,
Dočim nove rane zadajete,

(*ganuto.*)

Hoćete l' je isto tako ovit'?

KATARINA

(*potiho nu ljubezno.*)

Prije valja ovu izlěčiti,
Pa tad ćemo, ako Bog dà, druge.

FRANKOPAN

(*primi je uzhitjeno za ruku, zatim opet potiho.*)

Istina je dakle što pěvaste?
Što mi sèrce kazà —

KATARINA

(*svedj još ranu ovijajuć u taj par stane — začudi se — pa zatim stidljivo i sasvim tiho.*)

Jest istina.

(*stanka.*)

Vi ste dakle slušali što pěvah? —

FRANKOPAN.

Ja sam bio jeka —

KATARINA

(*upada mu u rěč — tiho i nježno.*)

Sèrca moga! —

FRANKOPAN

(*vatreno, nu svedj potiho.*)

Bog je želju moju saslušao!
Ti si dakle moja?

KATARINA

(ljubezno nu odvažno.)

Jest, do věka.

FRANKOPAN

(uzme Katarinu — pošto mu je ovila ranu — za ruku, te stupi s' njom pred ostalu gospodu — glasno i radostno.)

Slušajte me, da vam něšto kažem...
Vi me znate, da ja čověk nisam,
Koj bi znao mnogo okolišit,
Već što mislim, kažem i uradim
Odmah, bez da rado što odvlačim. —

(predstavlja jim Katarinu.)

Predstavljam vam evo zaručnicu,
Izabranu pred Bogom i světom,
Da mi bude věrna drugarica
Mog života u zlu i u dobru.

SVI

(nadju se u radostnom čudu i gledaju što tù biva.)

KATARINA

(čim ju Frankopan ogèrli.)

To ću biti u věk věke!

TAHI

(radostno.)

Amen!

JELENA

(isto tako radostno.)

Amen i ja velim... Hajd ovamo,
Seko, da te sad i ja ogèrlim!

(gèrli Katarinu — zatim šaljivo.)

Ala ti si mala bajalica,
Te se tvoji baš u kratko vrěme
U istinu pretvoriše sanci.

SVI.

(radostno i glasno.)

Tako valja, pa na mnogo lětah!

JELENA

(obazrè se u taj par, zatim Frankopanu i Katarini — ozbiljno.)

Dvoje samo opaziti moram,
Što někako nesluti na dobro,
Jedno: što se evo zaručiste
U pó noći i pod vedrim nebom.
Drugo: što to biva kraj mèrtvaca.

NĚKOJI

(poněšto se prenù.)

Jest, zaista — mèrtvac još tu leži ..
Naopako, to je zlo zlamenje!

FRANKOPAN.

Umir'te se — pa me poslušajte!

(ozbiljno i svečano.)

Bog u pónoć' isto tako vidi
Ljudska sèrca kano i u pódne.
Dobra děla bit će mu povoljna
Usrěd tavne noći, gdě je zemlja
Noćnom svojom koprenom zastèrta,
Te će zasjat uz stolicu njeg'vu
Kano krila njeg'vih kerubinah;
A zla děla — usrěd běla dana
Jesu pred njim tavna cèrna slova,
Te jih vidi kan' da knjigu štije...
Što se pako tiče tog mèrtvaca,
To nesmeta mene baš nimalo:
Radost, žalost — zatim smèrt i život,
Susědi su věk to na tom světu,
A čověk bi stóput bolji bio,
Da ih uvěk ima pred očima.

(dulja stanka.)

KATARINA

(ushitjeno gleda Frankopana — sáma sobom.)

Sèrce moje ponosi se š njime! —

BANOVIĆ

(pokazuje na drugog najmenika, kog za strane svedj još dèrže sluge, i koi je medjutim od straha sav klonuo.)

Sad nam kaži, kneže, kuda ćemo,
Evo s ovim lopovom prokletim?

FRANKOPAN.

Zbilja, tù je jošte — al čekajte,
Jedno hoću da saznam od njega,
Pa ćete tad vidět kuda ćemo.

(stupi pred najmenika.)

Kaži, momče, al u kratko kaži,
Tko je tebe najmio za taj posó?

BANOVIĆ

(ljuto.)

Kaži, momče, ali pravo kaži,
Pa se čuvaj dobro stranputice,
Jer je kod nas trudno i pretrudno
Putem hodit, kamo l' stranputicom!

NAJMENIK

(klekne dèrkćući pred Frankopana, pa zatim plačnim glasom.)

Oprosti mi, plemeniti kneže,
Imam ženu i petero děce,
Što mi jadni kod kuće gladuju,
Pa je mene djavo obsěnio —

FRANKOPAN

(ublaženim glasom.)

Ja nepitam, što je kako li je,
Nu tko tebe naimio, kaži.

NAJMENIK.

Pekri —

FRANKOPAN

(uzplamteć.)

Pekri ?! — opet? —

SVI

(ljuto poviču.)

Pekri? ... naopako! —

FRANKOPAN

(tavnim licem podugo izpred sebe gleda — te se něšto zamisli — nu opaziv Katarinu opet se razvedri — prijazno najmeniku.)

Pa koliko tebi dadè Pekri?

NAJMENIK

(izvadi kesicu pa ju pokazuje Frankopanu.)

Evo, kneže, kesu tú dukatah.

FRANKOPAN

(uzme kesu, pa ju važe u ruci, zatim izvadi svoju mnogo veću i težju kesu, pa najmeniku poda obe kese.)

Eto tebi! — pa tvom gosi kaži,
Da on slabo Frankopana cěni,
I da mu je loša sreća bila
Jur dva puta, što se mene tiče.
Neka hvali Bogu, što sam danas
Dobre volje, pa mu i to reci:
Po treći put da se mene čuva!

(Najmenik još svejednako kleči pa s propatjenog malo prije straha a sad opet s nenadane radosti nemože da rěčcu progovori — Frankopan nastavi.)

Ustaj, momče, sada, podji s Bogom! —
Idi, ali više grěšit nemoj.

(Najmenik ustane — pa lagano odè sav něm i tronut, kako ga razna čuvstva oboriše. — Frankopan se zatim okrene ostaloj gospodi.)

A mi, bratjo, svaki na svoj posó,
Kog smo domu a i kralju dužni,
Ova noćca nama prodjè hitro,
Zlo se počè, al se dobro svèrši.
Jur su pèrvi pětli zapěvali,
Neće biti daleko do zore,
Valja da još gděšto uredimo
Pèrvo, neg se bude razstajati.

KATARINA

(Frankopanu.)

Ja te molim, mili gospodaru!
Još za jednu rěčcu, al na sámu! —

Sèrce moje mene silno nuka,
Te ti něšto kazat moram. —

FRANKOPAN
(*ostalim.*)

Molim,
Dozvolite meni saslušati
Želju moje mile zaručnice!
(*gospoda i sluge unilaze redom u grad.*)

PRIZOR PETI.

(FRANKOPAN *i* KATARINA.)

FRANKOPAN
(*uzme Katarinu za ruku — umiljato.*)
Kaži sada, dušo, što imadeš?

KATARINA
(*nasloni se na Frankopana ljubko i ganuto.*)
Dobro moje, mili Frankopane,
Koga ljubih prije no ga vidih,
Čuj, što u taj čas razstanka našeg
Tebi tvoja Katarina kaže:
(*stanka.*)
Sèrce mi je, istina, prepuno
Nenadane sreće, rajskog čuvstva,
Al me s druge strane slutnja mori,
Te se jadna bojim, da tá sreća,
Što nedodje kano blago sunce
Kad izhodi, te svojimi traci
Obasjaje najprě vela bèrda,
Poslě nižja, zatim polja i vode,
No mi dodje kano žarka munja,
Prosěcajuć za čas cèrnu noćcu,
Za da poslě guštja tmina bude...
Ja sve slutim, da tá moja sreća
Dugotrajna, jao, biti neće...
(*séća se něšto.*)

Pa se k tomu u zó čas još sěćam,
Što mi jučer prije tvog došastja
Něka stara ciganica gatà.

FRANKOPAN.

Utěši se, dušo duše moje,
Nemoj odmah slutiti najgore,
Pa varavoj mečti ili rěč'ma
Stare bake věrovati nemoj
Više nego l' pameti u glavi. —
Znam ja dobro, naše ćuti kadkad
Čudne nama slike predstavljaju,
Što su mnokrat kadre nas pomamit —
Jer je čověk uprav kano děte,
Te se boji stvarih iz daleka,
Koje mu se strašnim' ukazuju,
Al mu reci, da pristupi bliže,
Pa će se tad lasno osvědočit,
Da ništ' nije bilo, ili pako
Tako něšto, što ga strašit neće. —
Okani se dakle tih obsěnah,
Dušo moja! — U Boga se uzdaj
I u ljubav, pa će dobro biti! —

KATARINA

(*umireno i utěšeno.*)

Pravo imaš, i ja hoću tako,
Kó što mi ti veliš, a ne drugčě!

(*umiljato.*)

Oprosti mi, što sam sišla s puta! —
Ta znaš, mnogo da u ženah važi
Slutnja, te da često jim je pravac,
Što ga slěde u životu svome.

(*odvažnim glasom.*)

Neću više da se bavim slutnjom,
Koja samo jasnu moju sreću
Tavnim svojim plaštom obastire,
Već ću gledat bistrim okom napréd,

I dočekat čvèrsto što Bog dade...
Odsele ću nastojati krěpko,
Da u svemu i u svačem budem
Frankopana vrědna i dostojna. —
Kaži, mili, je li pravo tako?

FRANKOPAN

(zanešeno.)

Jeste, dušo! — Al' gle sjajne zvězde,
Gle danice, kako divno titra
Nad planinom tvèrda Medved-grada,
Pa čim bude izhodilo sunce,
Spremit ću se na put u Primorje.

(ćutljivo.)

Ostaj dakle, dušo moja, s Bogom,
Pa mi nemoj izgubiti věre!

KATARINA

(pada mu u naručaj — gèrle se.)

S Bogom pošó, mužu moj ljubljeni!
Koga više ljubim no svoj život
I sve druge na ovome světu.
Ja ti dajem věru najčistiju,
A prije će pomèrčati sunce,
Nego l' moja okaljat se věra,
Věruj, bit ću i ostat ću tvoja,
Dok uztraje duša moja s tělom.

FRANKOPAN.

I ja tako ... Bog je čuo ... S Bogom!

KATARINA.

S Bogom pošó, mili věreniče!

(ogèrle se još jedanput sèrdačno, zatim se tèrgnu jedan od drugoga pa se razstaju, unišav svak na drugu stranu u grad.)

PRIZOR ŠESTI.

(Dvorana u Varaždinu-gradu.)

BATORI

(*unilazi, pa sě šeta gore dolě.*)

Evo mene sada u Hèrvatskoj,
Da pokorim ove buntovnike,
Koji našeg Ferdinanda pèrvog
Za svog kralja neće da priznadu.
(*žestoko.*)
Al' će ipak morati najposlě! ...
Zapolja će s Ferdinanda kralja,
Koj ga silom svojom jur pritisnù
U Ugarskoj, svakako postradat,
A i ja ću s otom kletom družbom,
U Hèrvatskoj — skoro gotov biti!
(*pouzdano.*)
Imam vojsku, imam i novacah,
A to jesu sile baš dvostruke,
Kojima se težko tko izmakne,
Pa ak' sfali jedno, neće drugo.
Izvan toga hoću plest' i šarat'
Kako valja na svakoju stranu.
(*stanka.*)
Ali bit će uza sve to težko,
Bit će, znam ja, težko i pretežko!
Osobito ako — što nedvojim —
Taj Frankopan dobru skupi vojsku.
Mnogo će se slomiti mišicah,
Mnogo skèršit světlóga oružja,
Dok se tom zlu kako na kraj dodje.
(*odvažno.*)
Ali neka, ja popuštat neću
U tom boju — ostó ili propó! —

PRIZOR SEDMI.

(PRIJAŠNJI. — KEČKEŠ *unilazi, te se pred Batorom smireno pokloni.*)

KEČKEŠ.

Gospodaru, zle vam glase nosim,
Jerbo ono što slutismo do sad
Da će biti — ono jeste...

BATORI.

Šta je?
Neoklevaj! —

KEČKEŠ.

Doznó sam za stalno,
Da Frankopan silnu vojsku vodi
Iz Primorja, zatim drugu Tahi
Iz Zagreba, a Jurišić treću
Iz Križevac'... Bit će naopako!

BATORI

(*malko se prepane, zatim gnjevno.*)

Bèrzo li ti istinom postadè
Slutnja moja! — Dobro, kad je tako!
Mi ćemo se š njima ogledati...
Sad mi kaži, kapetane grada,
Da l' su došla gospoda hèrvatska,
Što su našoj stvari privèržena,
I što sam jih pozvó amo?

KEČKEŠ.

Jesu.
Rekoše mi, da će me slěditi.

(*čuje se štropot dolazećih velikašah.*)

Evo ih jur, ako se nevaram.

PRIŽOR OSMI.

(PRIJAŠNJI. — *U dvoranu unilaze redom knezovi:* BATJAN (*ban*, KARLOVIĆ, KEGLEVIĆ, ZRINJSKI, SLUNJSKI *i* BLAGAJ.)

SVI
(*poklonivši se nadvorniku.*)

Da si zdravo, nadvorniče!

BATORI
(*prijasno.*)

I vi,
Da ste zdravo, vitezi hèrvatski,
Kojimi se kraljestvo ponosi,
Jer ste cvĕt i dika roda našeg,
A u kruni našeg svĕtlog kralja
Najsjajnii biseri svakako.
Prije svega izručit vam moram
Pozdrav našeg milostivog kralja
Ferdinanda —

SVI
(*glasno.*)

Da ga Bog poživi!

BATORI
(*nastavi.*)

Pozdrav dakle, zahvalnost i milost -
Zato, što ga sbor vaš jednodušno
U Cetinu jur izabrà kraljem.
(*važno.*)
Al' tim' posó jošte nije gotov,
Tù se hoće još koješta prije,
Nego li se dĕlo započeto
Posve svèrši —

BATJAN
(*upada mu u rĕč.*)

Znamo, šta ćeš reći:
Treba nama sile sakupiti,
Pa tad složno, bez odvlake svake,
Protivnike naše satèrt.

BATORI.

Joste,
To sam htio reći, pa baš zato
Jesam i ja došó s dobrom vojskom,
Što mi ju kralj Ferdinand poslao
Iz Němačke. — Treba dakle, da se
I vi s vašim ljud'ma pridružite,
I tim slavu svoju ověnčate.

ZRINJSKI

(ozbiljno i odvažno.)

Nas potreba nije sokoliti,
Što možemo, gotovi smo vazda.

SLUNJSKI.

Ako Bog dà — mi nećemo sfalit.

BATORI.

Dočuh malo prije, da dolaze
Tri dušmanske vojske sa tri strane;
Tù nevalja čekat, već na noge
Odmah! — Šta vi mislite, gospodo?

BATJAN.

Treba nama stvar razmislit dobro,
Prije no što važno odlučimo.

BLAGAJ.

Ja sve mislim, najbolje bi bilo,
Da se i mi u tri vojske odmah —
Čim s našima ljud'ma prispijemo —
Razdělimo, te njihove vojske,
Svaku baš napose, uništimo.

ZRINJSKI

(Blagaju — žestoko.)

Tako može, oprosti mi druže! —
Samo onaj mislit i sboriti,
Koji nezna kako stvari stoje,
A ne onaj, komu su poznate
Okolnosti, a i protivnici.

Mlad si jošte — pa se uči prije!
Znaj, da oni na nas neće čekat',
I da kano puževi negmižu,
Već da lete kano bura silna,
Koja sve pred sobom kèrši i lomi,
Il' kó munja, kad udara trěskom....
A znaš li ti njihove vojvode?
Znaš li slavnog kneza Frankopana,
Znaš li hrabrog starog Jurišića,
Banovića i ostale druge,
Što ih ima u njihovoj vojsci? —
Ti ih neznaš, jerbo da ih znadeš,
Ti bi, što si rekó, oporekó.

BATORI

(*Zrinjskomu.*)

Kažite nam dakle, što mislite,
Hrabri kneže, da nam činit valja?

ZRINJSKI.

Ja bi rekó: najbolje bi bilo,
Da se ovdě — ali to čim prije —
Sakupimo, pa odavle složno
Pod vojvodstvom vašim, nadvorniče!
Protivnike naše susretnemo
Na poljani bojnoj, jer će oni
Sjedinjeni biti, věrujte mi,
Prije no se i pomisli na to.

BATJAN.

I ja mislim, to će bit najbolji
I najprečji put, što k svèrši vodi.

SVI

(*sajedno sa Blagajem.*)

Jest zaista, to će bit najbolje.

(*Batoru.*)

Živio nam slavni naš vojvoda!

BATORI.

(umiljato.)

Hvala vami, čestita gospodo! —
Što se mene tiče, neću nikad
Propustiti sgode i prilike,
Da sačuvam pověrenje vaše.
Što se stvari dalje tiče, mislim,
Da će tako, kó što Zrinjski kazà,
Bit najbolje, zato molim lěpo,
Učinite, kó što obrekoste,
Al čim prije — nemoguće nije,
Da s četami amo prispijete
Za někol'ko danah — je li tako?

KEGLEVIĆ.

Gledat ćemo, što moguće bude.

OSTALI.

Tako jeste.

BATORI.

S Bogom dakle sada,
Dok se opet nenadjemo zdravi
I veseli, te na boj gotovi! —
Ja ću odmah uspěh našeg sbora
Javit světlom kralju i kraljici,
Znam, da će im glasi bit povoljni.

(odlaze velikaši redom — pokloniv se nadvorniku i on njima.

PRIZOR DEVETI.

(PRIJAŠNJI *bez velikašah.)*

BATORI

(čim opazi Kečkeša, što je sve do sada sa strane stajao i dalnje zapovědi čekao — prijazno.)

A ti, věrni grada kapetane,
Pazi dobro, što ti sada kažem!

KEČKEŠ.

Vi me znate, da sam uvěk gotov
Svèršit ono, što mi zapověda
Moj zaštitnik, ma bilo što bilo.

BATORI.

Gledaj najprě, da němačkoj vojsci,
Što je izvan grada Varaždina
Pod šatori, ništa neuzmanjka.
Evo daj im novca . . .
(poda Kečkešu kesu novacah.)
Daj im vina,
Da se hrabre, — bit' će od potrebe! —
Nastoj zatim da bude oružje
I ostala bojna sprava naša
U najboljem redu. — Isto tako
Bedeme tog grada Varaždina
Mnogo većim obkopom učvèrsti,
Pa sve straže podvostruči svuda...
Tako čini, časa nepočasi! —
(dosěti se něšto.)
Još ti kažem, kada koj uhoda
Dodje, odmah da mi ga dovedeš.

PRIZOR DESETI.

(PRIJAŠNJI. — PEKRI *unilazi.* — BATORI *mahne rukom* KEČKEŠU *da odlazi, što taj i učini, te onu dvojicu na sámu ostavi.)*

PEKRI
(sav umoren.)

Božja pomoć, kneže, evo mene!

BATORI.

Dobro došli! — uprav sada mislih
Na vas ... Šta mi zla nosite? — kaž'te,
Jer zle samo glase danas čujem.

PEKRI.

Žao mi je, kneže, što nemogu
Bit iznimkom, te što ni ja bolji
Glasonoša nisam, no ostali.

BATORI
(nestèrpljivo.)

Govorite jednom, što imate?
Jer kad veće biti mora, dajte
Čašu priku, da ju odmah praznim
Baš na dušak, a ne kap za kapju.

PEKRI
(naglo.)

Frankopan je —

BATORI
(sakèrši mu rěč.)

Gdě do vraga?!

PEKRI.

Već je sada u Zagrebu gradu,
A š njime se Tahi jur sjedinì,
Kudgod ide, sve to manje plemstvo,
K tomu još i prosti narod svuda
Poustaje, te ga slěpo slědi. —
Kažem vami, da se na grad Zagreb
Sad gotovo ni nemože proći,
Od gospodstva toga Frankopana
I njegovih silnih svud junaka',
Od sabaljah i od jataganah
I pušakah tankih na sve strane.

BATORI
(ponešto se prene — sèrdito.)

Ubio ga grom iz vedra neba!

PEKRI.

To bi sada još najbolje bilo,
Jer ga čověk, što ga žena rodi,
Ubit neće, kako mi se čini.

BATORI.

Morà da ga něki djavo štiti.

PEKRI.

Bog il djavo, neznam ni sám pravo,
Al ga něšto štiti — tako jeste...
Da nij' tako, njega sada više
Nebi bilo na tom světu.

BATORI
(čudeći se.)

Šta to —
Šta rekoste?

PEKRI.

Kazat ću u kratko —
Onomadne stavih smèrtne zanjke
Tom medjedu gorskom, al zaludu,
Ostà zdravo, pa me osramoti.

BATORI.

Radiste mu dakle baš o glavi
U potaji?

PEKRI.

Tako jeste, kneže,
Ta vi znate, kako me jedanput
Jur uvrědi, a sad opet — jao!
(povične gnjevno.)
Pa se bolan jošte neosvetih.

BATORI
(poruglјivo.)

Bit će za vas još prilike, jer ste,
Što se toga tiče, dosětljivi.
Evo sada prilike najbolje;
Izmedj nas i kneza, kako znate,
Na skoro će dođ' do okèršaja,
Pa gledajte, da se kakogoděr
Sastanete š njim na polju bojnom,
Lěpe li bi slave mogli steći! —

PEKRI

(usplamti.)

Kneže, mislim, da mi se rugate?!..
Ako vam je do te slave stalo,
Prosto je i vami za njom poći,
Al će i vami, mislim, bit preskupa
Kanogod i meni.

BATORI

(poda mu ruku — licuměrno.)

Oprostite! —

PEKRI

(rukuje se sa nadvornikom.)

Ništa zato — vratio sam vam zajam.
(dosěti se něšto — radostno.)
Al ja ipak jedan način znadem
Kako ću se knezu Frankopanu
Osvetiti, ak' prekasno nijé!

BATORI.

Nij' prekasno nikad, kad se hoće
Izvest dělo tak'vo — ali šta je?

PEKRI

(tajno.)

To je moja tajna! —

BATORI.

Dobro dakle,
Samo želim, da vas sreća služi
Bolja neg je do sada vam bila,
Pa će biti vela vaša slava
I zasluga za stvar našu obću.

PEKRI

(opraščajuć se.)

Idem dakle, kneže, na svoj posó,
Uzdajte se u me svakojako.
(ode.)

PRIZOR JEDANAJSTI.

BATORI

(*sám — za odlazećim Pekrijem gledajući — porugljivo.*)

U te da se uzdam? — Kukavice!
Koj nesmiješ da pogledaš onog
Kom o glavi radiš! — Uhoda si,
Bog i duša, dobar, — junak nisi!...
A ja ću se, kao što se veli:
Uzdat u se i u svoje kljuse,
To će biti najbolje za mene.

(*stanka.*)

Slavni bane, o kom narod priča:
Da, kad sboriš, pucaju gromovi,
Kad pogledaš, munje zasěvaju,
A kad hodiš, da se zemlja trese,
Nebi li te sreća ostavila,
Bijuć sa mnom bojak strahoviti?! —
A kažem ti, silni Frankopane,
Čuvaj me se, kó zla najgorega,
Jer ćeš s mene, bolan, postradati,
Il ja s tebe — a jedno će biti! —

(*stanka.*)

Sastat će se medjed iz planine,
Sa kurjakom běsnim iz pustare,
Da vidimo, tko će nadjačati,
Tko li mejdan oděržat kěrvavi?! —

(*ode žurno.*)

ČIN PETI.

PRIZOR PÈRVI.

(Prosto polje u Podravini blizu Ludbrega, gdě je viděti redom razapetih šatorah vojske Frankopanove. — Desno na obzorju vidi se Pekrijev grad Rasinja a lěvo rěka Drava.)

(FRANKOPAN, TAHI, BANOVIĆ i BAKIĆ *izšetaju iz glavnog šatora.*)

FRANKOPAN
(*nosi list u ruci — žestoko.*)

Od ljudih je zazor i sramota,
A od Boga velika grěhota
Što se radi! — Evo tužne věsti:
Da Ivana, našeg dobrog kralja,
Ostavljaju u njegovoj nuždi
Prijatelji, i to pouzdani. —
Nije tomu dugo što je Révaj
Sa brodovi — što ih na Dunaju
Kralj naš ima pod zapověndničtvom
Filiersa i Ambroz Fogaša —
Krenuv věrom, prešo k Ferdinandu,
A ostali slěde ga sad redom...
Zar to nije Bogu plakat, bratjo?!

BANOVIĆ.

Naopako! — prokleto izdajstvo! —

TAHI.

Tako li se služi domovini,
Tako li se cijeni poštenje?

BAKIĆ.

Žalostno je i pregorět težko,
Kad si bratja vade oči žive,
Sebi baš na štetu i sramotu,
A tudjincu na veliku korist
Ima l' jošte, kneže, štogod više
U toj knjizi?

FRANKOPAN.

Zar to nije dosta?
Ali ima jošte! ... Kralj naš Ivan
U velikoj nalazi se nuždi,
Jer ga silom, i to oružanom,
Sa svih stranah Ferdinand pritište.

BANOVIĆ

(*nestèrpljivo.*)

Zašt' mu odmah sad nepriskočimo?

FRANKOPAN.

Nesmijemo, jer nam ovdě valja
Najprě pobit protivnika našeg,
Pa tad ćemo moći što želimo. —
Izim toga, kako mi se piše,
Doć' će našem kralju skoro pomoć,
Koju on za stalno baš izgleda.
Zato treba ovdě uztrajati,
Pa za kralja i za prava naša
Boriti se — umrět ili svladat! —
Tvèrda volja i mišice hrabre,
Druge nama netreba pomoći,
Bog nas znade, a mi sebe znamo,
Više nama netreba poznanstva,
No udrimo, dok je od nas traga,
Dušmanina mile nam Hèrvatske,
Tko pogine, poginut će slavno,
Tko ostane, ostati će slavno,
A Bogu će mila biti kèrvca,
Koja svetu za pravdu se lije...

TAHI.

Pravo imaš, kneže, mi hoćemo
Ovdě svi uz tebe uztrajati,
U zlu i u dobru -- kako Bog dà!

FRANKOPAN.

Tako valja! — pa će dobro biti.
(čuju se bojne trublje.)
Čujem evo glase bojnih trubljah —
(gleda sa ostalimi niz polje.)
Vidim naše barjake poznate,
Što se viju pred bojnim četama! —
To će biti naš Zadranin hrabri,
Što dolazi s vojskom križevačkom
Na ročište amo . .
(stanka — svi čekaju dolazećeg i gledaju onamo odkud dolazi — bojna gudba svedj svira iza prizora.)
Ha evo ga! —

PRIZOR DRUGI.

(PRIJAŠNJI. — JURIŠIĆ ZADRANIN *dolazi na čelu odděla vojske, pred kojom trubljaši trube i razviti barjaci pèrše.)*

FRANKOPAN
(rukuje se sa Jurišićem.)

Da si zdravo!

SVI
(ostali rukuju se redom sa Jurišićem.)
Zdravo, zdravo, starče!

JURIŠIĆ.

Da ste mi svi zdravo i veselo!
(Frankopànu.)
Evo mene, moj čestiti kneže,
Kó što ste mi 'nòmad naložili,
Sa odděłom vojske izabrane:
Sve junakah uprav biranijeh,
Štono jedva sgodu izgledaju,

Gdě će moći pod vojvodstvom bana
Frankopana slavni bojak biti...
(*vojska je do toga jur sva stigla, te hoće da prolazi.*)

FRANKOPAN

(*stupi pred vojsku, rukom mahne, na što vojska odmah stane i trublje umuknù.*)

Oj junaci, da ste mi svi zdravo!
Baš mi 'e milo vas sad pogledati,
Nagledat se svijetla oružja,
I divote valjanih junakah,
Smije vam se nebo pod kojim ste,
Smije vam se město na kojem ste,
A kamo li onaj, koj vas ljubi,
I koj jedva čeka da vas vodi
U boj proti dušmaninu našem.

SVI

(*ushitjeno.*)

Da Bog živi hrabrog našeg bana!

FRANKOPAN

(*prijazno.*)

A sad, děco, uz ostalu vojsku,
Što je ovdě, šator razapnite,
Pa čekajte dalnje zapovědi.
(*vojska onim redom odlazi, kojim je i došla.*)

JURIŠIĆ.

Sad još jedno, kneže, da vam kažem:
Prolazeći uz Pekrove dvore,
Pozvó sam ga, da me i on slědi,
Nu on mi je, bolan, poručio:
Da on kralja Ivana neznade,
Nit' ga znade, nit' za njega haje,
Veće da je kralj naš skitalica,
Koj će skoro prestat kraljevati.

FRANKOPAN

(*razjaren.*)

Šta! — to Pekri rečè? — tako li je? —
Dobro dakle, sad je puna měra!

Do tri puta samo Bog pomaže,
A ne čověk...

(*Banoviću.*)

Čuj me, Banoviću!
Uzmi odmah jednu dobru četu,
Pa š njom čini, što ću sad ti kazat.

(pokazuje pram gradu Rasinji.)

Eno tamo vidiš kleto gnjezdo
Ote guje, po imenu Pekri! —
Taj grad dakle da zapališ odmah,
Nek me pamti jadna izdajica,
Štono gadnim i potajnim gnjevom
Nikad nesmě da na světlo dodje,
Već gdě može truje iz zasěde.

(Banoviću, koj hoće da otidje.)

Ako živa uhvatiti možeš
Tog Pekrija — nepuštaj ga živa,
Već ga baci u bukteći plamen,
Otrov treba da se vatrom gasi,
Ako l' ti se kakogod ukloni,
Ništa zato, meni uteć' neće! —

(*Banović odlazi. — U taj čas čuje se zvuk trublje, što znači da neprijateljski glasonoša dolazi — svi ga izgledaju.)*

TAHI.

Glasonoša od neprijatelja! —

BAKIĆ.

Od Batora valjda?

JURIŠIĆ.

Vidit ćemo! —

(Glasonoša sa bělim barjakom stupi na viděla.)

PRIZOR TREĆI.

GLASONOŠA

(nakloni se Frankopanu)

Mene šalje knez nadvornik amo,
Da prě no se ljuti boj zametne,
Vama, kneže, kó zapovědniku
Ovih četah do dvě do tri rěči
U našega kralja ime kažem.

FRANKOPAN.

Tko je vaš kralj?

GLASONOŠA.

Naš kralj je Ferdinand.

FRANKOPAN

(ljuto.)

On vaš biti može, nu moj nije! —
(uměrenije.)
Ali zašto da se ljutim? — Ti si
Glasonoša, i kó tak'va hoću
Da te slušam.

GLASONOŠA.

To ću molit, kneže.
Čujte dakle: nadvornik vam kaže,
Ne u svoje nu u kralja ime:
Da svû vojsku, što je tû imate
Na okupu, kući pošaljete,
Zatim da se sa svojimi druzi
Podvèrgnete — i to bezuvětno —
Našeg kralja kraljevskoj milosti.

FRANKOPAN

(sav usplamti u pèrvi mah, te hoće da tèrgne sablju, nu dosěti se, te se mirno nasloni na nju — podugo šuti i tavnim licem preda se gleda, dočim mu se drugovi uznemire, poskoče, sablje povade i viču.)

TAHI.

Čuj me, kneže, ako Boga znadeš,
Usta tome čověku začepi,
Jer će svašta bit inače! ...

JURIŠIĆ.

Bit će,
Što inače nebi smělo biti!...

BAKIĆ.

Što ga dalje slušaš, kako vrědja
Nas i tebe, slavni Frankopane,
Već mu daj put odkuda je došo!...

TAHI.

Jeste l' čuli? — ala ti je směšan! —
Okoliši tamo i ovamo,
Dok najposlě sve u svoju torbu.

JURIŠIĆ.

Djavo svoje pěsme neostavlja! —
(Glasonoši poruglјivo.)
Dà lud li je, momče, tvoj nadvornik,
Kad o nami pomisliti može,
Da smo takve bezobrazne hulje,
Te što takvog učiniti kadri! —
Zar gospoda tvoja valjda misle,
Da mi ništa slana nejedemo? —

FRANKOPAN
(uměreno — svojim prijateljima.)

Umir'te se, bratjo! — pomislite,
Da je došó kano glasonoša,
I kó takav svet nam biti mora.

(Glasonoši, kój je do sad sa strane sav usnemiren i uplašen stajao — dostojanstveno.)

A ti svèrši, ako još šta imaš...
Kaži sve, ma bilo što mu drago,
Mi ćemo te saslušati mirno.

(Tahi, Jurišić i Bakić umire se.)

GLASONOŠA

(*oporavi se.*)

Molim, kneže, ja ću skoro svèršit.

(*stanka.*)

Učinite dakle, kó što rekoh,
Pa vam nikad žao biti neće,
Jer vam kralj naš milostivni jamči
Svojom rěčju carskom: da će vami
Pravi otac biti, i u svemu
Što imate i štogodjer jeste,
Vas potvèrdit. — Sad, gospodo, znate
Što vas čeka; a rěč carska znajte
Amanet je sjajni, nedvojbeni,
Rěč je carska, věrozakon carski.

FRANKOPAN

(*upada mu u rěč.*)

Dobro, dobro, šta još imaš — kaži!

GLASONOŠA.

Knez nadvornik u kraljevo ime
Vami, kneže, i to poručuje:
Da — ak' volju kralja nesvèršite,
Milosti se njeg'voj nepredate,
I svú vojsku ak' neodpustite,
Nit' smo bili, nit' što govorili,
Činit' će se pogodba oružjem,
Kud pretegne, neka pravo bude! —

SVI

(*izim Frankopana i Glasonoše.*)

Tako će i biti — nemaj brige!

FRANKOPAN.

Gadi mi se i nevolja mi je,
Kad pogledam svojiem očima,
Kako plače pravda pod nepravdom,
Te se kralju našem Zapoljanu
Kraljevina baš njegova neda! —

(*Glasonoši.*)

Ti sad idi! ... Kaži nadvorniku:
Da su sve tog světa sile ništa
Za onoga, koji pravo misli,
Te čast ljubi više nego glavu.

(vatreno)

Činit ćemo dakle, kó što s' rekó,
Činit ćemo pogodbu oružjem,
Jer Frankopan věk neobičaje
Věru dati a krenuti njome.

(sav nebokrug na desnoj strani se požari — zatím viděti je, kako grad Rasinja gori i kako se vatra sve to više razprostire — čuje se takodjer mukla vika i praskanje iz daleka — Frankopan svečano i odvažno nastavi.)

A nevěru ako ju zateče
Gděgod na svóm putu — gle onamo!

(pokazuje mu plamteći grad.)

Tako ti ju nagradjuje vazda —
Ognjem ili gvoždjem. — A sad hodi,
Pa što sam ti kazó, pamti i reci.

GLASONOŠA

(nakloni se mučè, pa odlazi sav smutjen — sám sobom.)

Tako meni Boga jedinoga!
Amo medju ove ljude neće
Ni vran kosti moje već uněti.

(ode žurno.)

FRANKOPAN

(Jurišiću, Tahiju i Bakiću.)

A vi, věrni moji druzi, hajte
K vojsci našoj sada — pa na noge!
Dušman prěti, da ga susretamo! —
Dignite mi vojsku svukoliku,
Pa mi ju ovamo dovedite,
Hoću prije no se krenem š njome,
Kazati joj još někol'ko rěčih...
Hajte, bratjo, pa učin'te tako!

(Jurišić, Tahi i Bakić odlaze.)

PRIZOR ČETVÈRTI.

FRANKOPAN

(sám zamišljen několiko putah prošeta gore dolě, zatim stane — odvažno.)

Sve to više nam se približuje
Čas, koi jednom odlučiti mora,
Dobit pravde a nepravde propast.

(stanka — oduševljeno.)

Možebiti da sam ja orudje,
Dovedeno rukom božanstvenom,
Da zla ova listom utamanim,
Da nepravde razorim oltare,
Da podignem i okrunim pravdu...
Možebiti! — to je slutnja samo,
Al za čělo tko to znati može?
I protivno bi se slučit moglo ..
Čověk misli, a Bog sám upravlja
Nevidivom možnom rukom svojom,
Što j' sudbinom rado ljudi zovu.

(stanka.)

Tá sudbina baš priliči često
Silnom vihru, koj dolinom duva,
Gorom pako ljulja strahovito,
Koj izčupa i obori hraste,
Dočim gèrmje i šikare nizke,
Il' tanane i gibive hvoje
Slabog dèrvca ili cvěća štedi...
Bože, tvoja neka volja bude!

PRIZOR PETI.

(PRIJAŠNJI. — *Uz gudbu bojnih trubaljah dolazi pod razvitimi barjaci cěla vojska Frankopanova.* JURIŠIĆ, TAHI *i* BAKIĆ *predvode vojsku i razredjuju je oko Frankopana na četiri ugla. — Jedva što je vojska razredjena, dolazi s desne strane* BANOVIĆ *sa svojom četom iz Rasinje.*)

BANOVIĆ

(*protura se kroz vèrste do srědine, gdě stoji Frankopan sa ostalimi zapovědnici vojske — poněšto zasopljen.*)

Puštajte me pred našega bana! —

(*čim se protura, stupi pred Frankopana.*)

Svèršio sam, kneže, volju vašu,
Al' ne posve. Ohol grad Rasinja,
Istina je, pusta 'e žèrtva plama,
Al' mi Pekri nesrećom utečè.

FRANKOPAN.

Teb' utečè, ali meni neće!

(*sèrdito.*)

I da leti nebu pod oblake,
Neb' uběgo plahu sèrdžbu moju,
I da roni u morske dubine,
I tam' bi ga moja ruka stigla! —

BANOVIĆ

(*Frankopanu.*)

Čujte, kneže, imam jošte něšto
Da vam javim... Vraćajuć se amo
Iz Rasinje, opazih na drumu
Varaždinskom, što ovamo vodi,
Silni gusti oblak od prašine,
Što se ámo valja iz daljine,
A s oblaka tog' kó munja kadkad
Něšt' zablistà kó oružje světlo
I barjaci bojni...

FRANKOPAN

(*veselo.*)

Bit će, bratjo,
Protivnici naši. — Dobro došli!
Mi ćemo ih odmah susretati,
Jer smo na boj posve jur gotovi,
I baš željni ogledat se š njima.

(*ostaloj vojsci — glasno i vatreno.*)

Oj junaci, vesela vam majka!
Dušman nam se evo jur primiče,
Skoro ćemo na polju junačkom,
Sastati se š njime kako valja!
Nemojte se, děco, prepadati,
Kad čujete njeg'vo bojne zvuke
I gruvanje njeg'vih lubaradah,
To je slast i šala za junake,
Već ga puškom ili britkom ćordom
Dočekajte i uzbite hrabro! —
Hèrvati ste, na glasu junaci,
Ajte dakle pa si i na dalje
Glas odèrž'te, lice osvětlajte,
Rodu našem diku učinite! —

(*vidi se u vojske radostno gibanje.*)

BANOVIĆ

(*radostno i strastno.*)

Ti nas vodi, slavni Frankopane,
S tobom ćemo svladat ili propast!

SVI

(*povičn usneseni.*)

Predvodi nas kuda ti je drago,
I u pakó hoćemo te slědit! —

(*čuje se s daleka bojna trublja dušmanina.*)

FRANKOPAN.

Čujete li, děco, kak' nas zove
Naš dušmanin na svatbu junačku,

Gdě s' u město ověća ružmarina,
Hrabrom děli lovorika slave.

(uzhitjeno.)

Zatrubite sada svi trubljaši!
Barjaktari, barjake razvijte!
Da se vidi slavni gèrb hèrvatski,
Kocke da se vide cèrven-běle,
Koje znače, da Hèrvati znadu
Kèrvcu prolit' vazda za stvar čistu.

(tèrgne sablju i stavi se vojsci na čelo — glasno poviče.)

Sa mnom sada, děco, slava zove,
Slušajmo je, — sa mnom u boj hajte!

(sabljom zamahne i time znak daje da se sva vojska krene — u odlazku poviče.)

Rěč je naša: „Ivan i Hèrvatska."

SVI

(čim za Frankopanom krenu — uzneseno i užasno kliču:)

„Ban Frankopan, Ivan i Hèrvatska."

Trubljaši zatrube. Barjaci se razviju. Vojvode i barjaktari stave se hitro pred svoje čete i cěla vojska slědi uzhitjeno Frankopana, koj š njom žurno odè neprijatelju u susrět. Iza prizora čuje se za mala opet uzklik: „Ban Frankopan, Ivan i Hèrvatska!" zatim pako čuje se puškaranje i zveketanje oružja, a uz to opet kadkad kao slavodobitni uzklik: „Ban Frankopan, Ivan i Hèrvatska!" — Bojne graje, s početka žestoke, sve to više u daljini nestaje.)

PRIZOR ŠESTI.

(Gusta dubrava u Podravini na lěvoj strani druma varaždinskog.)

PEKRI

(dolazi bez kalpaka i oružja sav umoren, zasopljen i od tèrnja gèrdno izderan — stane i duboko uzdiše — zatim sasvim skrušeno.)

Hvala Bogu! — Jedva sam utekó
Tom běsnećem čoporu divjačkom,
Koj mi grad moj spali i razori,

Koj ni glave štedio mi nebi,
Da me dobì u kèrvničke ruke ..

(*spopane si glavu oběm rukama — polu-plačnim glasom.*)

Jao mene, što sam doživio!..
Pekri, bogat plemić od starine,
Sad kó plaha zvěr kroz gusto gèrmje
Bludi, běži, da ga neuhite...

(*sědne na trup odsěčena hrasta.*)

Ovdě ću sad malko odpočinut,
Pa tad dalje kroz dubravu gustu,
Kud me oči s nogama povedu.

(*začuje se u taj par s daleka pucnjava i bojna graja, na što se Pekri prene, skoči i sav protèrne — dèrkćućim glasom.*)

Šta je to, za Boga! — Šta to čujem?..
To su bojni glasi — glasi strašni!...

(*strastno.*)

Vidim, ni tù nemam više mira,
Idem dakle bez počinka dalje! —

(*hoće da ide, nu od straha mu se noge uštape, ruke tad sklopi i očima pram nebu svèrne — potiho.*)

Ja sam ti se, sveznajući Bože,
Baš dosele malo brinio za te,
Ali sada, milostivi otče,
Sada mi se smiluj, pa pomozi,
Pomozi mi u nevolji mojoj!...

(*digne se — hoće dalje pa nemože — sav u sdvojenju.*)

Ja nemogu dalje ... ne .. nemogu! —

(*nemoć i gnjev ga iznenada sasvim zauzmu — ljuto i strastno iza glasa.*)

Ej prokleti Frankopane ... ti si —

(*iznemogne i pane pokraj gèrma u travu. — Pucnjava, što se prije čula, jur prestadè, nu štropot i vika dolazećih čuje se kroz samotnu dubravu sve to bliže.*)

PRIZOR SEDMI.

(PRIJAŠNJI u nesvěsti. — Pojedini vojnici Batorevi běže kroz dubravu, a za njima kó u potèri BATORI sabljom u ruci. BATJAN ga slědi.)

BATORI

(razjaren viče glasno za bězećim vojnicima.)

Odmah stan'te, pseta! šta běžite
Prije no se ova kleta bitka
I započě, pravo, kamo l' svèrši?
Stan'te jurve, slušajte svog vodju!...

(stane i počine. — Pekri se uslěd vike, što oko njega nastaje, opet po malo osvěsti, dočim Batori nastavi.)

Sve zaludu! — molbe, kletve, prětnje,
Neslušaju, běže bez obzira! —

BATJAN.

Vrag im zeca u sèrce utěrà,
Odkako se sastadoše s vojskom
Buntovnikah, i odkako čuše
Ono kleto divje urlikanje:
„Ban Frankopan, Ivan i Hèrvatska!“

PEKRI

(prene se na poslědnje rěči — poluglasno.)

Jao meni! —

BATORI

(što najbliže do Pekrija stoji — čuvši glas — obazre se i opazi ga — sav se u čudu nadje.)

Šta vi ovdě — Pekri?! —

(Batjan sada takodjer opazi Pekrija, koj polagano ustade na noge — Batjan se čudi — dočim Batori nastavi.)

Da, da, zbilja! ja se sada sěćam
Što mi kazà o nesreći vašoj
Glasonoša... Al' hvalite Bogu,
Što ste s vatre još utekli živi.

(něšto poruglјivo.)

Zaista se nebi bio nadó,
Da ću vas tù naći.

PEKRI

(oporavi se sasvim — gnjevno.)

'E da kako!
Vi se tome baš nadali niste,
Nu još manje sam se ja tom nadó,
Da ću hrabrog našeg nadvornika
Vidět, kako kupi stado svoje
Od medjeda gorskog razagnato.

BATORI

(sám sobom.)

Splatit ću te, čekaj! —

(glasno.)

Ja nedvojim
Da ste vi na rěči junak dobar,
To svědoči i osveta vaša,
Kojom ste se banu Frankopanu
Zagrozili — pa šta se izleže? —
Psovke, puste rěči — ništa više! —

PEKRI

(porugljivo.)

Al' rěč kadkad bolje sgadja, kneže,
No mač tupi — to vi znat' morate,
Jer ste i vi dobar medjandžija
Na tom polju.

BATORI

(usplamti — naglo i strastno.)

Sad ćeš kèrvju platit
Za te rěči bezobrazne!

(hoće da Pekrija ošine sabljom.)

BATJAN

(sustavi Batora.)

Stante! —
Ta vidite, da oružja nema.

PEKRI

(gnjevno i podražniem ruglom.)

Zašt' branite našem nadvorniku,
Da si novu granu lovorike
U današnji věnac slave uplete?

BATORI

(*Batjanu.*)

Hvala vami, kneže, što si nisam
Sablju svoju omastio jedom
Tog čověka, kog prezirem, i koj
Vrědan nije, da ga zemlja nosi.

(*pogleda najvećim prezirom Pekrija, te sablju turi u korice.*)

PEKRI

(*gnjevno — nu potiho.*)

Uzmi, braco, šilo za ognjilo

PRIZOR OSMI.

(PRIJAŠNJI. — BLAGAJ *žurno dolazi.*)

BLAGAJ.

Hvala Bogu, kneže nadvorniče,
Što vas nadjoh — al' odtale hajdmo,
Jer nas slědom slědo buntovnici...

(*svi se prenu.*)

BATJAN.

Šta velite, Frankopan nas slědi?

BLAGAJ.

Tako jeste, i ak' se na skoro
Nekrenemo, zateć' će nas ovdě,
Zato hajdmo sad put Varaždina,
Jer nas ondě — za stalno se nadam —
Jur čekaju naši prijatelji,
Što jih radi sile prevelike,
Kojom, žalbog, krenusmo odanle,
Nismo htěli pričekati.

BATJAN

(*Batoru — poněšto gnjevno.*)

Kneže,
Vi ste krivi, da nedočekasmo
Zrinjskog, Slunjskog, zatim Keglovića,

I ostale. Ja sam vas světovó,
Da to treba učiniti, al vi
Nestèrpljivo izgledaste vrěme,
Tog sastanka sa tim Frankopanom.
Odviš ste se, mislim, pouzdali
U tudjince vaše oklopnike,
Što su ipak, prě no puška pučè,
Čuvši samo onu strašnu viku,
Uzmaknuli, te plahostju svojom
Naše čete sa sobom povukli.

BLAGAJ

Pravo meni 'nomad reče Zrinjski,
Da ja neznam cěnu tim junakom,
A junaci jesu svikolici! —
Junaci su tí naši zemljaci,
Govorila zloba što joj drago!
Vidjeh danas kako udaraju,
Mislih, da se stari hrasti ruše,
Il' da s' ore stěne niz kukove,
Prem do prave bitke ni nedodjè.

(stanka.)

Jesu živì djavoli do duše,
Osobito oni mèrki momci,
Što ih s kèršna sa Primorja svoga
Ban Frankopan onomad dovedè,
Neimadu kuće ni baštine,
Kuća im je kamena pěćina,
A baština pusti žali morski.

(uzdiše.)

Kuku tome, od koga su jači!

BATORI.

Prodjite se toga hvalisanja!
Još nij' posó svèršen, doć će sunce —
Ja se ufam — i pred vrata naša.
Što se pako tiče Frankopana,
On je gèrdni krivac pred zakonom,

Ništa njega oprati nemože,
On će sve to, prě il' poslě platit.

PEKRI.

I ja ću mu dug moj izplatiti! —

BATORI

(poruglivo.)

Nemojte se šalit — mi vas znamo
I junačtvo vaše... Frankopane!
Dokle živiš, tog se delie neboj!

(čuje se něki štropot u lugu.)

BLAGAJ.

Čujete li? – Hajdmo! — skrajnje 'e vrěme,
Ja put znadem, koj će nas poprěko
Izvest iz tog luga. — Za dva sata
Biti ćemo jur u Varaždinu.

(odlaze svi žurno sa Blagajem.)

PRIZOR DEVETI.

(Za kratko vrěme BANOVIĆ *i* BAKIĆ *tiho i hitro dolaze sa jednim oddělom vojske, što je za běgunci u potěru izaslan.)*

BANOVIĆ

(obazire se na sve strane — zatim potiho svojim vojnicima.)

Škrovno idi, hrabra četo moja,
Skrovno idi, kan' da těraš vuka,
Naopako, da te vidi il' čuje,
Poběgo bi, jer on znade dobro,
Da j' u tebe sreća i nesreća.

(prisluškuje na sve strane.)

Ala da mi je sad uhititi
Tog Batora il' Batjana bana,
U med bi mi upala sikira,
I narasla puna šaka brade.
Još da mi u ruke Pekri dodje,
Ja bi š njime hrast koj nakitio,

Pa mu milo ili žao bilo,
Hèrdja ota drugo nezasluži.
(stanka — obazire se opet pomno na sve strane.)
Taj lug valja sada proiskati,
Jer ovamo veća strana vojske
S vojvodami krenù uzmičući,
Nebi l' nama dobra sreća dala,
Da kakogod na njih nagazimo.
(kištje i granje u taj par zašušti i stara Ciganica se prikaže.)

PRIZOR DESETI.

(PRIJAŠNJI *i* CIGANICA, *što sa velikim štapom i svakojakom pèrtljagom sve to bližje stupa.*)

BANOVIĆ.

Naopako, bratjo, zla nam lova!
Susretasmo baku. . .
(strogo Ciganici, što hoće da mimo prodje i put svoj nastavi.)
Stani, bako! —
Kamo ideš, odmah sada kaži?

CIGANICA
(postoji — sasvim mirno.)

Kamo i ti — svak' čas smèrti bliže.

BAKIĆ
(koi je dosada šuteći uz Banovića hodio, spozna Ciganicu — sâm sobom.)

Bože! — to je ona ciganica,
Što u Susĕd-gradu Katarini,
Pa i meni čudne stvari gatà,
Što ih do sad — prem je ludost vela —
Ipak s glave izbiti nemogoh.

BANOVIĆ
(Ciganici, što hoće da odlazi.)

Stani! kaži: što ti radiš ovdĕ?

CIGANICA

(stane.)

Za bolestne něke siromake
Berem, evo, raznověrstno bilje;

(pokazuje punu maramu raznoga bilja — satim ozbiljno.)

Premda ima ljudih posve zdravih
I bogatih, kojim ipak sutra
Bilje ovo pomoć neće moći...

BAKIĆ

(prene se — sám sobom.)

Šta to rečě! — kud nišani opet?

BANOVIĆ.

To su spletke, ti si varalica,
Ili — što još gore — možd' uhoda,
Ti ćeš sa mnom pred našega bana!

CIGANICA

(postojano.)

Hoću, ako želiš, ja s' nebojim...
Bog nam svima sudi, jednom prije
Nego l' misli, a drugome kašnje

BAKIĆ

(Banoviću.)

Molim, brate, pusti je da ide
Kud joj drago.

CIGANICA

(prijazno.)

Hvala gospodaru!
Lěpa hvala! —

(spozna Bakića.)

Ala, gle, šta vidim?
Dobrog znanca iz Susěda grada!

(Bakiću potiho.)

Jesi l' štogod zdravo i veselo?

BAKIĆ

(žalostno.)

Zdravo jesam, al' veselo nisam.

CIGANICA.

Veseli se, dok uzroka nemaš
Da tuguješ, jer se měnja bèrzo
Dan sa noćju u životu našem.

BANOVIĆ

(zakèrši Ciganici rěč.)

Dost' je rěčih! — Bakić te poznaje,
A k tom' želi da odlaziš prosto
Kud ti 'e drago, to je meni dosta,
Idi dakle s Bogom, stara vrano! —

CIGANICA

(kobno.)

Nemoj, sinko, tako! — znaš li: kudgod
Vrane mnogo leću, ima često
Na poljani mèrtvieh junakah.

BAKIĆ

(skoči pred Ciganicu, što jur htědè polaziti — nestèrpljivo i strastno.)

Ja te molim, raztumači meni
Smisó kobnih rěčih tvojih.

CIGANICA

(upre u Bakića oči — pristupi k njemu i prišaptne mu:)

Sutra! —

(Bakić se prene, Ciganica ode hitro kroz gèrmje na lěvu stranu.)

BAKIĆ

(gledajuć svedj za Ciganicom — poluglasno izpred sebe.)

Sutra dakle? — sutra ... Vidět ćemo!

(ušuti, te se opet zamisli.)

BANOVIĆ.

Šta zaludu dulje tù stojimo,
Dangubeći, a k tom' slušajući
Pripověsti babje — hajdmo napréd! —
Jur k zapadu sunce se nagiblje,
Hajd, junaci, da gledamo ovkraj,

(pokazuje na desnu stranu.)

Nebi l' u trag ušli plahoj zvěri,
Što j' tražimo — nu ako l' je i tù

Nenadjemo, udrit ćemo drumom,
Varaždinskim, kojim jur sad odè
Ban Frankopan sa ostalom vojskom
U potěru za běgunci . . . Hajdmo! —
(*ode na desno sa cělom četom.*)

PRIZOR JEDANAJSTI.

(Grad Varaždin, jakimi bedemi i obkopi učvèršćjen, ukaže se na prizoru. — Mrak se jur hvata.)

(BATORI *i* KEČKEŠ *kroz glavna gradska vrata — što se otvore, dočim se spustni most spusti — izšetaju iz grada na prostor.*)

KEČKEŠ

(*pokazuje na desnu stranu.*)

Evo tamo, mili gospodaru,
Jurve sluga čeka s hitrim konjem,
Što će s vami niz to ravno polje
Polětiti kano ptica.

BATORI.

Dobro,
Idem dakle, da za vrěme dodjem
K vojsci našoj, što jur napred odè
Pod Batjanom put Ormuža grada,
Gdě nas čeka věrni Sékel Luka.
Tamo ćemo tvèrdi grad još bolje
Iza hitre Drave učvèrstiti,
I dušmana, ako dodje, hrabro
I junački dočekat i uzbit . . .
A ti čuvaj, kó što sam ti rekó,
Grad Varaždin do poslědnjeg časa.

KEČKEŠ.

Bit će što želite, gospodaru,
Kunem vam se evo živim Bogom,
Da ću prije izgubiti glavu,
No da pustim tvèrdi grad da pane
U dušmana ruke — premda 'e težko

Ovdě, gdě je cělo stanovničtvo
Poludilo za tim Frankopanom,
Te ga moli i pozivlje lěpo
Da mu skoro u pohode dodje.

BATORI.

Ti izvèrši vazda dužnost svoju,
A onoga, koi je neizpuni,
Smèrtju kazni, pa će dobro biti.
Što se pako Frankopana tiče,
Ja nemislim, da će sada doći,
Jer kó što sam doznó pouzdano,
On je krenuo s cělom vojskom svojom —
S kojom nas jur progoniti stadè —
Prěko Mure, da priskoči tamo
Županijam', što ga zovu u pomoć,
Pa će něko vrěme postajati
Dok se vrati, a do toga možeš
Ovdě ti, a mi u Ormuž-gradu,
Učvèrstit' se tako, da će morat,
Ako dodje, kèrvavom lubanjom
Vratiti se, odkuda je došó.

KEČKEŠ.

Bog bi dao, te bi tako bilo!

(čuje se kako nedaleko konj nestèrpljivo hèrže i kopitom o tle lupa.)

BATORI

(sprema se da ide.)

Konj jur hèrže — idem, a ti nemoj
Našem kralju izgubiti věru.

KEČKEŠ

(pouzdano.)

Neću, dok je na ramenu glava.

(Batori Kečkešu prijatno rukom mahne, pa žurno ode na desnu stranu, a Kečkeš — vratjajući se lagano u grad — nastavi sám sobom.)

Istina je, on je prama meni
Dobar — bolji barem no pram drugim',

Nu sad mi se ipak tako čini,
Kó da me na cědilu ostavi. —
Al svejedno! — grad ovaj Varaždin
Tvèrd je dosta, k tom' sigurna momčad,
Pa ćemo svû dužnost izvèršiti.

(Čuje se s desne strane, kuda je nadvornik prije otišao, hitri kás konja. Iza toga sve veća tmina nastaje.)

On odjezdi, a ja idem sada,
Da obidjem straže, noć je tavna —

(razgleda se po nebokrugu, koi je gustim oblakom zastèrt.)

Sada treba podoštriti uši,
Kada oči nemogu da služe.

(ode. — Čuje se zveketanje lanacah spustnog mosta i škripanje ključevah od gradskih vratah, što znači, da je Kečkeš u grad unišó.)

PRIZOR DVANAJSTI.

(Prosto polje pred Varaždinom. — Tavna noć.)

(Pojedine straže na bedemih grada viděti je, kako stoje pa paze. Najveća tišina — predteča nepogode — naravju zavlada. Munje kadkada tminu prosěcaju. Grom se najprije s daleka, zatim pako sve bliže i bliže ori. Kiša s početka rědko i tiho sipi, al za mala gusto i velikim šumom počima padati; uz to buru stane běsniti, te tako sve to veći urnebes nastaje. Za něko vrěme dolazi tù FRANKOPAN *sa svojimi privèrženici na čelu vojske.)*

FRANKOPAN.

Evo nas na městu! —

(dade na tiho znak, na što vojska stane.)

U tom gradu

(pokazuje na grad.)

Sada misle, da smo prěko Mure,
Kó što's pèrva naměra mi běše . . .
Bit ćemo im nenadani gosti,
Al tim bolje po nas, gore po njih!

(strese kabanicu.)

Pokisnusmo malo, jelte bratjo?

BANOVIĆ.

To nij' malo, kneže, već do kože,
Još dalje bi, da i kako može.

BAKIĆ.

Ta to pada, ili bolje lěva,
Kan' da se je nebo prelomilo.

BANOVIĆ.

Kan' da odozgó nětko s kabla lěva,
A urnebes takav se razlěga,
Da nečuješ skoro ni rěč svoju,
K' tomu tmina takva, da nevidiš
Pèrsta izpred očiu'.

JURIŠIĆ.

Jest, Boga mi!
Ja nepamtim skoro takve noći,
Premda sam ih dosta doživio.

FRANKOPAN

(*prijatno-poruglјivim glasom.*)
Jurišiću, ti klisuro stara,
Zar si i ti jurve omalaksó?
(*glasnije, da ga vojnici čuju.*)
To je uprav vrěme za junake,
Osobito pako vrěme za nas, bratjo,
I za naše poduzetje dobro,
Isto nebo prijazno je nami,
Kad nas tako krěpko podupire.

JURIŠIĆ

(*potiho Frankopanu.*)
Nije meni stalo baš do sebe,
No se bojim, klonut će nam vojska
S tog vremena, jer je umorena
I onako od današnjih patnjah.

FRANKOPAN

(*potiho svojim obližnjim prijateljima.*)
Pa baš zato netreba onako

Šborit, nu je svedjer hrabrit treba! —

(*glasno.*)

Nepogode burne, noć i kiša,
To su samo trice, pustė šale,
Što bi bila jedna hrabra vojska,
Što bi bila i što bi važila,
Kada bi je takve malenkosti
Mogle smetat ili krenut s puta?

(*nepogoda svejednako, kaogod i prije, běsni.*)

Sad ponajprě —

(*Bakiću.*)

Treba da naměstiš
Svukoliku vojsku pod šatore,
Što ih odmah razapeti treba
Niz to ravno polje, tù na lěvo,
Neka momčad odpočine malko,
Dok sazovne trublja, i tad ćemo —
Ako Bog dà! — grad taj jurišati.

(*Bakić odè tiho s vojskom.*)

Vidit ćemo, da l' su tvèrdji zidi,
Il junaci ovnovi željezni.

(*Jurišiću.*)

A ti zovni amo sve kopàče
Što ih ima, da kopaju skrovno,
I što bliže da se prikopaju
Tim zidinam tajno, kó kèrtovi.

(*ode Jurišić po kopače.*)

Banoviću! ti ćeš nastojati
Da džebana naša svakolika
U pripravi i na suhu bude,
Trebat će nam, mislim, oko zore.

BANOVIĆ

(*radostno.*)

Tako valja, tako slavni bane!
Samo skoro da se opet š njima
Sastanemo, pa da ih bijemo.
A ja hoću da u pèrvom redu

Onih budem što će jurišati,
Da si tako nadoknadim štetu,
Što běgunce uhitio nisam.

FRANKOPAN

(rukuje se sa Banovićem.)

Ništa zato, hrabri Banoviću,
Mi ćemo se, čim tù sgotovimo
Što imamo, jur sastati š njima.
Nas ni Drava u tom prěčit neće,
Ni zidine tvèrda Ormuž-grada,
Obodvoje znat ćemo prevalit.

(Banović odlazi, a Jurišić sa svojimi kopači dolazi, te ih — premda je tmina — pomno i tiho razredjuje i ponaměštjuje. Frankopan sám prigleda — zatim nastavi.)

Tako, tako, moj prijane stari,
Vidim evo da ti baš nesmeta
Tmina u tvom poslu.

JURIŠIĆ.

Nesmeta mi,
Jer poznajem ovu okolicu,
I položaj grada Varaždina,
Te sve znadem, gdě je i kako je.

FRANKOPAN.

Dobro dakle, ti ostani ovdě,
Pa mi ravnaj té naše kopače,
Da se svèrši posó još prě zore.

JURIŠIĆ.

Bit će tako.

(ode k kopačima, pa im posó naznačuje.)

FRANKOPAN.

(u odlasku.)

A ja idem sada
Pod šatore malko — imam pisat
Razne knjige . . .

(sám sobom.)

Osobito jednu,

Što ću pisat miloj Katarini. —

(ganuto.)

Neznam što je, al' me něšto nuka
Da joj pišem, da se š njom u duhu
Ja sastanem, kad nemogu drugčě . . .
Slutnja mi sve šapće, da je hoću
Skoro vidět . . . Može i to biti!
Jer čim svèršim boj sa protivnici,
Što će valjda skoro biti, doć ću,
Katarino moja! — doć ću k tebi,
Da mi budeš, što si obećala,
Drugarica u životu mome.

(ode lagano.)

JURIŠIĆ.

(bodri kopače, koji s početka spreda u prizoru kopaju.)

Žurno, děco, žurno! — ponoć minù,
A još ima posla dost' do zore.

(Kiša i bura poněšto prestaje, nu gusta tmina vlada kao i prije. Kopači mučè kopaju prama bedemom grada. Jurišić ih svedj nadzire i bodri. Za mala se na bedemu grada ukaže Kečkeš — nedaleko od njega vojnik stražu straži.)

PRIZOR TRINAJSTI.

(PRIJAŠNJI. — KEČKEŠ i VOJNIK.)

KEČKEŠ

(stane i prisluškuje na sve strane — sám sobom.)

Neznam pravo, al sve mi se čini,
Kó da čujem něko ropotanje
Iz daleka, zatim kó kopanje —
Nebi l' djavo —

(obližnjem vojniku.)

Stražo, dodj' ovamo!

(vojnik, spoznav glas svog zapovědnika, pristupi bliže.)

Kaži, momče, čuješ li ti štogod?

VOJNIK

(prisluškuje — zatim pouzdano.)

Ja nečujem ništa, kapetane,
Do škripanje gvozdenoga pětla
Tam na tornju, kad njim vĕtar kreće,
Il' hukanje sove tam' u glogu
Izpod grada u samotnom vèrtu.

KEČKEŠ

(umireno.)

Jeste, pravo imaš — mene vara
Mâ brižljivost vela, ništa drugo! —

(sám sobom.)

Ta oni su prĕko Mure sada,
A ne ovdĕ — vrag bi ih donio!
Idem sad da malko odpočinem,
Jer do sada nisam spavat mogó,
Bĕše mi kó da me mòra davi,
Ustó sam, pa evo, hvala Bogu!
Mâ bojazan, vidim, da je tašta.
Pravo straža reče: ništa nije,
Bura bĕsni, k tomu sova huče,
To je sve što čujem, ništa drugo.

(ode. — Kiša je sasvim stala, nu bura silnije nego prije bĕsni, a tmina svejednako traje.)

JURIŠIĆ

(što stoji nedaleko od bedema grada, obodrujućim glasom — nu potiho.)

Samo naprĕd, dĕco, žurno i tiho!
Noć je tavna, pa još gluha k tomu,
Te nam tako baš dvostruko služi,
A mi ćemo skoro svèršit posó,
Pa će s nami ban bit zadovoljan.

(na ove rĕči kopači podvostruče sile, te kopaju što bolje mogu i približuju se tako sve više bedemom grada)

PRIZOR ČETÈRNAJSTI.

(PRIJAŠNJI. *Sa strane dolazi* FRANKOPAN *i* BAKIĆ. *Bura i tmina tečajem tog prizora po malo prestaje.*)

FRANKOPAN

(*približujući se Jurišiću — potiho.*)

Jurišiću, jesi l' skoro gotov?

JURIŠIĆ.

Jesam — ali možda nebi bio,
Da nij' ove burne noći bilo.

FRANKOPAN

(*pokazuje gore na bedeme grada, gdě se ništa nemiče, što znači, da straže po svoj prilici spavaju.*)

K tomu straže grada zadrěmane,
I sigurnost Kečkeš kapetana,
Koj sad sniva da smo preko Mure,
Dočím, evo, nas k njem' na zajutrak.

JURIŠIĆ

(*ogleda se i vidi da su kopači več posve blizu bedema gradskog prekop načinili, te im poda u tiho zlamenje da prestanu — zatim Frankopanu radostno i potiho*).

Evo, kneže, gotovi smo jurve,
I to prije zore.

FRANKOPAN.

Tako valja!
A sad odmah natrag sa kopači,
Nek počinu.

(*Kopači se, na podano im od Jurišića opetovano tiho zlamenje, natrag povuku; Jurišić ih odvodi.*)

Vojska pak ostala,
Što se do sad odmorì dovoljno,
S nami sada jurišati hoće.

(*Bakiću.*)

Pred šatori nestěrpljivo čeka
Na znak vojska naša — daj znamenje! —
Rěč je ona ista što bì jučer,
Te će slavno nas u grad uvesti.

BAKIĆ

(koi se tako postavi, da ga vojska, što iza prizora jur uredjena stoji i zlamenje izgleda, lahko čuti može — poviče glasno:)

Ban Frankopan, Ivan i Hèrvatska!

(zatim tèrgne kuburu iza pojasa, pa ju izpali.)

VOJNIK

(što je na bedemu do sad drěmao, skoči kó pomaman i poviče strašno.)

Na oružje, eto Banovacah!

PRIZOR PETNAJSTI.

(Zora puca.)

(PRIJAŠNJI. — *Vojska Frankopanova, pred kojom se hèrvatski barjaci viju i što ju predvode* TAHI, JURIŠIĆ *i* BANOVIĆ, *u tri odděla razděljena, žurno napred stupajuć dolazi, odmah u gotove prekope skoči, te potèrči do* FRANKOPANA *i* BAKIĆA. *Trubljaši bojnu poputnicu trube.*)

FRANKOPAN

(Tahiju.)

Ti ćeš ostat sa odělom tvojim
Ovdě, da nam ledja osiguraš,
I ak' bude treba, pomoć šalješ.

(povuče sablju -- uzhitjeno ostalim.)

Vi ostali sa mnom! — žurno napred!

(stavi se na čelo vojske, da ju vodi proti bedemom grada.)

SVI

(izim odděla Tahijeva, koi zaostaje, polete za Frankopanom vičući užasno:)

Ban Frankopan, Ivan i Hèrvatska!

FRANKOPAN

(vodi žurno vojsku pram bedemom grada — uzhitjeno i glasno.)

Sav jur istok ruděti počima,
Bit će kèrvi — ali ništa zato!
Svak je rodjen da po jednom umre,
Čast i bruka žive u sve věke,

Bez muke je junakovat lahko,
Al' pod krunom od olova težko,
Zato naprěd, děco, naprěd sa mnom!
Dobit nama pofaliti nesmě,
Grad taj za dva sata mora pasti,
Makar da ga isti djavó brani! —

(hrabreći tako vojsku, dovede ju tja do bedemah gradskih. Smělii vojnici jur lěstve na bedeme prislanjaju, te se na njima penju gore. — U isti par Kečkeš sav uzbunjen sa svojimi vojnici dotèrči na bedeme.)

KEČKEŠ

(čim penjeće se na lěstvama dušmane opazi — poviče:)

Amo! — amo ... Udrite! — nedajte!...

(obali sa bedema dva najsmělija vojnika Frankopanova, što su se već gore popeli bili. To videći gradski vojnici, ohrabre se, te puškom i sabljom krěpko odbijaju navale dušmanah. Obća navala i odbijanje zatim nastaje. Žestoko puškaranje i zveketanje sabaljah čuje se sa sviu stranah.)

FRANKOPAN

(odozdo pregleda i ravna juriš, pa pošto opazi, da vojska njegova jur sa dvě strane pod predvoditeljstvom Jurišića i Banovića iz prekopah na grad navaljuje — hrabrećim glasom.)

Naprěd, hrabra děco! — Tako valja! —

(prilikom tog jurišanja padaju pojedini sa obih stranah. Nebo se sve to bolje razvedruje.)

KEČKEŠ

(što svedj još hrabro sa svojimi odbija navale dušmanah — sám sobom.)

Neću moći sili odolěti
Tih djavolah, što na grad nasèrtju,
Al ću ipak izvèršiti dužnost.

(glasno.)

Eno tamo — udri! — dole š njima!

(nasèrne opet na dva vojnika Frankopanova, što se popeše na bedem, te ih obali u šamac — sám sobom.)

Naopako! — da sam slušó noćas
Sebe a ne onog —

(opazi blizu sebe stražara, s kojim je prošle noći govorio — gnjevno.)

Ha, ti ovdě!
Eto tebi za drěmanje tvoje,
K tom' za gluhe uši, eto t' plaće!

(posěče ga.)

Š nje ćeš spavat i oglušit do věk.

(gradski vojnici, nemogavši odolěti žestokoj navali Frankopanovacah, u borbi popuštaju.)

BANOVIĆ

(s lěve strane, hrabreći svoje vojnike — glasno.)

Vidite li? — jurve popuštaju,
Udri, udri dokle mahat možeš! —

JURIŠIĆ

(sa desne strane viče dušmanom porugljivo.)

Zlo sgadjate, ljudi, naopako! —
Il' su u vas puške ili sablje
Tomu krive, il' zle ruke vaše.

KEČKEŠ

(bijuć se svejednako — i hrabreć svoje.)

Neslušajte, no udrite hrabro!

(čim opazi, kako pojedini oružje pobacaju te hoće da běže sa bedema u grad — strogim glasom.)

Nebojte se — stan'te! — ta ni oni
Nisu drugo, no baš ljudi kó mi!

(těra zatim svoje běgunce sabljom natrag na bedeme — žestoko i gnjevno.)

Uzbite ih — to je dužnost vaša!

(na sve strane potèrkuje, te hrabri svoje da bedeme kako valja brane.)

FRANKOPAN

(odozdo — čuvši kroz viku i pucnjavu rěči Kečkeša — istomu glasno.)

Zaludu ih hrabriš, moj Magjaru,
Neslušaju — već čuj što ti kažem:
Predaj mi se, bit će mnogo bolje,
No da s' dulje zalud' kèrv prolěva!

KEČKEŠ

(ponosito i glasno odgovara.)

Neću, bane, predati se tebi,
Makar odmah jadan poginuo! —
Ja ću svoju izvèršiti dužnost.

FRANKOPAN.

To je lěpo, a i hvale vrědno,
Nu uzalud bez koristi hrabrost . . .
A što biti mora — to će biti.

(svojim vojnikom — glasno.)

Juriš, děco! Ivan i Hèrvatska!

SVI

(dočim se sve to žešće i mnogobrojnije penju na bedeme, čuvši rěči Frankopana, uzkliču :)

Ban Frankopan, Ivan i Hèrvatska!

(gradski vojnici sa bedema sve više ustupljuju, dočim Frankopanovci sve žešće nasèrtju na sve strane. Kečkeš sa svojimi izabranimi i najboljimi vojnici na jednoj strani još hrabro bedem brani — dočim mnogi vojnici Jurišićeva i Banovićeva odděla, slědeć svoje vojvode, jur skočiše na bedeme.)

FRANKOPAN

(opaziv sve to — Kečkešu glasno.)

Ogledaj se, kapetane grada,
Sva te skoro jur ostavì vojska,
Predaj mi se, dok prekasno nije!

(Banović uzme od barjaktara barjak, te ga razvije i nabije na bedem grada. Frankopan nastavlja.)

Evo gle, jur na bedemu grada
Naš se barjak vije — predaj mi se!

KEČKEŠ

(opazi barjak na bedemu, ohrabri svoje vojnike, te š njima nenadano sèrne onamo, gdě se Banović sa někojimi vojnici nalazi oko barjaka. Banovićevi vojnici za časak uzmiču — u to Kečkeš spopane barjak, iztèrgne ga — gnjevno.)

Dolě š njime! — dolě s tim barjakom
Buntovničkim —

(baci barjak niz gradski bedem u šamac.)

Tako, tam' nek trune!

FRANKOPAN

(priskoči, digne barjak, pa poleti s njime pram bedemu, gdě se biju vojnici Kečkeša i Banovića, koi je svoje na novo ohrabrio. — Frankopan hoće — dèržeć lěvom rukom barjak, desnom sablju — da se približi lěstvi, što bi ondě o bedem prisloljena, al u to pučè puška sa srědine Kečkešovih vojnikah te bana tane u pèrsa sgodi. — On sustane, te lěvom rukom barjak na pèrsi pritisne — zatim potiho.)

Dobro shvati — da nemože bolje . . .

BAKIĆ

(koi se je svedj blizu Frankopana nalazio, sluteći što se je sbilo, priskoči i bana obuhvati — plaho.)

Šta je, kneže, za miloga Boga!?

TAHI

(koi je straga takodjer opazio, šta se je sbilo, dotèrči napréd — brižljivo.)

Šta je, kako li je?

FRANKOPAN

(pouzdano.)

Kako Bog dà! —

(Tahi i Bakić podupiru zatim Frankopana, što ga sile poněšto jur ostavljaju. — Dočim to s ove strane pod bedemom biva, Jurišić sa one strane — pošto je gradske vojnike uzbio — udari barjak u bedem. Uz to takodjer s ove strane bedema Banović prodre do Kečkeša i nasèrne na njega. Ljuto se sabljama ta dvojica biju, al najposlě ipak Kečkeš smèrtno ranjen pade. Zatim Banović s jedne a Jurišić s druge strane sa bedemu gone posadne vojnike, te ih tako goneć uzastopce slěde i za njima unidju u grad. — Bitka na bedemih grada prestaje.)

KEČKEŠ

(slabim glasom.)

Nadvorniče, evo věrne sluge,
Što ga možda zaslužio nisi,
Eve kako gine! . . .

(opazi izpod bedema ranjena Frankopana.)

Šta to vidim?

Padè i dušman —

(zadovoljno.)

Sad ću laglje umrět!

(*stanka.*)

Veseli se, kralju Ferdinande,
Veseli se nadvorniče i ti,
Najsilniji vaš protivnik pade!

(*previja se od smèrtne boli — zatim lagano i sve većma tiho.*)

Umrěti ću — Bože! — al' svejedno!
Tù se samo jedan svodić sruši
Baš neznatan, prem věran do kraja
Kralju svome i njegovoj stvari . . .
Šteta nije za me baš tolika,
Te se može lahko nadoknadit,
Ali tamo! —

(*gleda onamo, gdě Frankopana drugovi podupiru.*)

Tamo se sad sruši
U čas isti kula ponosita,
Najsilniji bo zatočnik stranke
Zapoljana svèršit će svoj život . . .
To je . . . moja utěha . . . u smèrti . . .

(*umire. — Taki i Bakić svedj još podupiru Frankopana, dočim vojnici sa sviu stranah dolaze, te prizor taj žalostno okružavaju.*)

BAKIĆ

(*Frankopanu.*)

Hajdmo, kneže, sada pod vaš šator,
Tam' će lěčnik ranu razviditi,
Donět lěka.

FRANKOPAN

(*pouzdano.*)

Za mene ga nema! —
Ja vas molim: tù me ostavite,
Tù pod vedrim nebom, a kèrv vruća
Neka teče prosto, dok neizteče
Iz svog wrěla, iz junačkog sèrca.

(*u taj čas sunce izhodi.*)

Eto sunce žarko jur izhodi,

I barjake naše na bedemih
Varaždina grada pozlatjuje.

(Banović i Jurišić ukazuju se na bedemih grada.)

BANOVIĆ

(veselo — jer neopazi ranjena Frankopana.)

Ban Frankopan, Ivan i Hèrvatska !
Slava ! — Slava ! — Grad taj posve padè
Nam u ruke.

BAKIĆ

(Banoviću — veoma žalostnim glasom.)

To je skupa dobit.

(pokazuje ranjena bana.)

Gledaj amo, mili pobratime,
Knez je smértno ranjen — jao, Bože !

BANOVIĆ

(prene se.)

Šta to vidim ?

JURIŠIĆ

(sav protèrne.)

Bože ! — je l' moguće ?

(Jurišić i Banović hitro silaze po lěstvama niz bedeme, té dodju tamo gdě se Frankopan nalazi.)

FRANKOPAN

(Tahiju i Bakiću, što ga svedj do sad podupiraku.)

Pustite me, bratjo, tù da legnem . . .
Tù na zemlji —

(zatim poda Bakiću sablju, a Banoviću barjak, što je sve do sad u rukama dèržao, pa se lagano na zemlju spusti.)

Hoću da počinem —
Ona će me i onako skoro
Primiti u svoje tiho krilo.

(Svima su oči suzne. Banović i Bakić jedva se uzdèrže da glasno neproplaču, isto tako někoji vojnici do njih stojeći. Frankopan nastavi ganuto.)

Nemojte mi, bratjo, sèrce kidat
Plačem vašim, no me saslušajte,
Kažite mi: hoćete li svèršit
Molbu vašeg umirućeg bana ?

SVI

(ganuto i oduševljeno.)

Hoćemo za stalno! — Drage volje! —

BANOVIĆ.

Tako nami Bog pomogó! nam će
Sveta biti volja tvoja.

FRANKOPAN

(očevidnim naporom něšto glasnije.)

Čujte:
Ostanite, kó što do sad, věrni
Vazda kralju našem Zapoljanu,
To je pèrvo što vas molim lěpo,
Drugo jeste: da u město mene
Tahi bude odsele vaš vodja,
Slušajte ga, kano god i mene . . .

(stanka.)

Kažite mi, hoćete li tako?

SVI.

Mi hoćemo! — Bog je nami svědok!

FRANKOPAN

(uzpokojeno.)

Lahko dakle moći ću sad umrět'.

(doséti se néšto.)

Samo jedno mi još dušu tišti,
Jedno jošte —

KATARINA

(još iza prizora.)

Gdě je moj Frankopan?
Gdě je?

FRANKOPAN

(spozna glas Katarine — radostno.)

Moja Katarino! —

(svèrne pram nebu očima.)

Bože,
Ti s' uslišó tajnu želju moju,
Još jedanput da je vidět mogu.

PRIZOR ŠESTNAJSTI.

(PRIJAŠNJI. — KATARINA *dotèrči sva zabunjena te traži očima Frankopana — za njom dolazi* JELENA, *a na koncu prizora* CIGANICA.)

KATARINA

(*strastno.*)

Věreniče, gdě si?

FRANKOPAN

(*ganuto — blagim nu slabim glasom.*)

Evo mene!

KATARINA

(*protura se kroz vojnike, koji u sve većem broju sa svih stranah dolazeći Frankopana okružavaju. Katarina sad, čim ranjena Frankopana spazi, u pèrvi mah sva protèrne, zatim se u najvećoj strasti do njega na kolěna baci, pa mu obe ruke stiska medju svojima. — Dugo se oboje ljubezno i ganuto gledaju. Najposlě ona progovori duboko raztužena te kroz plač:*)

Dakle tako opet se sastasmo?

(*Jeleni, koja sa strane stoji i suznim okom taj tužni prizor gleda.*)

Gle, Jeleno, san kog jučer snivah,
Kak' se grozno, evo, obistini,
Sad uvidjaš, da ja nisam zalud'
Tebe na put ovaj poticala,
Sni i slutnje moje baš nelažu! —

(*Frankopanu dèrkćućim glasom lagano i svečano.*)

Vidjeh u snu — gèrb tvoj, Frankopane,
U kom aždaj vèrhu krune trepti,
A u štitu dva se lava bore
Za hlěb, što ga tèrgaju na dvoje.
Al' u město hlěba u snu vidjeh
Raztèrgato sèrce baš na dvoje,
Sèrce, s kojeg vruća kèrvca briznù . . .

(*gorko proplače — zatim opet nastavi.*)

To bi tvoje plemenito sèrce,
Koje evo kèrvcu svoju toči,

(gorko.)

Za neharnost možda il' zaborav.

FRANKOPAN

(jur veoma blěd — slabim nu ljubkim glàsom.)

Nemoj, dušo, tako! — Kralj naš Ivan
Znat će moju věrnost proceniti. . .
Utěši se sada, Katarino,
I svû snagu duše sad sakupi! —
Trebat ćeš je, jer znam da me ljubiš.

(višeputa prekinutim glasom.)

Ćutim, evo, da se jur primiče
Čas razstanka . . . Nemoj da suzami
Il' uzdasi duši mojoj stežeš
Lahka krila, kojim' sada hoće
Da poleti u svû otačbinu. . .

(ostalim.)

I vi tako, bratjo, učinite. . .
Treba lahko da se razstanemo,
Sastat' ćemo s' opet, ako Bog dà! . . .

(sustaje.)

KATARINA

(videć kako Frankopan sve većma problědjuje — strašivo.)

Mili Bože — alá problědjuje!

FRANKOPAN

(ljubezno.)

Još jedanput, molim, umiri se,
I pomisli na to: da bit mora . . .

(stanka.)

Podigni mi malko glavu, dušo! —

KATARINA

(oporavi se — svu snagu sakupi, te Frankopanu pridigne glavu pa ju naměsti u naručaje svoje — dèrkćućim glasom.)

Hoće l' tako dobro biti?

FRANKOPAN

(sve slabiim glasom.)

Dobro! . . .

Hoću da se još nagledam sunca,
Lěpa topla sunca ovog světa,
Prě razstanka . . .

(sklopi ruke kan' da moli — dulja stanka nastaje -- svi su duboko ganuti, a mnogi na glas plaču. Frankopan nastavi.)

Sad još jedno molim:

(lice mu zasja i glas mu za čas krěpčiji biva:)

Jerbo želim da kó junak umrem! —

(Banoviću, koi je sve do sad predani mu barjak dèržao.)

Razvij slavni barjak naš hèrvatski
Sad nad menom . . .

(Bakiću, što mu je dèržao sablju.)

A ti, krotki druže,
Podaj amo věrnu sablju moju! —

(Banović razvije nad njim barjak, dočim mu Bakić sablju pruža.)

A trubljaši nek mi sad zatrube
Još jedanput — zadnju poputnicu . . .

(Trubljaši zatrube — a umirući Frankopan, desnom rukom sablju, lěvom ruku Katarine k sèrcu svom pritište, oko mu neobično zablista — glasno.)

S Bogom, děco! — Ivan i Hèrvatska!

(još jedanput duboko uzdahne, zatim umre. — Svi klonu. — U isti čas prikaže se Ciganica sa strane. Katarina i Bakić, čim ju opaze, protèrnu, nu ona svečano i mučè prolazi, kadkad postoji, te Katarinu i Bakića ozbiljno gledajuć, najposlě iza bedema gradskog izčezne.)

Prilikom tiska podkralo se je u tom dělu několiko neznatnih pogrěšakah, koje ovdě potanko navedene nisu s toga, što će ih pozorni čitatelj jur sám opaziti i čitajuć lahko izpraviti.

0.56 No 16

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY
A 000 051 494 3

